

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KRİMİNOLOJİ VE CEZA ADALETİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAĞDUR VEKİLLERİNİN GÖZÜNDEN CİNSEL
SALDIRI SUÇUNDA DELİLLENDİRME
PROBLEMİ VE İKİNCİL MAĞDURİYET

F. Esra YILDIZ

2501210482

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Rahime ERBAŞ (1. Danışman)

Prof. Dr. Sadık TOPRAK (2. Danışman)

İSTANBUL – 2023

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZ

MAĞDUR VEKİLLERİNİN GÖZÜNDEN CİNSEL SALDIRI SUÇUNDA DELİLLENDİRME PROBLEMİ VE İKİNCİL MAĞDURİYET

F. ESRA YILDIZ

Cinsel saldırı, ceza adaleti sistemi içerisinde soruşturma ve kovuşturma oranlarının çok düşük; buna karşılık suçun siyah rakamlarının ise çok yüksek olduğu suç türlerinden biridir. Siyah rakamların yüksek, soruşturma ve kovuşturma oranlarının düşük olmasının altında yatan önemli sebeplerden biri ceza adaleti sistemi içerisine giren suç mağdurlarının sistem tarafından ikincil mağduriyetlere maruz bırakılması, ihbar ve şikayetlerine itibar edilmemesidir. Bir diğer sebep ise ceza adaleti sisteminde bu suçun etkin soruşturulması için atılan adımların yetersiz olması ve devamlılığının sağlanmamasıdır. Bu çalışmada cinsel saldırı suçunda ispat problemine ve suç mağdurlarının delil toplanma sürecinde ceza adaleti sistemi aktörleri tarafından maruz bırakıldıkları ikincil mağduriyetlere odaklanılmıştır.

Bu suç türünde ispat probleminin ve mağdurların maruz bırakıldıkları ikincil mağduriyetlerin detaylı bir şekilde incelenebilmesi için öncelikle bu sorunlarının nasıl ve ne şekilde ortaya çıktığının anlaşılabilmesi gerekir. Bu sebeple bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılarak sahadan veri toplanmış, ülkemizde suç istatistiklerinin en yoğun olduğu yedi ilde 33 vekil avukatla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Vekil avukatlarla yapılan görüşmelerde bu suç türü açısından uygulamada ne tür problemlerle karşılaşıldığı aydınlatılmak istenmiştir. Son olarak ABD’de uygulamada olan SANE (Sexual Assault Nurse Examiner) programı açıklanarak, bu sistem ülkemiz için önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İkincil mağduriyet, cinsel saldırıda delil, delillerin toplanması ve saklanması, SANE, adli hemşire.

ABSTRACT
THE PROBLEM OF SECONDARY VICTIMIZATION AND PROVING
CHALLENGES IN SEXUAL ASSAULT
FROM THE PERSPECTIVES OF VICTIMS ADVOCATES
F. ESRA YILDIZ

Sexual assault are among the crime types with notably low investigation and prosecution rates within the criminal justice system, leading to a high attrition rate as well as high dark figure rate. A significant contributing factor to this issue is the phenomenon of secondary victimization, wherein crime victims who engage with the criminal justice system often face further mistreatment and their reports or complaints go unaddressed. Another contributing factor is the lack of tools and resources within the criminal justice system to effectively investigate these offenses. Studies have demonstrated that a considerable number of cases involving victims reporting sexual offenses to the police remain unresolved at various stages of investigation and prosecution due to insufficient evidence or result in acquittal.

This study primarily focuses on the challenges related to evidence collection in sexual assault cases and the secondary victimization experienced by crime victims from actors within the criminal justice system during the process. To delve into the intricacies of these challenges, it's imperative to first understand the underlying causes and mechanisms that give rise to these issues. To achieve this understanding, the study employs qualitative research methods, gathering data from the field through semi-structured interviews with 33 attorneys across seven cities with the highest crime rates in Turkey. The aim of these interviews with attorneys is to shed light on the criminal justice system's approach toward victims and to identify practical hurdles encountered in evidence collection, preservation, and storage. Finally, the study introduces the SANE (Sexual Assault Nurse Examiner) program, which is currently implemented in the USA.

Keywords: Secondary victimization, evidence in sexual assault, collection and storage of evidence, SANE, forensic nurse.

ÖNSÖZ

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda şikâyet, soruşturma ve kovuşturma oranlarının arttırılması için ceza adaleti sistemindeki sorunların anlaşılması önem arz etmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın konusunu cinsel saldırı suçuna ilişkin Türk hukukundaki ispat ve ikincil mağduriyet meselesi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ispat ve ikincil mağduriyet meselesinin ceza yargılamalarının farklı aşamalarında nasıl ortaya çıktığını anlamak için Türkiye’den 5 farklı şehirden 33 mağdur vekiliyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu tez kapsamında ülkemizde cinsel saldırı bakımından ceza yargılamalarında karşılaşılan delil ve ikincil mağduriyet problemleri anlaşılmaya çalışılmış ve bu problemler için bir çözüm önerisi sunulmuştur. Beni bu konuyu çalışmaya cesaretlendiren, çalışmanın planlanma, saha araştırmasının yapılma ve sonuçların değerlendirilmesi aşamasında hiçbir desteğini esirgemeyen sevgili hocalarım ve tez danışmanlarım Prof. Dr. Sadık Toprak ve Dr. Öğr. Üyesi Rahime Erbaş’a teşekkürlerimi sunarım. Her zaman yanımda olan attığım her adımda beni destekleyen sevgili annem Fahriye Yıldız ve babam Davut Yıldız’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

F. Esra Yıldız
İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

1. KAVRAMLAR	7
1.1. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar	8
1.2. Cinsel Saldırı Suçu Mağduru	9
1.3. Cinsel Saldırı Suçunda Mağdur Vekili ve Müdafî	10
2. CİNSEL SALDIRI SUÇUNDA İSPAT PROBLEMİ.....	10
2.1. Ceza Muhakemesinde İspat.....	11
2.2. Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi.....	15
3. İKİNCİL MAĞDURİYET	18
3.1. Tanımı	18
3.2. İkincil Mağduriyetin Kavramsallaştırılması	18
3.3. Cinsel Saldırı Suçunda İkincil Mağduriyet	20
3.3.1. Cinsel Saldırı Mağdurlarının Polis, Savcı ve Mahkeme Tarafından Maruz Bırakıldıkları İkincil Mağduriyet	21
3.3.2. Cinsel Saldırı Mağdurlarının Sağlık Çalışanları Tarafından Maruz Bırakıldıkları İkincil Mağduriyet	27
4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ	31
4.1. Araştırmanın Amacı	31
4.2. Hipotezler	32
4.3. Yöntem	32
4.4. Etik	34
4.5. Sınırlılıklar	35

İKİNCİ BÖLÜM

MAĞDUR VEKİLLERİYLE YAPILAN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞMELERİN ANALİZİ 37

1. Araştırmaya katılan avukatların meslekte kıdemleri ve baktıkları toplam vaka sayısı.....37
2. Cinsel suç neden gerçekleşir? Cinsel suç vakaları nasıl azaltılabilir? 37
3. Mağdurların ilk başvuru yeri.....43
4. Delillerin toplanması, mağdurların ifadelerinin alınması ve beden muayenesi ...43
 - 4.1. Deliller gerektiği gibi toplandı mı? 43
 - 4.2. Delilleri toplayan görevliler tanık olarak mahkemeye çağrıldı mı?.....46
 - 4.3. Mağdurlar olay kaç kez anlattı? 47
 - 4.4. Mağdura hukuken sahip olduğu haklar hatırlatılmış mıydı?.....50
 - 4.5. Mağdura gidebileceği güvenli bir yer olup/ olmadığı sorulmuş muydu? 51
 - 4.6. Olası hamilelik cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi verişmiş miydi? Tedavi uygulanmış mıydı? 52
5. İkincil Mağduriyet.....53
6. Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşımı 54
 - 6.1. Hakimler, Savcılar ve Sanık Müdafileri.....54
 - 6.2. Kolluk görevlilerinin mağdura yaklaşımı 57
 - 6.3. Sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımı 60
7. Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşımının zaman içinde değişimi 63
 - 7.1. Kötü yönde bir değişim 64
 - 7.2. İyi yönde bir değişim 65
8. Mağdurların korunması ve delillerin kaybolmasının engellenmesi için neler yapılmalı? 65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN YORUMLANMASI VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ

5. VERİLERİN YORUMLANMASI.....70
 - 5.1. İspat problemi.....70
 - 5.1.1. Kolluk, Savcılık, Mahkemeler Yönünden 70
 - 5.1.2. Hastaneler ve Adli Tıp Yönünden 74
 - 5.2. İkincil Mağduriyet.....76
 - 5.2.1. Kolluk Bakımından 76
 - 5.2.2. Hakimler, Mahkemeler ve Savcılık Açısından.....79
 - 5.2.3. Sağlık Çalışanlarından Kaynaklanan İkincil Mağduriyet 82
6. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 85
 - 6.1. Mevcut Mevzuatın Doğru Uygulanması 85

6.1.1. Uygulayıcıların Eğitimi.....	86
6.1.2. Uygulayıcıların Denetimi.....	88
6.1.3. Koordinasyon ve İş Birliği.....	89
6.2. Cinsel Saldırı Merkezi ve Cinsel Saldırı Adli Hemşiresi.....	91
6.2.1. Cinsel Saldırı Merkezi.....	91
6.2.2. Cinsel Saldırı Adli Hemşiresi (SANE).....	93
SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA	101

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1: Katılımcıların cinsel saldırı neden gerçekleşir ve cinsel saldırı vakalarını nasıl azaltılabilir sorusuna verdiği yanıtlar	37
Tablo 2.2: Mağdurların ilk başvuru yeri neresi?.....	42
Tablo 2.3: Mağdurlar olayı kaç kez anlatmak zorunda kaldı?.....	46
Tablo 2.4: Mağdurun hukuken bilgilendirilmesi ve beden muayenesi	48
Tablo 2.5: İkincil Mağduriyetin temel sebebi kimdir ya da hangi mercidir?.....	52
Tablo 2.6: Kolluk görevlilerinin mağdura yaklaşımı	56
Tablo 2.7: Sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımı	59
Tablo 2.8: Ceza adaleti sisteminin suç mağdurları yönelik tavrının zaman içinde değişimi	62
Tablo 2.9: Mağdurların korunması ve delillerin kaybolması için neler yapılmalı?	64

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGO	: Adli Görüşme Odası
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Akt.	: Aktaran
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
CMK	: 5271 sayılı CMK
CYBE	: Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar
ÇİM	: Çocuk İzleme Merkezi
E.	: Esas numarası
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
md.	: Madde
S	: Sayı
s.	: Sayfa
SAC	: Sexual Assault Center
SANE	: Sexual Assault Nurse Examiner
SART	: Sexual Assault Response Team
T.	: Tarih
TCK	: 5237 sayılı TCK
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSSB	: Travma sonrası stres bozukluğu
v.	: Versus
v.d.	: Ve diğerleri
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayanlar (Editör)

GİRİŞ

“...[O] gün yaptığım her şey için kendimi suçlu hissetmeme sebep oldular. Bana sanki cinsel saldırıyı gerçekleştiren benmişim gibi davrandılar, sanki mağdur değil de failmişim gibi”¹

Bu sözler, cinsel saldırı mağduru bir kadının ceza adaleti sistemi tarafından maruz bırakıldığı ikincil mağduriyeti gözler önüne sermektedir. Bu olayda ceza adalet sisteminin aktörleri (polisler, savcılar, doktorlar, hemşireler) mağdura gerekli hukuki ve tıbbi yardımı sunmamıştır. Konuyu objektif olarak ele almayarak suçun gerçekleşmesinin sorumlusu doğrudan mağdur gibi davranılmıştır. Mağdurun giydiği kıyafetler, alkol alması, gece geç saatte dışarda bulunması ve benzeri sebeplerle rızasının olduğu ya da meydana gelen suçtan fail kadar sorumlu olduğu belirtilmiştir. Mağdurun sisteme olan güveninin kırılmasına sebebiyet vererek mağdurun kendisini fail gibi hissetmesi ve ikinci kez ağır bir travma yaşamasına yol açmıştır.²

İkincil mağduriyet kavramı suç mağdurlarının ceza adaleti ve sağlık sistemleriyle temaslarından sonra sistem aktörlerinin mağdura karşı şüpheli, suçlayıcı ve damgalayıcı davranışlarının mağdurda sebep olduğu travma, stres ve yabancılaşmayı anlatmak için kullanılmaktadır.³ ABD’de yapılan araştırmalar cinsel saldırı mağdurlarının diğer suç mağdurlarına kıyasla sistem tarafından daha fazla ikincil mağduriyete maruz bırakıldığını göstermiştir.⁴

¹ Rebecca Campbell v.d., “Community Services for rape survivors: Enhancing psychological well-being or increasing trauma?”, **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, C. 67, S:6, 1999, s.1, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.6.847> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

² Ayla Duygu Nasuhoğlu, “Cinsel Saldırı Suçuna İlişkin Mitlerin Türk Ceza Hukukunda Yargı Kararlarındaki Olası Tesirlerinin Araştırılması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Kriminoloji Ve Ceza Adaleti Yüksek Lisans Tezi, 2023, s.1.

³ Shana L. Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perception of Their Relationship With Doctors, Rape Victim Advocates, Police and Prosecutors”, **Journal of Interpersonal Violence**, C.27, S:7, 2012, s. 1314-1340, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260511425242> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

⁴ Sarah E. Ullman, Henrietta H. Filipas, “Correlates of formal and informal support seeking in sexual assault victims”, **Journal of Interpersonal Violence**, C.16, S:10, 2001, s. 1028–1047 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/088626001016010004> Erişim Tarihi: 21.05.2023; R. C. Davis v.d., “Effects of supportive and unsupportive responses of others to rape victims: Effects on concurrent victim adjustment”,

Cinsel saldırıyla ilgili yapılan araştırmalar bu suç tipinin mağdurlarda yarattığı psikolojik etkinin diğerk suç tiplerinden farklılığına ve cinsel saldırı mağdurlarının ceza adaleti sistemi içerisinde karşılaştıkları sorunlara odaklanmıştır. Araştırmalar sonucu elde edilen veriler cinsel saldırı mağdurlarının cinsiyetinin mağdurun yaşadığı TSSB’de önemli bir etkisi olduğuna ve kadın mağdurların diğerk mağdurlara kıyasla daha yüksek TSBB oranlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁵

Cinsel saldırı mağdurları ceza adaleti sistemi aktörleri tarafından kendilerine inanılmayacağını, suçlanacağını, şikayetlerinin dikkate alınmayacağını, ikincil mağduriyete-travmaya maruz bırakılacağını ya da sistemin kendisini failden koruyamayacağını düşünmektedir.⁶ Mağdurlar çoğu zaman kendilerini koruma ve daha derin bir travmadan kurtarma içgüdüsüyle suçu kamu makamlarına bildirmemektedir.⁷ ABD’de bu alanda yapılan çalışmalar %14 ila %43 arasında değişen oranlarda mağdurun suçu bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır.⁸ Cinsel saldırı mağdurlarının suçu bildirme davranışını inceleyen birçok araştırmada meydana gelen cinsel saldırının toplumda var olan cinsel saldırı mitleriyle⁹ uyumlu olmadığı durumlarda mağdurun suçu bildirmediği

American Journal of Community Psychology, C.19, S: 3, 1991, s. 443-451, (Çevrimiçi) [10.1007/BF00938035](https://doi.org/10.1007/BF00938035) Erişim Tarihi: 21.05.202

⁵Laura L. Starzynski v.d., “Correlates of women's sexual assault disclosure to informal and formal support sources”, **Violence and Victims**, C.20, S: 4, 2005, s. 417–432, (Çevrimiçi) [10.1891/088667005780927593](https://doi.org/10.1891/088667005780927593) Erişim Tarihi: 21.05.2023

⁶ Oona Brooks-Hay, “Doing the “Right thing”? understanding why rape victim-survivors report to the police”, **Feminist Criminology**, C.15, S: 2, 2019, s. 175 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085119859079> Erişim Tarihi: 21.05.2023

⁷ Brooks-Hay, a.g.e., s. 174; Jeffrey S. Jones v.d., “Why women don't report sexual assault to the police: The influence of psychosocial variables and traumatic injury”, **The Journal of Emergency Medicine**, C.36, S: 4, 2009, s. 417–424, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1016/j.jemermed.2007.10.077> Erişim Tarihi: 21.05.2021; Ariella Kahn-Lang, “Why Don’t Rape and Sexual Assault Victims Report? A Study of How the Psycho-Social Costs of Reporting Affect a Victim’s Decision to Report”, **Washington University in Saint Louis Economics Honors Thesis**, 2008, (Çevrimiçi) https://mpr.ub.uni-muenchen.de/43249/1/MPRA_paper_43249.pdf Erişim Tarihi: 21.05.2023.

⁸ Debra Patterson v.d., “Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems”, **Health & Social Work**, C.34, S: 2, 2009, s. 127–136, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1093/hsw/34.2.127> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

⁹ Cinsel saldırının mağdurun tanımadığı bir kişi tarafından, silah zoruyla ve mağdurda ağır yaralanmalara sebebiyet verecek şekilde gerçekleştiği inancı

görülmüştür. Bunun sebepleri arasında mağdurların kendilerine inanılmayacağından korkmaları ve maruz kaldıkları şiddetin yardımı hak edecek düzeyde olmadığını düşünmeleri sayılabilir.¹⁰

Cinsel saldırı mitleri sadece mağdurların bildirim kararlarını etkilememekte ceza yargılamasının farklı aşamalarında da etkili olmaya devam etmektedir.¹¹ ABD’de bu alanda yapılan çalışmalarda polislerin, mağdurların yüzüne hikayelerinin inanılır olmadığını ya da soruşturma başlatmaya yetecek kadar ciddi olmadığını söyledikleri saptanmıştır.¹² Polisler mağdurlara geçmiş cinsel yaşamlarıyla ilgili sorular yöneltmiş, saldırı anında üzerlerinde ne olduğunu sormuş ve mağdurlara doğru bir hikâye anlatmadıkları takdirde iftira atmakla yargılanacaklarını söylemişlerdir. Polislerin toplumdaki yerleşik cinsel saldırı mitleriyle uyumlu olmayan vakalarda gerçek bir saldırının meydana geldiğini düşünmedikleri gerekçesiyle şikâyeti almadıkları ya da soruşturma başlatmadıkları görülmüştür.¹³

ABD’de yapılan bir araştırmada, suç mağdurlarının ikincil mağduriyete maruz kalma olasılığına rağmen suçu ihbar ve şikâyet ettiği durumlarda dahi polise bildirilen cinsel saldırı vakalarının neredeyse yarısında polis tarafından tutanak tutulmadığı, tutanak tutulan vakalarınsı yalnızca %22 ila %25’inde soruşturma başlatıldığı görülmüştür.

¹⁰ Patterson v.d., “Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems”, s. 128.

¹¹ Işinsu Özgüney, “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Mitleri ve Suçun Karanlık Alanı”, **Hukuki ve Kriminolojik Açıdan Cinsel saldırılar**, yay.haz. Rahime Erbaş, Selin Çakırhan, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, s. 113.

¹² Debra Patterson, “The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes”, **Journal of Interpersonal Violence**, C.26, S:2, 2011, s. 328–347, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260510362889> Erişim Tarihi: 21.05.2011.

¹³ Patterson, “The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes”, s.330; Rosemary Ricciardelli v.d., ““Society wants to see a true victim”: Police interpretations of victims of sexual violence”, **Feminist Criminology**, C.16, S:2, 2020, s. 216–235, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085120970270> Erişim Tarihi: 21.05.2023

Soruşturulan ve kovuşturulan vakalarınsa sadece %10 ila %12'si arasında değişen oranlarda failler hüküm giymiştir.¹⁴

Cinsel saldırı vakalarında soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet oranlarının bu kadar düşük olmasının temel sebeplerinden biri de bu suç tipinde delil elde etmedeki zorluktur. Cinsel saldırı vakalarında en kıymetli delillerden biri olan biyolojik deliller, beden muayenesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Uzmanı tarafından doğru yapılan beden muayenesi sonucu elde edilen deliller, bu suç tipinde mahkumiyet oranının artmasına olanak sağlayabilir.¹⁵ Ancak beden muayenesi hastanelerin acil tıp bölümlerinde, delil toplama konusunda uzmanlaşmamış ve cinsel saldırı mağdurlarına nasıl yaklaşacağı konusunda eğitim almamış doktor ve hemşireler tarafından yapılmaktadır.¹⁶ Bu durum kıymetli biyolojik delillerin kaybolmasına sebep olmakta, cinsel saldırı dosyalarında yargılamayı “*mağdurun sözüne karşılık failin sözü*”¹⁷ dinamiğine dönüştürmekte ve faillerin delil yetersizliği sebebiyle serbest bırakılmasıyla sonuçlanmaktadır.¹⁸

Bu çalışmada Türkiye’de cinsel saldırı vakalarında var olan ispat problemlerine ve cinsel saldırı mağdurlarının sistem tarafından maruz bırakıldıkları ikincil mağduriyete değinilecektir. İspat probleminin ortaya çıkma sebeplerine ışık tutabilmek ve mağdurların maruz kaldığı ikincil travmayı anlamak için Türkiye’de (cinsel saldırı istatistiklerine yönelik özel bir veri bulunamadığından) genel suç istatistiklerine göre suç oranının en

¹⁴ Rebecca Campbell, “Rape survivors' experiences with the legal and Medical Systems”, **Violence Against Women**, C.12, S:1, 2006, s. 30–45, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1077801205277539> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

¹⁵ Rebecca Campbell, Debra Patterson, Giannina Fehler Cabral, “Using ecological theory to evaluate the effectiveness of an indigenous community intervention: A study of sexual assault nurse examiner (SANE) programs”, **American Journal of Community Psychology**, C.46, S:3-4, 2010, s.263–276, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9339-4> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

¹⁶ Kristen Littell, “Sexual assault nurse examiner (SANE) programs: Improving the community response to sexual assault victims”, **OVC Bulletin**, 2001, (Çevrimiçi) http://www.vawnet.org/sites/default/files/assets/files/2016-09/OVC_SANE0401-186366.pdf Erişim Tarihi: 21.05.2023

¹⁷ Pinar Bacaksız, Tuğba Bayzit, “Yargıtay’ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspata Yaklaşımı”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, Özel Seri, 2019, s.388, (Çevrimiçi) <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/PINAR-BACAKSIZ-TUGBA-BAYZIT.pdf> Erişim Tarihi: 21.05.2023

¹⁸ Campbel, v.d., a.g.e., s.265

yüksek olduğu 5 ilde toplamda 33 mağdur vekiliyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek veri toplanmıştır.¹⁹

Bu çalışmanın kapsamına TCK'nın altıncı bölümünde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlenen madde 102 cinsel saldırı suçu alınmıştır.

Bu doğrultuda çalışmanın birinci bölümünde çalışmada kullanılan kavramlar açıklanacak ve ikincil mağduriyet kavramının literatürde nasıl ve neden ortaya çıktığı anlatılarak cinsel saldırı mağdurlarının neden diğer suç tiplerine göre daha fazla ikincil mağduriyete maruz bırakıldığı sorusuna cevap aranacaktır.

İkinci bölümde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Diyarbakır'dan toplamda 33 mağdur vekiliyle yapılan görüşmelere yer verilecektir. Bu bölümde sahadan toplanan veriler, ispat problemi ve ikincil mağduriyet başlıkları altında ayrı ayrı değerlendirilecek ve uygulamada karşılaşılan problemlerin bir fotoğrafı çekilecektir. İspat problemi içerisinde beden muayenesi ve olay yeri incelemesinde karşılaşılan problemler aktarılacaktır. Mağdurların ceza adaleti sistemi aktörleri tarafından ikincil mağduriyete maruz bırakılıp bırakılmadığı sorusuna cevap aranacaktır. Eğer bırakılmakta ise bu mağduriyetin ne şekilde ortaya çıktığı anlaşılmaya çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde nitel araştırma sonucu elde edilen veriler ispat problemi ve ikincil mağduriyet kapsamında değerlendirilecektir. Mağdur vekillerinin gözünden, Türkiye'de cinsel saldırı mağdurlarına daha kaliteli hizmet sağlamak, mağdurların ikincil mağduriyete uğramasının önüne geçmek ve cinsel saldırı vakalarında soruşturma, kovuşturma ve mahkumiyet oranlarını iyileştirerek bu suçun mağdurları için adaletin yerine getirilmesi adına neler yapılması gerektiği aktarılacaktır. Bu noktada Cinsel Saldırı Merkezlerinin ne olduğu ve nasıl çalıştığından da bahsedilecektir. Önemli bir örnek olarak ABD'de uygulamada olan SANE (*sexual assault nurse examiner*) programı anlatılacaktır. SANE'lerin cinsel saldırı vakalarında beden muayenesini nasıl gerçekleştirdiğinden ve

¹⁹ Adalet İstatistikleri, 2022, https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adalet_ist-2022calisma100kapakli.pdf Erişim Tarihi: 18.09.2023.

mağdurla kurdukları iletişimden bahsedilecektir. SANE programlarının cinsel saldırı vakalarının soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet oranlarına etkisi açıklanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

1. KAVRAMLAR

Çalışmada “cinsel saldırı” olarak nitelendirilen suç tipi TCK’nın 6. bölüm Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenen cinsel saldırı (m. 102), suçunu kapsamaktadır. Çalışmada, yabancı literatürde yaygın olarak kullanılan İngilizce “rape” sözcüğünün Türkçe’deki birebir karşılığı olan “tecavüz” terimi kullanılmamış; onun yerine TCK’da düzenlendiği şekliyle “cinsel saldırı” terimi tercih edilmiştir. Bu tercih doğrultusunda yabancı literatürde geçen “sexual assault” terimi de cinsel saldırı olarak Türkçe’ye çevrilmiş ve çalışmada bu şekilde kullanılmıştır.

Türk ceza muhakemesinde cinsel saldırı özelinde var olan ispat problemi ve ikincil mağduriyet ortaya konulmak istendiği için kavramlar TCK ve CMK’ya uygun olarak seçilmiştir. Buna göre suçu işleyen kişi sair kanunlara uygun olarak yargılamanın bulunduğu aşamaya göre fail, şüpheli, sanık diye nitelendirilirken suça maruz kalan kişi mağdur veya müşteki olarak isimlendirilmiştir. Avukatlarla yapılan görüşmelerde avukatlar “mağdur” kelimesi yerine “maruz kalan” veya “hayatta kalan” kelimelerini tercih ettiklerinden nitel araştırma verilerinin paylaşıldığı ikinci kısımda mağdur kelimesi yerine yer yer “maruz kalan” ve “hayatta kalan” kelimeleri kullanılmıştır.

“Sağlık görevlileri” terimi adli sistem içerisinde mağdurun fiziksel muayene, ruhsal muayene ve beden muayenesi için karşılaştığı tüm sağlık görevlilerini (doktor, hemşire, psikolog vb) ifade etmektedir. Çalışmada kullanılan “saldırı” terimi fail tarafından suç kapsamında mağdura yönelik gerçekleştirilen fiilleri ifade etmektedir.

Çalışmada toplumun cinsel saldırının nasıl gerçekleştiğine dair sahip olduğu inanışlar ve ön yargılar için “cinsel saldırı mitleri” terimi kullanılmıştır. Cinsel saldırı mitlerinin içeriği çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

1.1. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

“Cinsel suçlar, ceza kanunlarının toplumsal değeri hakkında en önemli göstergelerden biridir.”²⁰ 2005 yılında gerçekleşen Türk ceza hukuku reformunda mülga 735 sayılı TCK’ya kıyasla cinsel saldırılar bakımından önemli değişiklikle yapılmıştır.²¹ Bu kapsamda yapılan en önemli değişiklik cinsel suçlar bakımından korunan hukuki değerlerin değişmesidir.²² Buna göre mülga TCK’da cinsel suçlar ile korunan hukuki değer genel ahlak, ırz, namus gibi toplumsal değerler olarak görülmekteydi.²³ 2005 yılında kabul edilen 5237 sayılı TCK’da ise cinsel suçlar ile korunan hukuki değer kişilerin cinsel dokunulmazlığı olarak belirlenmiştir.²⁴ Bu çalışma kapsamında TCK’nın 102. maddesinde düzenlenen cinsel saldırı suçu yer almaktadır.

Cinsel saldırı suçunun gerçekleşebilmesi için kişinin cinsel saikle başka bir kişinin vücut dokunulmazlığını o kişinin rızası olmaksızın ihlal etmesi gerekir.²⁵ Suçun temel şeklinde sadece kişinin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi yeterliyken; organ veya sair cisim sokma şeklinde gerçekleşen saldırılar suçun nitelikli halini oluşturup daha ağır cezayı gerektirmektedir. Rıza fiilin başından sonuna kadar sürekli olmalı kesintiye

²⁰ Selman Dursun, “Türk Ceza Hukuku’nda Cinsel saldırılara Genel Bir Bakış” **CHD**, S:24, 2014, s.57.

²¹ Dursun, **a.g.e.**, s. 57; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 327.

²² Dursun, **a.g.e.**, s. 58; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 319.

²³ Dursun, **a.g.e.**, s. 58; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 327.

²⁴ M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 357; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. bs., Ankara, Seçkin Hukuk, 2018, s. 368.

²⁵ Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 319; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 367; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 357; Muhammed Demirel, “Ceza Hukukunda Rızanın İki Boyutu: Tipikliğe Engel Olan Rıza ve Hukuka Uygunluk Nedeni Olan Rıza”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 78, S: 3, 2020, s. 1487, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1459887> Erişim Tarihi: 18.07.2023.

uğramamalıdır.²⁶ Cinsel fiilin verilen rızayla uyumlu olması gerekmektedir.²⁷ Rızanın geçerli sayılabilmesi için rıza vermeye ehil bir kişi tarafından verilmiş olması, cebir, hile veya tehdit yoluyla elde edilmemiş olması kişinin hür iradesine dayanarak verilmiş olması gerekir.²⁸ Fiilin herhangi bir aşamasında rızanın geri çekilmesi veya rızayı aşan bir cinsel fiilin gerçekleşmesi durumunda cinsel saldırı suçundan bahsedilecektir.²⁹ Cinsel saldırı suçunda korunan hukuki değer kişinin cinsel dokunulmazlığıdır.³⁰

1.2. Cinsel Saldırı Suçu Mağduru

En yalın olarak mağdur “*işlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğramış kişi*”³¹ olarak tanımlanabilir. TDK mağduru “*haksızlığa uğramış kimse*”³² olarak tanımlamaktadır. Ceza hukuku anlamında mağdur kanunda suç olarak tanımlanan fiil ile korunan hukuki menfaatin sahibi kişi veya kişilerdir.³³ Mağdur, “*suçun konusunun ait olduğu kişi*”³⁴ olarak tanımlanabilir.

TCK m. 102 cinsel saldırı bakımından korunan hukuki değer kişinin cinsel dokunulmazlığı olduğundan suçun mağduru cinsel dokunulmazlığı ihlal edilen kişidir.

²⁶ Mehmet Taştan, **Cinsel saldırılarda İspat Sorunu ve Yargılama Usulü**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2021, s.133.

²⁷ Hakan Hakeri, Derya Tekin, **Tartışmalı Sorularla Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2.bs., Adalet Yayınevi, 2022, s. 160.

²⁸ Hakeri, Tekin, **a.g.e.**, s. 160.

²⁹ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s.7.

³⁰Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 324; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 367; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 258; Mehmet Emin Artuk v.d., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 20. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, s.372.

³¹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 223; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 116.

³² Türk Dil Kurumu’nun mağdur tanımı: <https://sozluk.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.07.2023.

³³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 213; Olgun Değirmenci, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:77, 2008, s.37

³⁴ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 223.

TCK cinsel saldırı suçu bakımından mağdura spesifik bir özellik atfetmediği için herkes bu suçun mağduru olabilir.³⁵

1.3. Cinsel Saldırı Suçunda Mağdur Vekili ve Müdafî

Ceza yargılamalarında mağdur vekili mağduru, suçtan zarar göreni, katılanı hukuken temsil eden avukat olup ceza muhakemesi yargılama sùjelerinden biridir.³⁶ CMK m. 234'te zorunlu vekillik halleri ve mağdurun vekili bulunmaması halinde barodan kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkı düzenlenmiştir.³⁷

Müdafinin tanımı CMK m.2'de yapılmış olup buna göre müdafî şüpheli ve sanığın yargılama sürecinde avukatlığını üstlenen kişiye verilen addır.³⁸ Müdafî şüpheli ve sanığı temsil ettiğinden ceza muhakemesinde yargılama sùjelerinden biridir.³⁹

2. CİNSEL SALDIRI SUÇUNDA İSPAT PROBLEMİ

Yargıtay 2013 yılında verdiği bir kararda, cinsel saldırı suçundaki ispat problemine değinerek bu suç türünde delil elde etmenin zorluğunu dile getirmiştir: “*Cinsel saldırılar, ceza yargımızda ispatı en zor suçlardan biridir. Bu suçların ispatı, tarafların rapor ve beyanları ile duruşmalarda elde edilen izlenimlerden elde edilmektedir.*”⁴⁰

Cinsel saldırı genel olarak kapalı kapılar ardında işlenen fail ve mağdur dışında herhangi bir tanığın bulunmadığı bu sebeple ispat edilmesinin oldukça güç olduğu bir suç

³⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 330.

³⁶ Cumhur Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku-I**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 125; Mesut Bedri Eryılmaz, **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 368.

³⁷ TCK m. 234 – “(1) Mağdur ile Şikayetçinin hakları şunlardır:
...Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme.”

³⁸ Şahin, Göktürk, **a.g.e.**, s 200.

³⁹ CMK m. 2 –“ (1) Bu Kanunun uygulanmasında;
b) Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi, ... ”

⁴⁰ Yargıtay, CGK, 19.11.2013, E. 2013/14–326, K. 2013/461 (Rahime Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, **European Perspectives on Attrition in Sexual Offenses**, yay. haz. Rahime Erbaş, Lexington Books, 2023, s. 186).

tipidir.⁴¹ İspat değeri yüksek olan biyolojik delillerin birçok vakada elde edilmesi mümkün olmamaktadır.⁴² Biyolojik delil elde edilememesinin farklı sebepleri olmakla birlikte mağdurların saldırı sonrası kendilerini kirli hissetmeleri ve düş almak istemeleri, mağdurların toplumsal baskıdan çekindikleri için suçu saklama yolunu seçmeleri bu sebeplere örnek verilebilir.⁴³ Bu durum vakaların büyük bir kısmında mağdurun beyanı dışında bir delile ulaşılmasına sebep olmaktadır.⁴⁴ Türk ceza yargılaması açısından cinsel saldırı vakalarında ispat problemi dört ana başlık altında toplanabilir.⁴⁵ Bunlar

- “1) *Biyolojik (ör. tıbbi) kanıtların yokluğu veya yetersizliği,*
- 2) *(Doğrudan) görgü tanıklarının olmaması veya yetersizliği,*
- 3) *Kanıt konusu olarak rıza: direnç ve*
- 4) *Temaslı/temassız cinsel fiilleri ayırt ederek cinsel fiilleri kanıtlama*”⁴⁶

2.1. Ceza Muhakemesinde İspat

Modern ceza muhakemesinin temel amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak hukuken doğru ve adil bir karar verilmesidir.⁴⁷ Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması delille sağlanacaktır.⁴⁸ Ceza muhakemesinde delil serbesti ilkesi hakimdir ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yardımcı olan her şey delil olarak kabul edilir.⁴⁹ Bu durumun tek istisnası delilin hukuka uygun elde edilmesi şartıdır.

⁴¹ Mehmet Enes Paksoy, “Cinsel saldırılarda İspat Meselesi”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:11, S.22, 2021, S. 233.

⁴² Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 189.

⁴³ Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 189.

⁴⁴ Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 189.

⁴⁵ Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 189.

⁴⁶ Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 189.

⁴⁷ Cumhuriyet Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku-II**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022 s. 19; Hakan Karakehya, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, **İÜHF** C:65, S:2, 2007, s. 123.

⁴⁸ Şahin, Göktürk, **a.g.e.**, s. 19.

⁴⁹ Bahri Öztürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku (Ana Hatlarıyla)**, 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.205

Ceza muhakemesi hukukunda delilin ne olduğu, nasıl elde edileceği ve nasıl değerlendirileceğiyle ilgili temel ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler, delil serbestliği ilkesi, vasıtasızlık ilkesi, delillerin serbest değerlendirilmesi ilkesi ve şüpheden sanık yararlanır ilkesidir.⁵⁰ Delillerin serbestliği ilkesi, her şeyin ceza yargılaması açısından delil niteliği taşıyabileceği anlamına gelir.⁵¹ Vasıtasızlık ilkesi hakimın kararını deliller ile bizzat temasa geçerek ve doğrudan delillere dayanarak vermesini ifade eder.⁵² Delillerin serbest değerlendirilmesi ilkesi hakimın kararını verirken dayanacağı delillerin ancak mahkemeye getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayanarak verebileceği anlamına gelir.⁵³ Mahkemenin huzuruna getirilen ve tartışılan deliller sonucu suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması durumlarında sanığın mahkum edilemeyeceğini ifade eden ilkeye şüpheden sanık yararlanır ilkesi denir.⁵⁴

Ceza muhakemesinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yaracak her şey delil olabilir. Ancak bir şeyin delil vasfını kazanması için ceza yargılamasında uyumsuzluğun konusu olan olayı veya olayın bir parçasını aydınlatmaya yaramalı ve beş duyu organıyla (görme, işitme, dokunma, tat alma, duyma) algılanabilecek maddi bir varlığa sahip olması ve hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş olması gerekmektedir.⁵⁵ Ceza muhakemesinde hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin kullanılamayacağı CMK madde 217/2’de

⁵⁰ Öztürk, **a.g.e.**, s. 205; Yener Ünver, Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 65.

⁵¹ Ünver, Hakeri, **a.g.e.**, s. 60; Mustafa Ruhan Erdem v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 297; Cumhuriyet Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku-II**, s. 22

⁵² Ünver, Hakeri, **a.g.e.**, s. 57; Erdem, **a.g.e.**, s. 297; Şahin, Göktürk, **a.g.e.**, s. 22; Öztürk, **a.g.e.**, s. 205.

⁵³ Ünver, Hakeri, **a.g.e.**, s. 65; Öztürk, **a.g.e.**, s. 205; Erdem, **a.g.e.**, s. 297.

⁵⁴ Öztürk, **a.g.e.**, s. 205; Erdem, **a.g.e.**, s. 298.

⁵⁵ Öztürk, **a.g.e.**, s. 206; Pınar Bacaksız, Tuğba Bayazit, “Yargıtay’ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspata Yaklaşımı”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:21, Özel S., 2019, s. 386.

karşımıza çıkmaktadır.⁵⁶ Anayasa madde 38’de hukuka aykırı olarak elde edilen bilgi ve/veya belgelerin delil niteliği taşımadığı açık bir şekilde düzenlenmiştir.⁵⁷

Sanığın bir suçu işleyip işlemediği kararı ancak hukuka uygun şekilde elde edilmiş delillere dayanılarak verilebilir.⁵⁸ Ceza muhakemesi hukukunda *yasak ağacın meyvesi de yasaktır* doktrini geçerlidir. Buna göre hukuka aykırı elde edilmiş bir delil üzerinden ulaşılan diğer delillerde hukuka aykırı kabul edilecek ve ceza yargılamalarında kullanılamayacaktır.⁵⁹ Bu anlamda ceza yargılamasında hukuka uygun olarak elde edilmiş beyan delilleri, elektronik deliller, yazılı deliller, maddi deliller ve bilimsel deliller kullanılır.⁶⁰ Neyin delil kabul edileceği ve delillerin mahkemede nasıl ortaya konulacağı CMK m. 206 ve 217’de düzenlenmiştir.⁶¹

CMK madde 75 şüpheli ve sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması düzenlenirken iç ve dış muayeneden ne anlaşılması gerektiği, muayeneyi yapmaya kimin yetkili olduğu ve genital muayenenin de iç beden muayenesi kapsamına gireceği

⁵⁶ CMK m. 217 – “(1) Hakim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller Hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilir.
(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

⁵⁷ Anayasa m. 38- “Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.”

⁵⁸ Büşra Demirel Bakırhan, “Unlawfully Obtained Evidences in Turkish Criminal Procedure Law”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C:3, S:1, 2015, s. 240.

⁵⁹ Bakırhan, **a.g.e.**, s. 248.

⁶⁰ Bacaksız, Bayzit, **a.g.e.**, s.386.

⁶¹ CMK m. 206 – “(1) Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır. (Ek cümleler: 25/5/2005 - 5353/29 md.) Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.

(2) Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunur: a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

b) Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.

c) İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

(3) Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.”

CMK m. 217 – “(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

düzenlenmiştir.⁶² Kişinin beden muayenesinin yapılması cumhuriyet savcısının talebiyle veya *re'sen* mahkeme tarafından verilecek kararla mümkündür. Kişinin iç beden muayenesini (genital muayene) yapmaya yetkili kişi tabip veya sağlık mesleği mensubu bir kişi olarak düzenlenmiştir.

Mağdurun beden muayenesinin nasıl yapılabileceği CMK madde 76'da düzenlenmiştir. Buna göre mağdurun beden muayenesinin gerçekleştirilebilmesi için cumhuriyet savcısının istemiyle veya *re'sen* verilmiş bir mahkeme kararı olması gerekmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı beden muayenesi yapılması kararı verebilir ancak bu kararın 24 saat içinde mahkemenin onayına sunulması gerekmektedir. Mağdurun beden muayenesine girmeye rıza vermesi halinde ise mahkeme kararı alınmasına gerek görülmemiştir.⁶³

TCK'ya göre mağdurun genital muayenesi yapılması kararı yeknesak olarak savcı ve hakimdedir. TCK'nın 287. maddesinde yetkili hâkim veya savcı kararı olmadan genital muayene yapılması bir yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir.⁶⁴ Cinsel saldırı sonrası mağdurun genital muayene olabilmesi için şikayetçi olması ve muayene için gerekli yönlendirmenin yetkili hâkim veya savcı tarafından yapılması

⁶² CMK m. 75 – “(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da *re'sen* hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(4) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.”

⁶³ CMK m. 76 – “(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.”

⁶⁴ TCK m. 287 – “(1) Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

gerekmektedir.⁶⁵ Ceza muhakemesi hukukuna göre soruşturma açılıp açılmayacağı kararı savcıya aittir. Zira ceza muhakemesinde genel yaklaşım suçların bireylere karşı değil esas olarak devlete karşı işlendiğidir.⁶⁶

2.2. Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi

Ceza muhakemesi hukukunda delil ve ispata yönelik ilkeler tüm suç tipleri için geçerlidir.⁶⁷ Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar genel olarak kapalı kapılar ardında işlendiği ve fail ve mağdur dışında tanık bulunmadığı için diğer suç tiplerinden farklı olarak delil elde edilmesi oldukça zordur.⁶⁸ Bu suç tipinde delil elde edilmesinin zorluğundan dolayı kamu makamlarına yapılan birçok ihbar ve şikâyet sonuçsuz kalmakta veya cezasızlıkla sonuçlanmaktadır.⁶⁹

Bu suçlarda ispat problemine çözüm sunmak, delillerin nasıl değerlendirileceğini açıklamak için Yargıtay'ın belirlediği bazı ölçütler vardır. Beyan delilleri, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda en önemli delillerden biridir. Zira bu suç kapsamında başka deliller elde etmek oldukça zordur.⁷⁰ Yargıtay, mağdurun beyanının doğruluğunu sınarken belli kriterler kullanmaktadır. Bunlar, mağdur ile fail arasında bir husumet olup olmaması, mağdur ile fail arasındaki geçmiş ilişki, mağdurla failin suçtan önceki iletişimi, mağdurun şikayetçi olmakta geç kalıp kalmadığını, mağdurun tutarlı beyanları, mağdurun beyanlarının hayatın olağan akışına uygun olup olmaması, mağdurun

⁶⁵ CMK m. 77 – “(1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.”

⁶⁶ Rahime Erbaş, “ABD Hukukunda Mağdur Haklarının Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”, **CHKD**, C: 3, S: 1, 2015, s.75.

⁶⁷ Hüseyin Delibalta, “Ceza Muhakemesinde Maddi Deliller ve Cinsel Saldırı Suçlarında İspat”, **İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2020, s. 82. (Çevrimiçi) <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/18405/Tez%20Dosyası.pdf?sequence=1&isAllo wed=y> Erişim Tarihi: 20.07.2023.

⁶⁸ Delibalta, **a.g.e.**, s. 82; Paksoy, **a.g.e.**, s. 233.

⁶⁹ Delibalta, **a.g.e.**, s. 82; Erbaş, “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, **a.g.e.**, s. 186; Seher Kirbaş Canikoğlu, “Kadının Beyanı Esastır”: Çok Bilinmeyenli Bir Denklem”, **Ankara Barosu Dergisi**, S:4, 2015, s. 231 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/398476> Erişim Tarihi: 25.07.2023.

⁷⁰ Bacaksız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 390.

yardım isteme olanağı varken bu olanağı kullanıp kullanmadığıdır.⁷¹ Yargıtay’ın istikrarlı uygulamasına göre mağdur yargılamanın farklı aşamalarında tutarlı beyanda bulunuyorsa, mağdurla fail arasında mağdurun faile iftira atmasını gerektirecek bir husumet yoksa, mağdurun samimiyetinden şüphe edilecek bir durum söz konusu değilse mağdurun beyanına itibar edilmesi gerekir.⁷²

Yargıtay’ın cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için beyan delillerinin geçerliliğini ölçerken kullandığı bu kriterlerden özellikle geç başvuru kriteri, mağdurun içinde bulunduğu travmatik durumu göz ardı etmektedir.⁷³ Yargıtay geç şikâyetle bulunan mağdurun rızayla bir cinsel birliktelik yaşadığı ancak deneyimini toplum gözünde meşrulaştırmak için cinsel saldırıya maruz kaldığını ifade ettiği görüşündedir.⁷⁴

*“... [K]atılanın eğitim ve kültür seviyesi dikkate alındığında, olaydan hemen sonra soruşturma makamlarına başvurmamasının haklı ve kabul edilebilir bir gerekçesi olmaması, sanığın ilişkilerinin fotoğrafını çekip, mağdurun tekrar gelmesi için ısrarla telefon açması üzerine olaydan yaklaşık 23 saat sonra karakola müracatta bulunması karşısında”.*⁷⁵

Yukarıda verilen olayda Yargıtay verdiği bir kararda olaydan 23 saat sonra başvuruda bulunan mağdurun başvurusu *mağdurun eğitim ve kültür seviyesi* dikkate alarak geç bulmuştur. Yargıtay bir kararında mağdurun 22 haftalık hamile olduğunu öğrendikten sonra şikayetçi olmasını başvurunun geç yapıldığı bu sebeple mağdurun cinsel saldırı mağduru olduğu beyanının gerçeğe uygun olamayacağı yönünde değerlendirmiştir.⁷⁶

⁷¹ Bacaksız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 391.

⁷² Bacaksız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 390.

⁷³ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 112

⁷⁴ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 111.

⁷⁵ YCGK E. 2014/810, K. 2015/268, T. 30.06.2015 (Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 48)

⁷⁶ Y. 14. CD., 20.06.2012 T., 6645/7000 (Bacakız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 391)

Yargıtay mağdurun yargılamanın tüm aşamalarında tutarlı beyanlar vermesi gerektiğini ifade etmekte ve mağdur tarafından verilen çelişkili ifadeleri beyanın doğru/gerçek olmadığı şeklinde yorumlamaktadır.

“Mağdurenin soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki tutarlı olmayan çelişkili beyanları, iddianamedeki olayın anlatılış şekli gözetildiğinde, sanığın gündüzleyin mağdurenin evine gidip zorla ırzına geçtiğine dair sübuta götüren yeterli kesin ve kanaat verici delillerin neler olduğu gösterilmeden hüküm kurulması hukuka aykırıdır.”⁷⁷

Yargıtay 14. Ceza Dairesi verdiği bir kararda mağdurun olay esnasında herhangi bir tepki vermemiş olmasına vurgu yaparak “gerçek bir mağdurun” cinsel saldırı esnasında direnmesi gerektiği mitini pekiştirmiştir. Cinsel saldırılar bakımından mağdurun direnmesi kanunda aranan suçun bir unsuru olmamakla birlikte suçun gerçekleşip gerçekleşmediğinin ölçülebileceği bir kıstas da değildir.⁷⁸

“...katılan mağdurenin fiil sırasında sanığa herhangi bir şekilde tepki göstermemesi, ...sıkışık ortamda gerçekleşen temasın katılan mağdure tarafından yanlış anlaşılma ihtimalinin bulunması, ...her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilerek beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,” isabetsizliğinden bozulmasına oy çokluğuyla karar verilmiş,(tir.)”⁷⁹

Yargıtay bir vakada mağdurun “mazbut” bir yaşam sürmediği gerekçesiyle beyanlarının doğru sayılamayacağı belirterek sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği yönünde bir karar vererek hukuki olmayan muğlak kriterler üzerinden mağdurun beyanının geçerliliğini belirlemiştir⁸⁰:

“Olayın ortaya çıkış şekli, mağdurenin beyanları arasındaki çelişkiler, yine mağdurenin başka erkeklerle de ilişkide bulunarak mazbut olmayan bir yaşam sürdüğü dikkate alındığında; sanığın savunmasının aksine cezalandırılmasını gerektirir her türlü kuşkudan uzak yeterli delil bulunmadığı gözetilmeden sanığın beraati yerine....”

⁷⁷ Y. 5. CD., 15.06.2011 T., 3451/4769 (Bacakız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 394)

⁷⁸ Erbaş, “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s.191.

⁷⁹ YCGK, E. 2019/637, K. 2021/139, T. 23.03.2021 (Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 43)

⁸⁰ Y. 5. CD., 24.02.2010 T., 7018/1510 (Bacakız, Bayzit, **a.g.e.**, s. 395)

3. İKİNCİL MAĞDURİYET

3.1. Tanımı

Bir kişinin hukuk kuralları çerçevesinde korunan haklarından birine bir saldırı gerçekleştiğinde mağduriyetten söz ederiz.⁸¹ İkincil mağduriyetten söz ettiğimizde ise halihazırda bir zarar görmüş veya kayıp yaşamış olan mağdurun haklarının ceza adaleti sistemi ve toplum tarafından ihlal edilmesinden ve mağdurun yeniden zarar görmesinden bahsetmekteyiz.⁸² İkincil mağduriyet, literatürde birincil mağduriyetin sonucu olarak mağdurun karşısına çıkan toplumsal reaksiyon ve mağdurun hukuk tarafından tanınmış meşru hak ve yetkililerinin ihlal edilmesi veyahut bu hak ve yetkilerin kullanılmasının engellenmesi olarak tanımlanmıştır.⁸³

3.2. İkincil Mağduriyetin Kavramsallaştırılması

Bir suçun mağduru olmuş kişi suçu kamusal makamlara bildirdiğinde yetkililer mağdurun şikayetini alır, suçu soruşturur ve gerekli görülmesi halinde şüpheli aleyhine bir kamu davası açılır. Ceza yargılaması sonucu verilecek adil bir kararda mağdurun adalete olan güveni sağlanır. Ceza adaleti sisteminin müdahalesi olmadan birçok suç mağduru için adaletin yeniden sağlamanın bir yolu olmayacaktır.⁸⁴ Adaleti tecelli etmeyen ceza dosyaları mağdurda yoğun bir hayal kırıklığına ve öfkeye sebep olmaktadır.⁸⁵ Ceza adaleti sisteminin mağdurlarda psikolojik problemlere yol açması mağdurlar açısından ikincil mağduriyetlere sebep olan sistemin istenmeyen bir yan etkisi olarak tanımlanabilir.⁸⁶ Mağduru suçlama, mağdura inanmama, uğranan

⁸¹ Leo Maontada, “Injustice in Harm and Loss”, **Social Justice Research**, C.7, S: 1, 1994, s.7 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/BF02333820> Erişim Tarihi: 25.05.2023.

⁸² Montada, **a.g.e.**, s.7; Malini Laxminarayan, “Interactional justice, coping and the legal system: Needs of vulnerable victims”, **International Review of Victimology**, C.19, S:2, 2013, s.145, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0269758012472767> Erişim Tarihi: 25.05.2023.

⁸³ Uli Orth, “Secondary Victimization of Crime Victims by Criminal Proceedings”, **Social Justice Research**, C. 15, S: 4, 2002, s.314 (Çevrimiçi) [10.1023/A:1021210323461](https://doi.org/10.1023/A:1021210323461) Erişim Tarihi: 25.05.2023

⁸⁴ Orth, **a.g.e.**, 313.

⁸⁵ Orth, **a.g.e.**, 314.

⁸⁶ Orth, **a.g.e.**, 314.

zararı küçümseme, duyarsız yorumlar ikincil mağduriyetin ortaya çıkmasına sebep olan davranışlara örnek gösterilebilir.⁸⁷

İkincil mağduriyetle ilgili yapılan araştırmalar, yalnızca yargılamanın sonuncunda verilen cezanın değil aynı zamanda yargılamanın kalitesinin de mağdurların adalet anlayışında önemli bir unsur olduğunu göstermiştir.⁸⁸ Mağdurların ceza yargılamasındaki usullerin adil olduğunu düşündüklerinde yargılama sonucu çıkan kararı da adil olarak niteledikleri görülmüştür.⁸⁹

Ceza adaleti sistemi tarafından mağdurlara duyarsız yaklaşıldığında, mağdurlara inanılmadığında ya da hak ettikleri saygı gösterilmediğinde mağdurların birincil mağduriyetten kaynaklanan psikolojik sorunların ağırlaştığı gözlemlenmiştir.⁹⁰ İkincil mağduriyetin mağdurlarda travma sonrası stres (TSS) seviyelerini yükselttiği, fiziksel sağlık sıkıntılarını arttırdığı ve cinsel sağlıklarını tehlikeye atacak davranışlara yol açtığı görülmüştür.⁹¹ İkincil mağduriyet, mağdurda psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklara sebep olmasının yanında mağdurun özgüven, geleceğe duyulan umut,

⁸⁷ Laxminarayan, “Interactional justice, coping and the legal system: Needs of vulnerable victims”, s.146; Barbara Krahe, “Societal Responses to Sexual Violence Against Women: Rape Myths and the “Real Rape” Stereotype”, **Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration**, yay. haz. Helmut Kury ve ark., 1. bs, Switzerland, Springer Cham, 2 Haziran 2016, s.671, (Çevrimiçi) https://doi.org/10.1007/978-3-319-08398-8_24 Erişim tarihi: 26.05.2023; Rebecca Campbell, Sheela Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, **Violence and Victims**, C.14, S:3, 1999, s.262, (Çevrimiçi) [10.1891/0886-6708.14.3.261](https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.3.261) Erişim Tarihi: 26.05.2023.

⁸⁸ Malini Laxminarayan, “Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type”, **Social Justice Research**, C.25, 2012, s.391, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/s11211-012-0167-6> Erişim Tarihi: 25.05.2023.

⁸⁹ Laxminarayan, “Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type”, s. 392.

⁹⁰ Laxminarayan, “Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type”, s. 393.

⁹¹ Rebecca Campbell, Sheela Raja, “The Sexual Assault and Secondary Victimization of Female Veterans: Help Seeking Experiences with Military and Civillian Social System”, **Psychology of Women Quarterly**, C.29, S:1, 2005, s. 98, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2005.00171.x> Erişim Tarihi: 26.05.2023.

hukuk sistemine güven, adil bir dünyaya inanç gibi diğer psikolojik değişkenlerini de kötü yönde etkilemektedir.⁹²

3.3. Cinsel Saldırı Suçunda İkincil Mağduriyet

Hollanda’da yapılan bir araştırmada cinsel saldırı mağdurlarının %88 ila %92 arasında değişen oranlarda kadın olduğu görülmüştür.⁹³ Buradan anlaşıldığı üzere cinsel saldırı kadınları orantısız olarak daha fazla etkilemekte ve kadınların cinsel, fiziksel ve zihinsel sağlıkları için bir tehdit olmaya devam etmektedir.⁹⁴ Bunun bir sonucu olarak mağdurlar ceza adaleti sistemi içerisinde yer alan birden fazla kamusal makamdan (polis, savcılık, hastane) yardım talebinde bulunabilirler.⁹⁵ Ceza adaleti sistemi içerisinde cinsel saldırı mağdurları diğer suç mağdurlarına oranla daha fazla ikincil mağduriyete maruz bırakılmaktadır.⁹⁶ Bunun altında yatan en önemli sebepler cinsiyetlere karşı duyulan önyargı ve cinsel saldırı mitleridir.⁹⁷

Cinsel saldırı mitleri, erkeklerin kadınlara karşı işlediği cinsel açıdan saldırgan davranışları reddetmeye, önemsiz göstermeye veya haklı çıkarmaya hizmet eden cinsel saldırıların kapsamı, nedenleri, bağlamı ve sonuçları hakkındaki inançları temsil eder.⁹⁸ Lonsway ve Fitzgerald’e göre bir inanışın ya da düşüncenin cinsel saldırı miti sayılabilmesi için:

- 1) Yanlış ya da önyargılı inançlara dayalı olması

⁹² Orth, **a.g.e.**, s. 314

⁹³ Milou L. V. Covers v.d., “Development of multidisciplinary sexual assault centres in the Netherlands”, **European Journal of Psychotraumatology**, C.13, S:2, 2022, s.5, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2127475> Erişim Tarihi: 31.05.2023.

⁹⁴ Krahe, **a.g.e.**, s. 671.

⁹⁵ Campbell, Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, s. 261.

⁹⁶ Krahe, **a.g.e.**, s. 673.

⁹⁷ Krahe, **a.g.e.**, s. 673; Ricciardelli, **a.g.e.**, s. 3; Laxminarayan, “Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type”, s.393

⁹⁸ Heike Gerger v.d., “The Acceptance of Modern Myths About Sexual Aggression Scale: Development and Validation in German and English”, **Aggressive Behavior**, C. 33, S:5, 2007, s.423 (Çevrimiçi) [10.1002/ab.20195](https://doi.org/10.1002/ab.20195)

Erişim Tarihi: 26.05.2023.

- 2) Toplum içerisinde yaygın olması
- 3) Cinsel saldırıyla ilgili mevcut toplumsal inanışların açıklanması ya da meşrulaştırılması amacını taşıması

gerekmektedir.⁹⁹ Cinsel saldırı hakkında en yaygın olan mitlerden biri, “*cinsel saldırının bir yabancı tarafından silah kullanılarak gerçekleştiği ve mağdurun bu saldırı sonucu hayati tehlikeye girecek kadar ağır yaralanmış olması gerektiği*”¹⁰⁰ şeklindeki mittir. Ceza adaleti sistemi aktörleri tarafından bu kalıba uyan vakalarda gerçek bir saldırının gerçekleştiği düşünülürken aksi durumlarda mağdura inanılmadığı, şikayetin alınmadığı ve mağdurların ikincil mağduriyetler yaşamasına sebep olduğu gözlemlenmiştir.¹⁰¹

3.3.1. Cinsel Saldırı Mağdurlarının Polis, Savcı ve Mahkeme Tarafından Maruz Bırakıldıkları İkincil Mağduriyet

Hollanda’da yetişkin kadınların hayatları boyunca cinsel saldırıya uğrama olasılığı %15 ila %23 arasında değişmektedir.¹⁰² Bu alanda yapılan farklı çalışmalarda bu oranın %30’a kadar çıktığı görülmektedir. Cinsel saldırının bu kadar yaygın olmasına karşın gerçekleşen suçların yaklaşık %11.5’lik bir kısmı ihbar edilmektedir.¹⁰³ İhbar edilen vakaların küçük bir kısmı için soruşturma dosyası açılmakta ve bu soruşturma dosyalarının yarısından azı kovuşturma aşamasına geçmektedir. Kovuşturulan

⁹⁹ Gerger, a.g.e., s. 422

¹⁰⁰ Shana L. Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perceptions of the Revictimization of Rape Victims”, **Journal of Interpersonal Violence**, C.27, S:2, 2012, s.290, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260511416476> Erişim Tarihi: 26.05.2023.

¹⁰¹ Patterson v.d., “Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems”, s. 128; Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perceptions of the Revictimization of Rape Victims”, s. 290; Patricia Yancey v.d., “Accounting Assault ” :for the “Second Assault ” :for the “Second Legal Organizations’ Framing of Rape Victims”, **Law & Social Inquiry**, C.19, S:4, 1994, s.856, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1747-4469.1994.tb00942.x](https://doi.org/10.1111/j.1747-4469.1994.tb00942.x) Erişim Tarihi: 26.05.2023.

¹⁰² Stans de Haas v.d., “Prevalence and Characteristics of Sexual Violence in the Netherlands, the Risk of Revictimization and Pregnancy: Results From a National Population Survey”, **Violence and Victims**, C. 27, S: 4, 2012, s. 593, (Çevrimiçi) <http://dx.doi.org/10.1891/0886-6708.27.4.592> Erişim Tarihi: 30.05.2023.

¹⁰³ Michelle L. Munro-Kramer v.d., “What survivors want: Understanding the needs of sexual assault survivors”, **Journal of American College Health**, 2017, s. 2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1080/07448481.2017.1312409> Erişim Tarihi : 30.05.2023.

dosyalarda ise sanıkların yaklaşık olarak %10 ila %12'si mahkum edilmektedir.¹⁰⁴ Rakamlar bize göstermektedir ki cinsel saldırı diğer şiddet suçlarına nazaran en fazla dava erozyonuna maruz kalan, ihbar, şikayet, soruşturma ve kovuşturma oranlarının en düşük olduğu suç tipidir.¹⁰⁵ Bu durum cinsel saldırı mağdurları açısından bir adalet açığı oluşturmaktadır.¹⁰⁶ Cinsel saldırılarda hem şikayet hem mahkumiyet oranlarının bu kadar düşük olması, ceza adaleti sistemini çökertmekte ve bu suç tipine karşı olası adli yaptırımların caydırıcı etkisini azaltmaktadır.¹⁰⁷

ABD'de yapılan çalışmalarda cinsel saldırı şikayetiyle polise başvuran mağdurların en az yarısının ikincil mağduriyete maruz bırakıldığı gözlenmiştir.¹⁰⁸ Birçok olayda polisin cinsel saldırı şikayetiyle kendisine başvuran mağdurlara hikayelerinin inanılır olmadığı ya da maruz kaldıkları saldırının soruşturma açmaya yetecek kadar ciddi olmadığını söylediği kayıt edilmiştir.¹⁰⁹ Polisler mağdurlara saldırı öncesi cinsel hayatlarıyla ilgili ve saldırı anında üzerlerinde nasıl kıyafetler olduğu hakkında sorular sormaktadır.¹¹⁰ Mağdurlar polisle irtibata geçtikten sonra polis tarafından şikayetçi olmamaya teşvik edilmektedir.¹¹¹ Mağdurlar polisin ve savcılarının kendilerine saygısızca davrandıklarını ve sürecin işleyişi hakkında yeterli

¹⁰⁴ Campbell, "Rape survivors' experiences with the legal and Medical Systems", s. 31.

¹⁰⁵ Krahe, **a.g.e.**, s. 674.

¹⁰⁶ Brooks-Hay, **a.g.e.**, s. 176.

¹⁰⁷ Kahn-Lang, **a.g.e.**, s. 2.

¹⁰⁸ Patterson, "The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes", s. 328.

¹⁰⁹ Patterson, "The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes", s. 329; Campbell v.d., "Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence", s. 855.

¹¹⁰ Patterson, "The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes", s. 329; Campbell, Raja, "The Sexual Assault and Secondary Victimization of Female Veterans: Help Seeking Experiences with Military and Civillian Social System", s. 97.

¹¹¹ J. Mulder v.d., "Reporting after sexual violence: The influence of victim, assault and perpetrator characteristics", **Journal of Forensic and Legal Medicine**, C.79, 2020, s.2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2020.102076> Erişim Tarihi: 30.05.2023.

bilgi vermediklerini dile getirmektedir.¹¹² Cinsel saldırı vakalarına karşı doğru ve etkili bir soruşturma ve kovuşturma süreci yürütebilmek için mağdurun sürece aktif katılımı büyük önem arz etmektedir çünkü vakaların büyük bir kısmında mağdur suçun tek tanığıdır.¹¹³ Mağdurların büyük bir kısmı suç bildiriminden sonra ceza adaleti sistemi tarafından korunması gerekirken suçlayıcı ve negatif tepkilerle karşılaşmaktadır. Bu tepkiler mağdurlar tarafından “ikinci saldırı” olarak nitelendirilmektedir. Ceza adaleti sisteminin mağdurlara verdiği negatif tepki vaka bazında mağdurları sessizliğe ve çaresizliğe iterken, cinsel saldırının gerçekliği ve yaygınlığı hakkında toplumun genelini sessizliğe sürüklemektedir.¹¹⁴

ABD’de yapılan önceki araştırmalar, cinsel saldırı mağdurlarının büyük bir çoğunluğunun ceza adaleti sistemi aktörleriyle etkileşimlerinden sonra kendilerini suçlu, utanmış, depresif, endişeli, başkalarına ve adalete karşı güvensiz hissettiklerini ve daha fazla yardım aramaya isteksiz olduklarını bildirmiştir.¹¹⁵ Polisler kendilerine cinsel saldırı şikayetiyle başvuran mağdurların gerçekten mağdur olup olmadıklarını cinsel saldırı mitlerine göre belirlemekte ve mağdurun şikayetini almak, soruşturma başlatmak, şüpheliyi gözaltına almak gibi kararları bu doğrultuda almaktadır.¹¹⁶ Örneğin cinsel saldırının bir silah zoruyla gerçekleşmediği, saldırganın mağdurun tanıdığı biri olduğu veya mağdurun ağır yaralanmadığı durumlarda polisin mağduru gerçek bir mağdur olarak görmediği veya mağdurun güvenilmez olduğunu düşündüğü görülmektedir.¹¹⁷ Mağdurlar polislerin kendilerine karşı soğuk ve duyarsız davrandıklarını, saldırı esnasında nasıl giyindikleri, daha önceki cinsel yaşamları, saldırıdan sonra orgazm olup olmadıklarıyla ilgili sorular sordukları hatta bazı

¹¹² Laxminarayan, “Interactional justice, coping and the legal system: Needs of vulnerable victims”, s. 146.

¹¹³ Brooks-Hay, **a.g.e.**, s. 174.

¹¹⁴ Krahe, **a.g.e.**, s. 672.

¹¹⁵ Campbell, “Rape survivors' experiences with the legal and Medical Systems”, s. 31.

¹¹⁶ Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perceptions of the Revictimization of Rape Victims”, s. 290.

¹¹⁷ Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perceptions of the Revictimization of Rape Victims”, s. 290.

olaylarda polisin kendilerini yalan söylüyorlarsa haklarında soruşturma başlatmakla tehdit ettiklerini belirtmişlerdir.¹¹⁸

Mağdurların cinsel saldırıları neden kamu kurumlarına şikâyet etmedikleri sorusuna cevap arayan bir çalışmada mağdurların şikâyet etmemesinin altında yatan en büyük sebebin kendilerini koruma içgüdüsü olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.¹¹⁹ Araştırmaya katılan mağdurlardan biri neden şikayetçi olmadığınız sorusuna “*size sanki suçlu sizmişsiniz gibi davrandıklarını duydum*”¹²⁰ cevabını vermiştir. Mağdurlar ceza adaleti sisteminin onlara bir suçun mağduru gibi değil de faili gibi davranacaklarını düşündüklerini, kendilerini böyle bir muameleye maruz bırakmak istemediklerini sistem tarafından böyle bir muameleyle karşılaştıklarında maruz kaldıkları birincil mağduriyetle başa çıkmanın onlar için imkânsız hale geleceğini belirtmiştir.¹²¹ Araştırmaya katılan mağdurların bir kısmı da kamu makamlarına başvurmamasının nedenini bu makamlarının kendisini failden koruyamayacağını düşündüğünü, fail tarafından daha ağır bir saldırıya maruz kalmaktan korktuklarını ve şikayetçi olmanın kendi güvenliklerini tehlikeye atacağını söylemiştir.¹²²

Mağdurların ceza adaleti personeli tarafından maruz bırakıldıkları ikincil mağduriyet sadece şikâyet ve soruşturma aşamasına özgü değildir. Mağdurların dosyanın ilerleyen aşamalarında da hem savcılar hem mahkemeler tarafından ağır suçlamalara maruz bırakıldıklarına tanık olunmuştur. Örneğin ABD’nin Florida eyaletinde süren bir cinsel saldırı davasında jüri fail tarafından bıçak zoruyla kaçırılan, defalarca cinsel saldırıya uğrayan ve suç sonucu ağır yaralanan bir mağdur için jüri

¹¹⁸ Patterson, “The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes”, s. 329.

¹¹⁹ Patterson, Greeson, Campbell, **a.g.e.**, s. 134.

¹²⁰ Patterson, Greeson, Campbell, **a.g.e.**, s. 132.

¹²¹ Patterson, Greeson, Campbell, **a.g.e.**, s. 132.

¹²² Patterson, Greeson, Campbell, **a.g.e.**, s. 133.

başkanı “*giyim tarzı sebebiyle saldırıyı istediğini düşünüyoruz.*”¹²³ diyerek fail için beraat kararı vermiştir.¹²⁴

Benzer durumlara ülkemizde de rastlanmaktadır. 2018 yılında görülen bir cinsel saldırı dosyasında adli tıp uzmanının dosyaya verdiği bilirkişi raporunda “*Bir kadın bir erkekle تنها bir yerde içki içmeyi kabul etmişse cinsel ilişkiye rıza göstermiş sayılır*”¹²⁵ ifadeleri yer almaktadır. Bu örnekler cinsel saldırı mitlerine günümüzde dahi tüm dünyada ceza dosyalarının soruşturma ve kovuşturma aşamalarında ne kadar sıklıkla başvurulduğunun ve bu mitlerin dosyaların gidişatını etkilemede ne kadar etkili roller oynadığını gözler önüne sermektedir.

Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı vakalarına ve mağdura yaklaşımı pek çok kez eleştiriye maruz kalmıştır. Konuyla ilgili ABD’de yapılan bir çalışmada uzun yıllar savcı olarak görev yapmış birinin “*cinsel saldırı dosyalarının tamamı mağduru kötölemek üzerine kuruludur*”¹²⁶ sözleri sistemin mağdurlara yaklaşımını özetlemektedir. Aynı çalışmaya katılan bir savcı yardımcısı konuyla ilgili şu sözleri sarf etmiştir

“...*Cinsel saldırı dosyaları diğer şiddet suçlarından farklı dosyalardır. Mağdurun yaşam biçimini sorgulayabiliyorsunuz. Biri sizi bıçakladığında kimse sizin hayatınızı sorgulamaz ancak cinsel saldırı yasaları mağdurun saldırıdan önceki cinsel yaşamını sorgulanabilir kılıyor. Fakat failinkini sorgulayamazsınız...*”¹²⁷

Bu örneklerde de görüldüğü gibi ceza adaleti sisteminde cinsel saldırılarda soruşturma ve kovuşturma aşamaları cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş mağdura inanmayan

¹²³ Yancey v.d, **a.g.e.**, s.854.

¹²⁴ Yancey v.d, **a.g.e.**, s.854.

¹²⁵ Tepki çeken Şule Çet raporunu hazırlayan doktora men cezası kesinleşti, **Cumhuriyet Gazetesi**, 10.02.2022, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/tepki-ceken-sule-cet-raporunu-hazirlayan-doktora-men-cezasi-kesinlesti-1906742> Erişim Tarihi: 30.05.2023.

¹²⁶ Yancey v.d, **a.g.e.**, s. 855.

¹²⁷ Yancey v.d, **a.g.e.**, s. 854.

ve mağduru suçlayan bir yaklaşım sergilemektedir.¹²⁸ Sistemin mağdur suçlayıcı bu tavrı mağdurların maruz kaldıkları suçla başa çıkabilme durumunu kötü yönde etkilemekte ve mağdurun fiziksel ve ruhsal sağlığında ağır yaralar açmaktadır.¹²⁹ Ceza adaleti sistemi içerisine giren mağdurlar kendilerini güçsüz hissetmekte sistem tarafından dinlenmediklerini düşünmekte ve sistemin kendilerini maruz bıraktığı muameleyi ikinci bir saldırı olarak nitelendirmektedir.¹³⁰ Cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş ve mağduru sessizleştiren, bu yaklaşım birçok mağdurun maruz kaldıkları suçta kamu kurumlarına bildirmemesine ve bu suç tipinin diğer şiddet suçlarına kıyasla en az şikayet edilen, soruşturma ve kovuşturma oranları en düşük olan suç tipi olmasına sebep olmaktadır.¹³¹ Bu durum, mağdurlar açısından bir adalet açığı yaratırken; failler işledikleri suç sebebiyle hiçbir sorumluluk almadan soruşturma ve kovuşturma olmaksızın serbest kalmakta ve toplumun geri kalanı için tehlike oluşturmaya devam etmektedir.¹³²

Bunun yanı sıra yapılan çalışmalar, cinsel saldırı şikayetiyle adli makamlardan yardım talebinde bulunan kadın mağdurların erkek mağdurlara oranla daha fazla ikincil mağduriyete maruz bırakıldığını göstermiştir.¹³³ Ceza adaleti sistemi aktörlerinin cinsel saldırıya bakış açısı toplum içerisinde var olan basmakalıp düşünceler ve cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmektedir.¹³⁴ Toplumun cinsel saldırıyı algılama biçimini

¹²⁸ Megan R. Greeson v.d., "Nobody Deserves This": Adolescent Sexual Assault Victims' Perceptions Of Disbelief And Victim Blame From Police", **Journal of Community Psychology**, C. 44, S: 1, 2016, s. 92, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1002/jcop.21744> Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹²⁹ Greeson v.d., **a.g.e.**, s. 92; Laxminarayan, "Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type", s. 392.

¹³⁰ Ricciardelli v.d., **a.g.e.**, s. 1; Rebecca Campbell, "What Really Happened? A Validation Study of Rape Survivors' Help Seeking Experiences With the Legal and Medical Systems", **Violence and Victims**, C. 20, S:1, 2005, s. 56, (Çevrimiçi) [10.1891/088667005780927647](https://doi.org/10.1891/088667005780927647) Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹³¹ Patterson v.d., "Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems", s. 127; Jones v.d., **a.g.e.**, s. 421; Brooks-Hay, **a.g.e.**, s. 175.

¹³² Kimberly A. Lonsway, Joanne Archambault, "The "Justice Gap" for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reform", **Violence Against Women**, C: 18, S: 2, 2012, s. 158, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1077801212440017> Erişim Tarihi: 31.05.2023; Mulder v.d., **a.g.e.**, s.2.

¹³³ Starzynski v.d., **a.g.e.**, s. 417.

¹³⁴ Krahe, **a.g.e.**, s. 679.

belirleyen cinsel saldırı mitleri, insanların cinsel saldırı deneyimlerini ifşa eden kadınlara karşı olumsuz tepkiler vermesine yol açmaktadır.¹³⁵ Cinsel saldırılarla ilgili mitlere basmakalıp inançlara güvenmenin ve bunun sonucunda mağduru suçlama eğiliminin, veriye dayalı bir gerçekler ve kanıtlar değerlendirmesinin normatif gerekliliğini baltaladığı ve bu sorunun cinsel saldırıyla ilgili yargılamaları diğer şiddet içeren suç türlerine kıyasla orantısız derecede etkilediği aşıkardır.¹³⁶

3.3.2. Cinsel Saldırı Mağdurlarının Sağlık Çalışanları Tarafından Maruz Bırakıldıkları İkincil Mağduriyet

Cinsel saldırı sonrası mağdurların kapsamlı ihtiyaçları vardır ve mağdurlar yardım için birden fazla kamusal makama başvurabilirler.¹³⁷ Başvurdukları yerlerden biri de sağlık sistemidir. Cinsel saldırı, tüm travmaların en şiddetlilerinden biridir ve mağdurların fiziksel ve ruhsal sağlık hizmetlerini yoğun olarak kullanmalarını gerektirir.¹³⁸ Cinsel saldırı mağdurda travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, madde kötüye kullanımı, intihar eğilimi gibi ruhsal problemlere yol açarken anogenital yaralanmalar (örn: genital ve anal bölgedeki sıyrıklar)¹³⁹, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, istenmeyen gebelik, kronik pelvik ağrı ve pelvik taban disfonksiyonu da dahil olmak üzere çok sayıda kısa ve uzun vadeli sağlık problemlerine neden olur.¹⁴⁰

Cinsel saldırıda mağdurun bedeni bir suç mahallidir ve cinsel saldırının istilacı doğası nedeniyle mağdurun bedeni üzerinden delilleri bir tıp uzmanı toplamalıdır.¹⁴¹ Bu sebeple

¹³⁵ Starzynski v.d., **a.g.e.**, s. 418.

¹³⁶ Krahe, **a.g.e.**, s. 673.

¹³⁷ Rebecca Campbell, “The Psychological Impact of Rape Victims’ Experiences With the Legal, Medical, and Mental Health Systems”, **American Psychologist**, C.63, S:8, 2008, s. 703, (Çevrimiçi) [10.1037/0003-066X.63.8.702](https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.8.702) Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹³⁸ Campbell, “The Psychological Impact of Rape Victims’ Experiences With the Legal, Medical, and Mental Health Systems”, s. 703.

¹³⁹ERCÜMENT AKSOY v.d., Çocuk İstismarı ve İhlali, **Adli Tıp Ders Notları**, 1999 (Çevrimiçi) <https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html> Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹⁴⁰ Aksoy v.d., **a.g.e.**, s. 1 ; Mulder v.d., s. 1; Milou L. V. Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2.

¹⁴¹ Rebecca Campbell v.d., “The Impact of Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Program Services on Law Enforcement Investigational Practices”, **Criminal Justice and Behavior**, C: 39 S: 2, 2012, s. 170,

cinsel saldırı şikayetiyle kamu kurumlarına başvuran mağdurlar beden muayenesinin yapılması için hastanelere yönlendirilmektedir.¹⁴² Mağdurlar beden muayenesi, fiziksel yaraların tedavisi, gebelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların tedavisi, TSSB vb. sebeplerle hastanelere, sağlık ocaklarına ve muayenehanelere başvurabilmektedir. Sağlık hizmeti almak için hastanelere başvuran mağdurların burada çalışan sağlık görevlileri tarafından ikincil mağduriyetlere maruz bırakıldığı ve bu durumun mağdurun (hastanın) iyileşme sürecini olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir.¹⁴³ Cinsel saldırı mağdurlarının sağlık çalışanları tarafından ikincil mağduriyete maruz bırakılma riski genel olarak üç şekilde ortaya çıkmaktadır¹⁴⁴:

- 1) Sağlık çalışanlarının cinsel saldırı anlayışının cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş olması
- 2) Sağlık çalışanlarının mağdura yardım etmeyi reddetmesi
- 3) Sağlık çalışanlarının mağdura sundukları hizmetin yetersiz olması ve mağdurda olumsuz etkiler yaratması

Ülkemizde bir cinsel saldırı sonrası mağdurların başvurabileceği cinsel saldırı merkezi olmadığından cinsel saldırı mağdurları tedavi ve beden muayenesi için hastanelerin acil servislerine yönlendirilmektedir. Bu sistem mağdurların ikincil mağduriyete uğramasına sebep olan birden fazla sorunu barındırmaktadır.¹⁴⁵ Öncelikle hastanelerin acil servislerine yönlendirilen mağdurlar bu servislerde 10 saate kadar beklemek zorunda

(Çevrimiçi) [10.1177/0093854811428038](https://doi.org/10.1177/0093854811428038) Erişim Tarihi:31.05.2023; Campbell, Patterson, Fehler-Cabral, a.g.e., s. 264.

¹⁴² Campbell, Patterson, Fehler-Cabral, a.g.e., s. 264; Stacey B. Plichta v.d., “Why SANEs Matter: Models of Care for Sexual Violence Victims in the Emergency Department”, **Journal of Forensic Nursing**, C.3, S:1, 2007, s. 15, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2007.tb00088.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2007.tb00088.x) Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹⁴³ Jennifer Temkin, “Doctors, Rape and Criminal Justice”, *The Howard Journal*, C: 35, S:1, 1996, s. 2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.1996.tb00856.x> Erişim Tarihi: 31.05.2023; Greeson, Campbell, Fehler-Cabral, a.g.e., s. 91; Munro-Kramer v.d., a.g.e., s. 2.

¹⁴⁴ Campbell, Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, s. 263.

¹⁴⁵ Rebecca Campbell v.d., “Responding to Sexual Assault Victims’ Medical and Emotional Needs: A National Study of the Services Provided by SANE Programs”, **Research in Nursing & Health**, C: 29, 2006, s. 384, (Çevrimiçi) [10.1002/nur.20137](https://doi.org/10.1002/nur.20137) Erişim Tarihi: 01.06.2023.

bırakılmaktadır.¹⁴⁶ Acil serviste çalışan doktorlar ve hemşireler delil toplama konusunda özel bir eğitim almadıkları için bu kişiler tarafından gerçekleştirilen beden muayenesinde cinsel saldırı kitleri yanlış ve eksik doldurulmakta bu da kıymetli biyolojik delillerin kaybolmasına yol açmaktadır.¹⁴⁷ Bu durum mağdurun soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin failin sözüne karşılık kendi sözü şeklinde işleyeceğinden korkmasına, suçu gizlemesine ve şikayet etmemesine sebep olmaktadır. Böylece failer herhangi bir soruşturmaya ve kovuşturmaya tabi olmaksızın serbestçe dolaşmaktadır.¹⁴⁸

Bu alandaki bir diğer sorun, sağlık personelinin mağdurlara yaklaşımıdır. Doktorların ve diğer sağlık çalışanlarının mağdurlara duyarsız bir şekilde yaklaştığı, saldırı sebebiyle mağdurları suçladığı hatta bazı vakalarda mağdurların yüzüne hikayesinin inanılır olmadığını söylediği görülmüştür.¹⁴⁹ Cinsel saldırı sonrası hastaneye başvuran bir mağdura doktorlar “ ..*bu deneyimden zevk aldın mı?*”¹⁵⁰ diye sormuştur. Sağlık çalışanlarının mağdurların yüzüne karşı duyarsız ve kaba soruları yöneltmediği zamanlarda dahi mağdurlar çalışanlar tarafından kendilerine inanılmadığını ve suçlandıklarını hissetmiştir.¹⁵¹ Fiziksel ve beden muayenesi sırasında mağdurlara muayenenin nasıl gerçekleştirileceği konusunda bilgi verilmemekte mağdurlara karşı

¹⁴⁶ Campbell, Patterson, Fehler-Cabral, **a.g.e.**, s. 264.

¹⁴⁷ Campbell, Bybee, Kelley, Dworkin, Patterson, **a.g.e.**, s. 170; Kristin Littel, “Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Programs: Improving the Community Response to Sexual Assault Victims” U.S Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for Victims of Crime, 2001, s.2 (Çevrimiçi) http://www.vawnet.org/sites/default/files/assets/files/2016-09/OVC_SANE0401-186366.pdf Erişim tarihi: 01.06.2023.

¹⁴⁸ Mulder v.d., **a.g.e.**, s. 10.

¹⁴⁹ Campbell, Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, s. 262; Barbara W. Girardin “The Sexual Assault Nurse Examiner A Win-Win Solution”, **Topics In Emergency Medicine**, C: 27, S: 2, 2005, s. 125, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/232206727_The_Sexual_Assault_Nurse_Examiner_A_Win-Win_Solution Erişim Tarihi: 01.06.2023.

¹⁵⁰ Temkin, **a.g.e.**, s. 2.

¹⁵¹ Campbell, Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, s. 264; Rebecca Campbell v.d., “Preventing the “Second Rape” Rape Survivors Experiences With Community Service Providers”, **Journal of Interpersonal Violence**, C:16, S: 12, 2001, s. 1240, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/088626001016012002> Erişim Tarihi: 01.06.2023.

soğuk, duyarsız ve suçlayıcı yaklaşmaktadır.¹⁵² Beden muayenesinin cinsel saldırı mağdurları için büyük bir travma kaynağı olduğunu gözlemlenmiştir.¹⁵³

Sağlık çalışanlarının yaptıkları kadar yapmadıkları da cinsel saldırı mağdurlarının ikincil mağduriyete uğramasına sebep olmaktadır.¹⁵⁴ Sağlık çalışanları tarafından cinsel saldırı mağdurlarına cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair bilgi verilmemekte ve bu hastalığın tedavisi için gerekli antibiyotikler sağlanmamaktadır.¹⁵⁵ Birçok vakada mağdurlar olası gebelik hakkında bilgi verilmemekte istenmeyen gebeliği önlemek için ertesi gün hapı olarak isimlendirilen haplar sunulmamakta ya da mağdurlar olası rahim tahliyesi ve rahim tahliyesine erişim hakkında bilgilendirilmemektedir.¹⁵⁶ Aynı zamanda çalışanlar tarafından mağdurlara cinsel saldırı sonrası meydana gelecek uzun veya kısa vadeli fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar ve bu rahatsızlıkları giderebilmek için yardım alacağı kurumlar hakkında bilgi verilmediği görülmektedir.¹⁵⁷

Mağdurlar, aldıkları bakım ve kendilerine sunulan tedavi seçenekleri hakkında tam olarak bilgilendirilme ve onay verme veya vermeme hakkına sahiptir. AİHM’de görülen *Yazgül Yılmaz v. Türkiye* davasında 16 yaşındaki bir çocuk mahkûm rızası hilafına jinekolojik muayeneye tabi tutulmuştur.¹⁵⁸ AİHM, Türkiye’nin AİHS’nin 3. Maddesi kapsamında insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleden muaf olma hakkını ihlal ettiğini

¹⁵² TK Logan v.d., “Sexual Assault Nurse Examiner Program Characteristics, Barriers, and Lessons Learned”, **Journal of Forensic Nursing**, C:3, S:1, 2007, s. 24, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2007.tb00089.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2007.tb00089.x) Erişim Tarihi: 01.06.2023.

¹⁵³ Campbell, “What Really Happened? A Validation Study of Rape Survivors’ Help Seeking Experiences With the Legal and Medical Systems”, s. 57.

¹⁵⁴ Campbell, Wasco, Ahrens, Sefl, Barnes, **a.g.e.**, s. 1241; F. Esra Yıldız, “Cinsel saldırılarda Mağdurların Desteklenmesi Ve Delillerin Muhafaza Altına Alınmasına Yönelik ABD Örneği: Sane (Sexual Assault Nurse Examiner)”, **Hukuki ve Kriminolojik Açıdan Cinsel saldırılar**, yay.haz. Rahime Erbaş, Selin Çakırhan, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, s. 61.

¹⁵⁵ Campbell, Patterson, Fehler-Cabral, **a.g.e.**, s. 263

¹⁵⁶ Campbell, Townsend, Long, SKinnison, Pulley, Adames, Wasco, **a.g.e.**, s. 385.

¹⁵⁷ Campbell, Patterson, Fehler-Cabral, **a.g.e.**, s. 263; Littel, **a.g.e.**, s. 2; Courtney E. Ahrens v.d., “Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Programs Alternative System for Service Delivery for Sexual Assault Victims”, **Journal of Interpersonal Violence**, C:15, S:9, 2000, s. 923, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/088626000015009002> Erişim tarihi: 01.06.2023.

¹⁵⁸ Yazgül Yılmaz v. Türkiye, Bşv. no. 36369/06 (AİHM 1 Şubat 2011).

tespit etmiştir.¹⁵⁹ Bu vaka, mağdurlara bakım sağlarken aydınlatılmış rıza da dahil olmak üzere hasta haklarının önemini vurgulamaktadır. Hastanın aydınlatılmış rızasının alınması gerekliliği hasta hakları yönetmeliğinde de düzenlenmiştir.¹⁶⁰ Aynı zamanda tıbbi deontoloji nizamnamesinde doktorların hastalarına karşı dürüst olma ve etkili tedavi uygulama yükümlülüğü düzenlenmiştir.¹⁶¹

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türkiye’de TCK’nın 102. maddesi kapsamında cinsel saldırı suçunda mağdurların ceza adaleti sistemi tarafından ikincil mağduriyete maruz bırakılıp bırakılmadıklarını; eğer bırakılmaktalarsa bunun altında yatan temel sebepleri anlamak ikinci ise bu suçlar kapsamında ceza muhakemesinde var olan ispat problemini anlamaktır.

Adalet Bakanlığı tarafından her yıl yayınlanan adalet istatistikleri incelendiğinde Türkiye’de son 5 yılda cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda savcılığa yapılan başvuru ve şikâyet sayının artış gösterdiği gözlemlenmektedir.¹⁶² Ancak savcılık makamına gelen bu şikâyetlerin yaklaşık %30’unun kamu davasına dönüştüğü, kamu davasına dönüşen bu dosyalarında yaklaşık %25’lik kısmının mahkumiyetle sonuçlandığı görülmektedir.¹⁶³ Buradan çıkarılan sonuç savcılığa ulaşan cinsel dokunulmazlığa karşı suçların sadece

¹⁵⁹ Yazgül Yılmaz v. Türkiye.

¹⁶⁰ Hasta Hakları Yönetmeliği m. 31- “Rıza alınırken hastanın veya kanuni temsilcisinin tıbbi müdahalenin konusu ve sonuçları hakkında bilgilendirilip aydınlatılması esastır.”

¹⁶¹ Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi m. 20 – “Tabip ve dış tabibi, faydasızlığını bildiği bir ilacı, hastaya veremez. Ancak, esaslı bir tedavi yapılması mümkün olmayan hallerde, teselli bakımından bazı ilaçlar tavsiye edebilir.

Mali vaziyetleri müsait olmayan hastalara, mutlak zaruret olmadıkça, pahalı teselli ilaçları verilmesi caiz değildir.

Tabip ve dış tabibi, hastaya lüzumsuz ve füzuli masraflar yaptırmıyacağı gibi faydası olmayacağını ve hastanın mali kudretinin kafi gelmiyeceğini bildiği bir tedaviyi tavsiye edemez.”

¹⁶² T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri, (Çevrimiçi) https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792019103654adalet_ist_2018.pdf https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adalet_ist-2022calisma100kapakli.pdf Erişim Tarihi: 14.07.2023.

¹⁶³ T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri, s. 45.

%7,5’inde sanıkların hüküm giydiğidir.¹⁶⁴ Savcılık makamına ulaşan dosyaların %92,5’i soruşturmanın ve kovuşturmanın farklı aşamalarında çeşitli gerekçelerle cezasızlıkla sonuçlanmıştır.

4.2. Hipotezler

Ülkemizde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda mahkûmiyet oranının bu kadar düşük olması dosyaların soruşturmanın ve kovuşturmanın farklı aşamalarında takipsizlikle veya mahkumiyet dışında diğer sebeplerle sonuçlanmasının bu suç tipinde somut delil elde edilmesinden ve dosyada var olan delillerin dosyaya bakan hakim ve savcılar tarafından yanlış yorumlanmasından kaynaklandığı öngörüsündeyiz. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda çalışan ceza adaleti sùjelerinin (polisler, savcılar, hakimler) bu suç tipi üzerine özel bir eğitimlerinin olmamasından ve bu suç tipine bakan özel büroların yokluğundan kaynaklı dosyalarda delillerin (beden muayenesi, olay yeri incelemesi vb.) araştırılmasından, toplanmasından ve saklanmasından kaynaklı problemlere sebep olduğunu bunun da bu suç tipinde açılan soruşturma ve kovuşturmaların delil yetersizliğinden kaynaklı cezasızlıkla sonuçlanmasına sebep olduğunu düşünmekteyiz.

Türkiye’de ABD ve Avrupa’da olduğu gibi *tek kapı sisteminin* uygulanmamasının, cinsel saldırı kriz merkezlerinin kurulmamış olmasının¹⁶⁵, cinsel saldırılarda uzmanlaşmış adli hemşire sisteminin yokluğu sebebiyle cinsel saldırı mağdurlarının ceza adaleti sistemi tarafından yoğun bir ikincil mağduriyete maruz bırakıldığını düşünmekteyiz. Mağdurların birden fazla yerde çok defa olayı anlatmak zorunda kaldığını ve mağdurla temas halinde olan kamu personelinin bu alanda özel eğitimin ve uzmanlaşmanın yokluğu sebebiyle mağdurun içinde bulunduğu psikolojiyi ve travmayı anlamaktan uzak davranışlar sergileyerek mağdurları ikinci kez mağdur ettiğini öngörmekteyiz.

4.3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılarak Türkiye’de 5 farklı şehirde toplamda 33 mağdur vekiliyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

¹⁶⁴ Erbaş v.d., “Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye”, s. 204.

¹⁶⁵ Tez için yapılan araştırma esnasında İstanbul Yenibosna’da cinsel saldırı merkezi olarak faaliyet yürüten bir kurumun varlığına rastlanmış ancak kurumun işleyişiyle ilgili ek bir bilgiye ulaşamadığı için tezin içeriğine dahil edilmemiştir. Bu kurumun nasıl işlediğine ve mağdurlara ne tür hizmetler sunduğuna ilişkin araştırma yapılması gereklidir.

Araştırmanın yapılacağı 5 il Adalet istatistiklerine göre Türkiye’de suç işleme oranlarının en yüksek olduğu illerden seçilmiştir. Bu şehirler sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Diyarbakır’dır.

Görüşme yapılacak olan mağdur vekilleri daha önce en az üç adet cinsel saldırı dosyasında çalışmış, bağlı bulundukları Baroların Kadın Hakları Merkezinde ve/veya İnsan Hakları Merkezinde bir dönem görev almış ve/veya Mor Çatı ve/veya Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunda gönüllülük esasına dayalı olarak çalışıp mağdur vekilliği yapan avukatlardan seçilmiştir. İstanbul’dan 13, Ankara’dan 6, Adana’dan 5, Diyarbakır’dan 5 ve İzmir’den 4 olmak üzere toplamda 33 kadın avukatla görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılacak avukat oranları illerde işlenen suç oranıyla doğrusal olarak belirlenmiş ve bir şehirden en az 3 avukatla görüşülecek şekilde dizayn edilmiştir. Cinsel saldırılarda mağdurların genelde kadın avukatlarla çalışmayı tercih ettikleri göz önüne alınarak araştırma kapsamında sadece kadın avukatlarla görüşme yapılmıştır. Avukatlara Mor Çatı, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Derneği ve baroların Kadın Hakları Merkezlerine mail atarak ve gönüllü avukatların kurduğu whatsapp gruplarından araştırmayla ilgili bilgi paylaşılarak ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan 33 kadın avukatın yaş aralığı 25 ila 63 arasındadır, katılımcıların yaş ortalaması 36,66’dır. Katılımcılar arasından en kıdemsiz avukatın meslekte 9 ay tecrübesi varken en kıdemli avukatın meslekte 29 yıl tecrübesi vardır. Katılımcıların meslekteki ortalama tecrübesi 10,72 yıldır. Katılımcılardan cinsel saldırı davalarında gönüllü avukatlık yapma süresi 1 ila 32 yıl arasındadır. Katılımcıların gönüllü avukatlık yapma ortalaması 9,34 yıldır. 33 avukatın toplamda çalışmış oldukları vaka sayısı 1021’dir.

Araştırma yarı-yapılandırılmış şekilde dizayn edilmiştir. Avukatlara sorulmak üzere 6 giriş, 26 içerik olmak üzere toplamda 32 soru hazırlanmıştır. Görüşmenin gidişatına göre bazı sorular ekleyip çıkarılmıştır. Katılımcılara sorulan 6 giriş sorusunda katılımcıların bağlı oldukları baro, meslekteki tecrübeleri, yaşları gibi kişisel bilgiler öğrenilmiştir. İçerik sorularında ise katılımcıların çalıştıkları vakalar üzerinden Türkiye’de cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda ispat problemi ve mağdurların ikincil mağduriyetini açığa

çıkartmaya yönelik sorular sorulmuştur. Sorular araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır. Soruların hazırlanması sürecinde ABD’de 2008 yılında benzer bir araştırma yapıp “Korkunç Hikayeler Duydum” Cinsel Saldırı Mağduru Savunucularının Tecavüz Kurbanlarının Polis ve Sağlık Sistemi Tarafından Yeniden Mağdur Edilmesine İlişkin Algıları¹⁶⁶ isimli makaleyi yayınlayan Prof. Shana L. Maier ile iletişime geçilip bu çalışmada kullanılan sorular talep edilmiştir. Gönderilen soruların bazıları birebir çevrilmiş bazıları ise Türk ceza hukuku ve Türk ceza muhakemesi hukukuna uygun olacak şekilde yeniden dizayn edilmiştir.

Görüşmeler İstanbul’da ikamet eden avukatların büyük bir kısmıyla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. İstanbul’daki avukatların bir kısmıyla araştırma sırasında deprem, seçim ve sonrasındaki bayram tatili sebebiyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilememiş görüşmeler zoom üzerinden online olarak yapılmıştır. İstanbul dışındaki illerde ikamet eden 19 avukatın tamamıyla görüşmeler Zoom üzerinden online olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık olarak 30-90 dakika sürmüştür.

4.4. Etik

Bu araştırma için gerekli izin İstanbul Üniversitesi Etik Kurulu’ndan alınmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasıyla yapılmış ve görüşmeler yapılmadan önce katılımcılara araştırmaya dair ayrıntılı bilgiler verilerek onam formları gönderilmiştir. Görüşmecilere araştırmaya katılımın tamamıyla gönüllülük esasına dayandığı ve görüşme yapıldıktan sonra da herhangi bir sebeple araştırmadan çekilebilecekleri her görüşmeden önce hatırlatılmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılarak, online yapılan görüşmelerde zoom üzerinden görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Kayıt cihazı açılmadan önce katılımcıdan onay istenmiş, açıldıktan sonra onayını tekrarlanması talep edilmiştir.

¹⁶⁶ Shana L. Maier, ““I have heard horrible stories...”: rape victim advocates' perceptions of the revictimization of rape victims by the police and medical system”, **Violence Against Women**, C:14, S.7, 2008, s. 786-808 [10.1177/1077801208320245](https://doi.org/10.1177/1077801208320245) Erişim Tarihi: 14.07.2023.

4.5. Sınırlılıklar

Araştırmada zaman, bütçe ve olanak kısıtlamaları sebebiyle sadece vekil avukatlarıyla görüşmeler gerçekleştirilebilmiş, polis, savcı, hâkim, adli hekim gibi ceza adaleti sisteminin diğer sùjeleriyle görüşme gerçekleştirilememiştir. Araştırmadaki süre kısıtlılığı göz önüne alınarak mağdurlarla görüşme yapılmamıştır. Cinsel saldırı mağdurları yaşadıkları travmayı hatırlamak istememekte ve bunun üzerine konuşmak konusunda çoğu zaman çekingen davranmaktadır.¹⁶⁷ Mağdurlarla yapılan her türlü araştırmanın mağduru ikincil mağduriyete uğratmak gibi bir tehlikesi vardır.¹⁶⁸ Bu çalışma kapsamında bu tehlikeyi saf dışı bırakabilecek kaynak ve süreye sahip olunmadığı için mağdurlarla görüşmeler gerçekleştirilmesi tercih edilmemiştir. Bu sebeple araştırma sonucu sahadan toplanan veriler mağdur vekillerinin perspektifini yansıtmaktadır.

Cinsel saldırı vakalarında mağdur vekilliğinin ağırlıklı olarak kadına yönelik şiddet alanında çalışma yürüten Baroların kadın hakları ve insan hakları merkezlerinde veya Mor Çatı, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu gibi sivil toplum kuruluşlarında gönüllü avukatlık hizmeti veren kadın avukatlar tarafından üstlenildiği fark edilmiştir. Bu sebeple araştırmada görüşme yapılacak avukatlar bu merkezlerde ve/veya STK'larda gönüllü avukatlık yapan kadın avukatlardan seçilmiştir.

Araştırma ilk başta 7 şehirden 45 mağdur vekilini kapsayacak şekilde dizayn edilmiştir. Bu şehirler adalet bakanlığı tarafından yayınlanan adalet istatistiklerinde suç oranlarının en yüksek olduğu şehirlerdir. Bu şehirler sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır, Adana, Gaziantep ve Bursa'dır. Ancak araştırmacı tarafından Gaziantep ve Bursa barolarına, baroların kadın hakları merkezi ve komisyonuna, baroların insan hakları merkezi ve komisyonuna mail atılmasına, bu bölgede faaliyet gösteren kadın dernekleriyle iletişime geçilmesine rağmen en az 3 cinsel saldırı vakasında mağdur vekilliği yapmış kadın avukatlara ulaşılammıştır. Çalışma kapsamında İzmir'den 5 kadın avukatla

¹⁶⁷ Maria Jose dos Reis, Maria Helena Baena de Moraes Lopes, Maria Jose Duarte Osis “‘It's much worse than dying’: the experiences of female victims of sexual violence”, **Journal of Clinical Nursing**, C: 26, S: 15-16, 2016, s. 2356 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/jocn.13247> Erişim Tarihi: 03.08.2023.

¹⁶⁸ Reis, Lopes, Osis, **a.g.e.**, s. 2355.

görüşme yapılması planlanmış ancak sadece 4 kadın avukata ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında İstanbul'dan 14 avukatla görüşülmesi planlanmış ancak araya bayram ve adli tatil girdiği için 13 avukatla görüşme gerçekleştirilebilmiştir.

Araştırmada İstanbul dışında ikamet eden avukatlarla Google teams üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ancak araştırmacı öğrenci hesabıyla ya da özel mail adresiyle kullandığı hesaplar üzerinden Google teams'de yapılan görüşmeleri kayıt altına alma yetkisi bulunmadığı için online görüşmeler Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MAĞDUR VEKİLLERİYLE YAPILAN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞMELERİN ANALİZİ

1. Araştırmaya katılan avukatların meslekte kıdemleri ve baktıkları toplam vaka sayısı

Araştırmaya İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Adana'dan olmak üzere toplamda 33 kadın avukat katılmıştır. Avukatların meslekteki kıdemleri 9 ay ila 29 yıl arasındadır, ortalama kıdemleri 10,72'dir. 33 avukat meslek hayatları boyunca toplamda 1021 vakada çalışmıştır. Bu vakalardan 428 tanesi mahkumiyetle sonuçlanırken 593 tanesi delil yetersizliği ve mağdurun rızasının var kabul edilmesi sebebiyle cezasızlıkla sonuçlanmıştır.

2. Cinsel suç neden gerçekleşir? Cinsel suç vakaları nasıl azaltılabilir?

Araştırmaya katılan avukatlara cinsel suçun neden gerçekleştiği ve cinsel suçlara nelerin sebep olduğu sorusu sorulduğunda avukatlar cinsel suça sebep olan faktörlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür, erkek tahakkümü, cinsiyetler arasındaki güç dengesizliği, eğitimsizlik ve cezasızlık politikası olduğunu dile getirmiştir.

Cinsel suç vakalarını nasıl azaltabiliriz sorusuna gelen yanıtlar: Cezasızlık politikasının bitirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, çocuklara küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet ve cinsel eğitimlerin verilmesi, İstanbul Sözleşmesi'yle getirilen standartlara uyulması, cinsel saldırı kriz merkezlerinin kurulması, bu alanda çalışan kamu personelinin bu alada uzman olan kişilerden seçilmesi, kamu personelleri için meslek içi eğitimlerin devamlı olması ve denetim mekanizmaları kurulması, indirim sebeplerinin bu suç tipinde yanlış uygulamalarına son verilmesi, devletin önleyici ve koruyucu politikalara ağırlık vermesi cevapları ağırlıklı verilmiştir.

“Öncelikle gerçekten eşitliğin yaşamımızın her alanında hâkim kılınacağı bir politikanın benimsenmesi gerektiğini düşünüyorum” (G1)

Tablo 2.1: Katılımcıların cinsel saldırı neden gerçekleşir ve cinsel saldırı vakaları nasıl azaltılabilir sorusuna verdiği yanıtlar.

	Cinsel saldırılar neden gerçekleşir?	Nasıl engellenebilir?
G1	Güç eşitsizliğinden	Eşitlik, toplumsal ve bir zihinsel değişim
G1	Ataerkil kültürle alakalı	Toplumun yapısını ve zihniyeti eğitim sistemini dönüştürmekle
G3	Kadın erkek eşitsizliği, güç dengesizliği	Cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması, toplumsal cinsiyet eğitimi
G4	Hiyerarşik yapılanma ve erkek tahakkümü	Soruşturma ve kovuşturmada daha hızlı davranılması, mağdur odaklı sistem
G5	İktidar kurma bir tahakküm kurma niyeti	Toplumsal cinsiyet eşitliği, İstanbul sözleşmesi
G6	Birçok farklı sebep	Mağdur odaklı sistem, toplumsal cinsiyet eğitimi
G7	Kadın erkek eşitsizliği, güç dengesizliği	Cezasızlık politikasının bitmesi, indirim uygulanmaması
G8	Sebebi bulunmamakta	Cezasızlık politikasının bitmesi, toplumsal cinsiyet eğitimi
G9	Ataerkil kültür, toplumsal cinsiyet eşitsizliği	Koruma politikaları güçlendirilmeli
G10	Cinsellik tabu, baskıcı toplum	Cinsel eğitim, toplumun bilinçlendirilmesi

G11	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim
G12	Eğitimsizlik, güç eşitsizliği, baskıcı toplum	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim
G13	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, cinsiyet kodları	Toplumsal cinsiyet eğitimi, farkındalık
G14	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, Ataerkil kültür, cezasızlık	Feminist mücadele, İstanbul sözleşmesi, dayanışma
G15	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Bütüncül devlet politikası, mağdur merkezli sistem
G16	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eğitimi, toplumsal ve zihinsel dönüşüm
G17	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Cezasızlık politikasının bitmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, toplumsal dönüşüm
G18	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim
G19	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eşitliği, zihniyet değişimi
G20	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eğitimi, farkındalık, bütüncül politikalar
G21	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür, cezasızlık,	Mağdur odaklı sistem, cezasızlığın bitmesi
G22	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür, cezasızlık,	Toplumsal cinsiyet eğitimi, toplumsal ve zihinsel dönüşüm, cezasızlık politikasının bitmesi

G23	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eğitimi, toplumsal ve zihinsel dönüşüm, cezasızlık politikasının bitmesi
G24	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, cinsiyet kodları	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim
G25	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür, cezasızlık,	Toplumsal cinsiyet eğitimi, mağdur merkezli sistem, cezasızlık politikasının bitmesi
G26	Güç eşitsizliğinden, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eğitimi, toplumsal ve zihinsel dönüşüm, cezasızlık politikasının bitmesi
G27	Güç eşitsizliğinden, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim, koruyucu ve önleyici politikalar geliştirilmesi
G28	Güç eşitsizliğinden, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eğitimi, farkındalık, mağdur merkezli sistem, cezasızlık politikasının bitmesi
G29	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği cinsiyet kodları	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim
G30	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği cinsiyet kodları	Toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsel eğitim, uzmanlaşma
G31	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, İstanbul sözleşmesi
G32	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, zihniyet değişimi

G33	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkek tahakkümü, ataerkil toplum	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, zihniyet değişimi
------------	---	--

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcıların 22'si (%66) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, 13'ü (%40) erkek tahakkümünün, 12 'si (%37) ataerkil kültürün, altısı (%18,5) güç eşitsizliğinin, 4'ü (%12,3) cezasızlık politikalarının, cinsel saldırılara sebep olduğunu belirtmiştir. Birer katılımcı eğitimsizliğin ve baskıcı toplumun cinsel saldırılara sebep olduğunu dile getirirken, 1 katılımcı da cinsel saldırı işlemenin herhangi bir sebebinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcılar aynı soruya birden fazla cevap verdikleri için verilen cevap sayısı katılımcı sayısından fazladır.

“Kadının mülkiyet olarak görülmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Yani şimdi bakıyorsunuz partnerin adı ne olursa olsun baba da olabiliyor, abi de olabiliyor, eş de olabiliyor, sevgili de olabiliyor. Tamamen kadını ya da kızı her neyse, partnerlerinin onun her şeyinden faydalanabileceğini ve bunu istediği zaman istediği saatte istediği şartlarda yapabileceğine dair algı ve düşünceden kaynaklanıyor. Zaten saldırı olarak düşünmüyor bunu tamamen karşı tarafın bunu yapmaya mecbur olduğu bir fiil olarak görüyor.” (G12)

Katılımcılardan 18'i (%54,6) toplumsal cinsiyet eğitiminin, 8'i (%24,4) cinsel eğitimin, 8'i (%24,4) toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının, 8'i (%24,4) cezasızlık politikasının bitmesinin, 6'sı (%18,5) mağdur merkezli sistemin, 5'i (%15,2) toplumsal ve zihinsel dönüşümün, üçü (%9,2) İstanbul Sözleşmesi'ne uyulmasının, 2'si (%6,2) koruyucu ve önleyici politikaların 2'si (%6,2) bütüncül politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasının cinsel saldırı vakalarını azaltacağını belirtmiştir.

“İstanbul Sözleşmesi'nin önleme mekanizması dediğimiz kısma hani önleme koruma ve daha sonrasında soruşturma ve infaz yani kovuşturma aşaması geliyor. İstanbul Sözleşmesi'nde de bu sözleşme de yazılırken ve ona bağlı diğer kanunlar da yazılırken aslında aynı yerden yola çıkıyor. Yani bu işte yaratılacak travmanın hiç yaşanmayacağı bir sistem kurmak bir düzen kurmak aslında temel amaç” (G5)

“Kadınların ifadelerinin daha düzgün koşullarda alınması cezaların alt sınırdan değil üst sınırdan verilmesinin artık böyle yerleşmesi ve asla ve asla iyi hal indirimlerinin uygulanmaması gerekir. Yani bir tecavüz taciz olduğu zaman cezaevinden uzun süre çıkmayacaklarını çok iyi bilmeleri gerek.” (G7)

Avukatlar cezasızlığa yol açan politikaların bu suç işlenmesindeki artışla doğru orantılı olduğunu belirterek, bu politikanın olası failleri cesaretlendirdiğinin ve mağdurları suçu bildirmeye teşvik ettiğinin altını çizmiştir.

“Son dönemlerde faillerin şiddet fiillerini gerçekleştirmeden önce google geçmiş aramalarında indirim sebepleri nedir olay yeri nasıl düzeltilir gibi aramalar yaptığına artık çokça şahit olmaya başladık.” (G17)

“Kamusal alanda hizmet yürüten görevlilerin hizmet sunarken ayrımcılık üretme sorunsalı var” (G18)

“Cezasızlık politikaları aslında bu kadar artmasına sebep oluyor. Yani cinsel saldırı suçlarında hem soruşturma aşamasında daha etkili ve etkin bir soruşturma yürütülmesi gerekiyor. Hem de kovuşturma aşamasında gerçekten caydırıcı cezalar verilmesi gerekiyor.” (G23)

Araştırmaya katılan avukatların %91’i çalıştıkları vakalarda mahkûmiyet dışında verilen kararların delil yetersizliği sebebiyle verildiğini, mahkemelerin ısrarla tanık, kamera kaydı gibi bu suç tipinde elde edilmesi neredeyse imkansız olan delilleri istediğini, somut delil kıstaslarının bu suç tipinde çok ağır bir şekilde uygulandığını ve aksi her halde sanığın beraat ettiğini belirtmiştir. Katılımcılar çocuk mağdurlardan dahi tanık istenildiğinin altını çizmiştir.

“Hukuka uygun delil mevzuu bir anda cinsel saldırılarda ortaya çıkıyor. Böyle şey için cansiperane kesiliyorlar. Aman sana haksızsa ceza vermeyelim işte adalet duyğumuz çok yüksek, delilleri didik didik ediyorlar. Delilden ziyade katılan yani müştekinin beyanlarını didik ediyorlar, yani mutlaka bir çelişki bulmaya çalışıyorlar ...Hep böyle mağdur inanılmaz sorgulanıyor, hep neden şu kadar gün bekledin, neden şöyle yaptın, neden böyle yaptın diye ve inanılmaz derecede kadının özel hayatı afişe ediliyor. Yani ahlaki yargıları değerleri yargılanıyor. Gece orada neden orada olduğu o gün neden içki içtiği içki içmesinin böyle bir davada sanki bir etkisi varmış gibi ve buna da ben heyet tarafından müsaade edildiğini görüyorum.” (G18)

“Çok delil yetersizliği sorunu yaşadık çünkü ispat zorluğu yaşıyoruz. Mağdur beyanı ve varsa fiziksel muayene sonuçları üzerinden veya alabilmişsek psikolojik raporlar üzerinden belirleme yapmaya çalışıyoruz ama mahkemeler illa somut deliller illa tanıklar arıyorlar” (G25)

“Çocuk mağdurun tanık göstermesi isteniyordu falan. Yani tanık, etrafında bir tanık varken nasıl böyle bir suç işlenebilir ise, yani çok saçma deliller isteniyor. Olmayacak deliller isteniyor” (G8)

“Hâlâ işte tanık var mıydı diye bir tartışma içerisine girebiliyoruz cinsel saldırıda ya da hâlâ rıza beyanının ne olduğunu tartışıyoruz. Yani bunların aslında ilerlemesi gerekirken günümüze göre düzenleme düzenlenmesi gerekirken bu konuda mevzuat biraz

eksik kalıyor. Mevzuatın yeterli olduğu konularda da uygulamada sıkıntı yaşıyoruz. Yani her zaman çocuk aleyhine kadın aleyhine mağdur aleyhine yorumlar yapılıyor.” (G21)

“Karşı taraf ceza almıyor çünkü herhangi bir cinsel saldırılarda delil bulma ihtimali çok düşük çünkü bu suçu işleyen kişi haliyle bunu gizli kapaklı bir yerde yapıyor. Yani tanıkların huzurunda kamera görüntülerinin olduğu bir yerde kimse kimseyi istismar etmiyor kimse kimseye tecavüz etmiyor.” (G10)

Yukarıda verilen örnekler mahkemelerin cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda tanık ve kamara kaydını somut delil olarak nitelendirdiğini ancak suç tipine ve suçun işleniş biçimine göre bu delillerin dosyada var olmasının çok düşük bir ihtimal olduğunu bu sebeple dosyaların büyük bir kısmının delil yetersizliği sebebiyle cezasızlıkla sonuçlandığını göstermektedir. Aynı zamanda mahkemelerin somut delil elde etmek adına mağduru ikincil mağduriyete maruz bıraktığı ve ispat yükünü mağdura yükleyerek mağduriyetini ispat etmesini beklediği görülmektedir.

3. Mağdurların ilk başvuru yeri

Tablo 2.2: Mağdurların ilk başvuru yeri neresidir?

Emniyet		Baro Kadın Hakları Merkezi		Kadın Dernekleri STK'lar		Rehber Öğretmen	
19	%59	8	%24,5	4	%12,2	5	%15,2

Katılımcıların 19'u (%59) mağdurların ilk başvuru yerinin emniyet olduğunu dile getirirken, 8'i (%24,5) baroların kadın hakları merkezi, 4'ü (%12,2) kadın derneklerinin ve STK'ların, 5'i (%15,2) rehber öğretmenlerin mağdurların yardım için ilk başvurdukları yerler olduğunu belirtmiştir.

4. Delillerin toplanması, mağdurların ifadelerinin alınması ve beden muayenesi

4.1. Deliller gerektiği gibi toplandı mı?

23 katılımcı (%70) sağlık görevlilerinin delilleri gerektiği gibi toplamadığını ve muhafaza altına almadığını bu sebeple mahkeme aşamasında mağdurlardan ikinci kez beden muayenesine girilmesi talep edildiği ya da dosyaların delil yetersizliği sebebiyle cezasızlıkla sonuçlandığını belirtmiştir. 8 katılımcı (%24,5) sağlık görevlilerinin

topladıkları delillerde eksiklik olduğunu düşünmediklerini ancak beden muayenesi aşamasına gelene kadar mağdurların duş aldıkları, kıyafetlerini değiştirdikleri vb. sebeplerle delillerin çoktan kaybolduğunu ifade etmiştir.

“Sağlık personelinin de kolluk görevlilerinin de işte herhangi bir soruşturmanın akıbetine varabilmek için sonucuna varabilmek için yapmış oldukları hiçbir işlem yazdıkları hiçbir belge hiçbir zaman yeterli olmuyor, yani muhakkak bir eksiklik oluyor.” (G14)

“Ekimoz var ama bu bundan yani bu bir fiili zorlamadan değil de enfeksiyondan da olmuş olabilir gibi bir yorum yazıyor. Mesela rapora diğer Adli tıp uzmanı arkadaşımıza gönderiyorum. Diyor ki, neden bu kadar istisnai bir ihtimal yazıyor, bu çok çok istisnai bir ihtimal. Yani bir cinsel saldırı bulgusu var. Başka yerlerde de buna ilişkin doneler var. Ha burada da böyle bir şey var ama bu da bundan değil de bundan olabilir ya da enfeksiyon neden cinsel saldırının sonucu olmuş olmasın. Yani bunları neden sonuç ilişkisini değerlendirirken şiddet mağdurunun hakları veya ikna edici beyanları üzerinden bir sistematik üzerine kurgulanmayıp yine dediğim gibi erkeğin şiddet uygulayanın haklarını esas alan bir yerden de bu raporlar tanzim edilebiliyor.” (G20)

“Savcılıktan mahkemeden gelen talimatla çok temel şeyleri yapıyorlar. O noktada da şeyi söyleyebilirim mesela görüntü itibariyle evet deliller tam toplanmış değerlendirilmiş gibi olabilir ama ayrıca dikkat etmeleri gereken şeylere dikkat etmiyorlar. Mesela vücutta bir hafta öncesine dayalı morluklar olduğunu farz edelim ya da başka bir yara bere izleri olduğunu başka bir bulgu olduğunu düşünelim, çoğu zaman onlar yer almıyor mesela raporlarda.” (G21)

“Kıyafetler üstünden de geçtiler. Üstünden yani delil incelemesi yapılacak sperm eşleşmesi için. Fakat karşı taraftan itiraz sonucu tekrar incelenmesi gerektiğinde adli tıpta mesela inceleme istediğinde mahkeme ne kıyafetler bulunabildi hani ne de adli tıpa ki eski kayıtlar bulunabildi Hani bu doğru bir delillendirme zinciri yapılmıyor ya da mesela fiziksel muayenede de doğru bir rapor hazırlanmıyor. Hep bir ek rapor için tekrar adli tıpa dosya gidiyor. Bu 6 ay daha demek çoğu zaman en az altı ay arada. İki duruşma hani iki tebligat o yüzden mağdur için tekrar bir eziyet.” (G33)

“Tam prosedüre uygun toplanma oranı daha düşük. Sonra mahkemelerin yapmaları gereken şeyler de var. Örneğin mahkemeden yazı gitmesi gerekiyor işte DNA profilinin çıkarılması için mahkemeden yazı gitmesi gerekir. Örneğin mahkemeler de süresi içinde bunları hızlıca yapmıyorlar. Hep bizim ısrarımız çabalarımızla yapılması gerekiyor.” (G26)

“DNA’dan nelerini tespit edilebildiğini biliyoruz diğer dosyalarımızdan ama onu tespit etmekten kaçınıyorlar. Yani bunun için özel talimat istiyorlar. Yani biz buna bakmak zorunda değiliz gibi sanki dosyayı aydınlatma görevlileri yokmuş gibi ayrı talimat isteyebiliyorlar. Bir de bir dosyada delil yani DNA bulunan kıyafet verildiğinde adli tıpta kıyafet kaybolmuştu.” (G17)

Katılımcılar sağlık görevlileri tarafından yazılan raporların eksik olduğunu özellikle mağdurların içinde bulunduğu travmatik halin sağlık görevlileri tarafından yanlış

değerlendirildiğini yanlış ve eksik yazılan raporlar sebebiyle mahkeme aşamasında mağdurlardan ikinci kez beden muayenesi raporu talep edildiğini belirtmiştir.

“Bahsettiğim ilk dosyada çok kötü bir rapor yazmıştı onu da hiç unutmam yani. Kadının mesela verdiği tepkiler çok yanlış değerlendirmiş. Kadın donmuş yani tabii ki donmuş kalmış. Şimdi kadınların bu tarz olaylarda çok farkı tepkiler verebiliyor, çok çeşitli olabiliyor. Tabii ki hepsi ağlayacak ya da böyle bir acayip hallere girecek diye bir şey söz konusu değil yani. Kadın ağlamadığı için ama dona kalmış ve tepkisiz olduğu için sanki bir travma geçirmiyormuş gibi bir yorum yapmış mesela raporunda. Böyle saçma bir rapor görmüştüm.” (G16)

“Bir tanesi evlilik içinde cinsel saldırıydı, bu girdi fakat rapor eksik bir rapordu, gerçekten eksikti muayene raporu. Tekrar muayene etmesi gerektiğine karar verildi ama zaten olayın üstünden yani bir yıla yakın süre geçmişti.” (G33)

“Cinsel saldırıya maruz kalmıştı ve bu Adli Tıp kurumunda çalışan ilk doktor ilk raporu veren muayeneyi yapan doktor herhangi bir bulgunun olmadığını söylemişti. Ve mağdur oradan bir şekilde kurtulur kurtulmaz başka bir hastaneye gidip muayene olduğunda aslında bütün cinsel saldırı belirtilerinin hâlâ vücudunda olduğu tespit edilmişti. Biz o doktorla ilgili suç duyurusunda bulunmuştuk fakat maalesef bir sonuç alamadık.” (G1)

Katılımcılar kolluk görevlilerinin topladığını delillerde eksiklikler olduğunu, delillerin delil zincirine uygun olarak toplanıp muhafaza altına alınmadığını ve kamu personelinin hatasından kaynaklanan bu sorun sebebiyle dosyaların soruşturma ve kovuşturmanın farklı aşamalarında delil yetersizliğinden kapandığını dile getirmiştir.

“Olay yeri inceleme ve delil zinciri meselesi Türkiye’de gerçekten hani kağıt üzerinde yazandan çok farklı bir şekilde uygulanıyor. Ben bizzat yani benim bir dosyamda ben kovuşturma aşamasında dahil olmuştum. Anne babanın kendi elleriyle verdiği kıyafetin kollukta yok olduğunu biliyorum mesela ve bunu tutanakları var. Kıyafet yok yani kaybetmiş. Polis savcılığa götürmek üzere teslim alıyor, anne baba getiriyor. Hangi delil zincirinden bahsediyoruz. Daha kendi, hani bırakın gidip olay yerine gidip delil toplamayı, ki mağdurun bedeni de olay yeridir. Burada topladığı bir delil değil onun önüne verilen bir delil de bile bir sorun yaşıyor. Yani bununla ilgili çok ciddi sorunlar var. Fotoğraflandırma, notlandırma, numaralandırma, saklama bu tür belgelendirme ile ilgili kolluk yeterli eğitime sahip olmadığı için ve şey de çok fazla kontaminasyon oluyor. Yani o delillerin karışma ihtimali de çok fazla oluyor.” (G32)

“Bilmiyorlardı ki, benim çalıştığım dönemlerde delil zinciri nedir, nasıl korunur, nerede saklanır o delil onu bilmiyorlardı... İç çamaşırlarını benim ofiste değiştirmişti çocuk, ne kadar perişan olmuştu. Onları öyle poşetleyip de yabancı erkeklere vermek bile ciddi travma ...Savcının kalemine gidiyorum, hiçbir kimsenin umurunda değil. Bir de böyle tiksinerak tutuyorlar, şey hani çöp ellerine çöp vermişim gibi. Deli ya bu ve üstünde meni olan bir delil.” (G7)

“Yani delil toplamada aksaklık daha çok olay yeri incelemesinde benim gördüğüm. Yani eksik toplanan alınmayan bir materyal, işte iz parmak izi, işte çarşaf yorgan neyse hani bunlarla ilgili sorunlar olabiliyor.” (G11)

“Sadece beden muayenesi yapılarak ve üzerinizdeki kıyafetleri alıyorlar. Hiç kimse olay yerine gitmeyi düşünmüyor. O suç mahalline gidip yataktan örnekleri alıp parmak izi almayı hiç kimse düşünmüyor.” (G18)

“Kolluğa gidiyor, yaşı da büyükçe bir hanımefendiyi 45 yaşında falan. Çok ilginç, memur sizin ifadeniz alacak memur, aile içi şiddete gidiyor, şu anda dışarıda birazcık bekleyin (diyorlar). Kadın bekliyor. Bir saat, iki saat, üç saat, dört saat. Yani bunu ben sıkıştım artık diyor, yani tuvalete gireceğim. O sırada kolluk şey demiyor, hani tuvalete gitme çünkü veriler kaybolabilir. Kadın tuvalete gidiyor.” (G6)

Katılımcılar kolluğun, savcılarının ve mahkemelerin delil konusunda çok yetersiz olduğunu mevzuatta var olan delil toplama yöntemlerini dahi bilmediklerini mağdur vekili olarak delil toplama konusunda yaptığı taleplerin sonuçsuz kaldığını ifade etmiştir.

“HIV kapıyor mesela kız cinsel saldırı sonrasında ve ne hikmetse suçtan sonra işte vajinit oluyor. Anal'dan denendiği için orada yırtılma var. Hani o derece bakıyorum hepsi suçtan sonra olay tarihinden sonra. Diyoruz ki, bir hekime testi yapilsın. Sanıklardan, çok zor bir şey değil bu yani, örnekler alınsın. Yapılabilecek bir şey, birinin zaten hani penisi atıyorum girmiş ama diğerinde mesela parmağın sokulmuş. Başkan mesela savcıya soruyor; Savcı Bey parmakla HIV geçer mi? Savcı diyor ki, yok geçmez. Uzman doktor musunuz?” (G6)

“Meni talebinde bulunuyorsunuz, CMK 75 76 gereğince. Fakat o kadar uygulaması yok ki, yani şu ana kadar o kadar talep edilmemiş ki, savcılık nezdinde o kadar yapılmamış ki. Çok çözümsüz kalıyorlar. Talep edin değerlendirelim diyorlar. Çoğunlukla kanunda düzenleme bulunmasına rağmen o kadar uygulamasını gerçekleştirmişler ki bugüne kadar. Bizim taleplerimiz bazen böyle şey gibi kalıyor, hani uzay boşluğundan bir şey talep etmişiz de olmayan bir şey istemişim gibi, sonuçsuz kalıyor.” (G6)

“Adli Tıp raporları alınması gerekiyor. Doktorlar tecavüz vakasının fiziksel izi kalmamış, kadın gitmiş kendini temizlemiş, banyo yapmış falan. Psikiyatrik rapor alınması gerekiyor. Psikiyatrik raporla kanıtlanıyor ama adli tıpta psikiyatriye sevk etmek gibi bir şey söz konusu değil. Ancak sanık cezadan kurtulsun diye kontrol için psikiyatriye sevk ediyorlar. Mağdurun yaşadığı şiddetin boyutunu tespit etmek için asla sevk etmiyor.”(G7)

4.2. Delilleri toplayan görevliler tanık olarak mahkemeye çağrıldı mı?

Katılımcıların 21'i (%63,7) delilleri toplayan sağlık görevlilerinin mahkemeye kendileri tarafından ısrarla talep edildiği halde çağrılmadığını belirtmiştir. 12 katılımcı (%36,5) çalıştıkları bir iki dosyada sağlık görevlilerinin tanık olarak mahkemeye çağrıldığını belirtmiştir. Sağlık görevlilerinin mahkemeye tanık olan çağrıldığını ifade

eden 12 katılımcıdan 2'si bu tanıklığın dosyanın gidişatına olumlu veya olumsuz hiçbir etkisi olmadığını söylerken 2'si sağlık görevlilerinin yaptığı tanıklığın dosyanın gidişatını olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. 8 katılımcı sağlık görevlileri tarafından yapılan tanıklığın dosyayı olumlu yönde etkilediğin ifade etmiştir.

“Bir tanesinde deliller ortalıkta yoktu. Nereye gönderdiniz diye sorgulamak için, çünkü yazılı olarak sordular sağlıklı cevap gelmedi, bizzat işi yapan memuru tespit edip onu çağırdılar. O da yani bilmediğini söyledi. Ben gereken yere teslim ettim dedi. Delil yok yani, delil hastanede adli tıpta kaybolmuş.” (G7)

“Hiçbiri çağrılmadı. Uzman görüşü aldığım dosyalarda da inatla uzman görüşünü yazan bilirkişiyi dinlememek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu zamana kadar dinletebildiğim çok nadir oldu yani duruşma kapısından dönen kişiler de oldu.” (G32)

“Bir dosyada polis görevlileri çağrıldı. Hani arama ve el koyma tutanağın altında imzaları olan polislerden bir tanesi çağrıldı ve dedi ki ben yoktum. Hani bu arama yapılırken hani sadece tutanağı imzalamış.” (G33)

4.3. Mağdurlar olay kaç kez anlattı?

Tablo 2.3: Mağdurlar olayı kaç kez anlatmak zorunda kaldı?

	Mağdurlar olayı kaç kez anlatmak zorunda kaldı
G1	10
G2	Çocuk en az 3 yetişkin en az 5
G3	Çocuk en az 3 yetişkin en az 6
G4	En az 3
G5	6
G6	7
G7	30
G8	En az 4
G9	En az 10
G10	En az 12
G11	En az 5
G12	En az 5
G13	En az 3
G14	En az 4
G15	En az 5
G16	9
G17	4
G18	10
G19	En az 5
G20	En az 6
G21	7

G22	En az 6
G23	En az 3
G24	En az 10
G25	En az 6
G26	7
G27	En az 3
G28	En az 5
G29	En az 8
G30	En az 10
G31	En az 6
G32	En az 5
G33	En az 8

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcılar mağdurların yaşadıkları vakayı en az üç en fazla 30 kere anlatmak zorunda kaldığını belirtmiştir. 33 katılımcının verdiği cevapların ortalamasına göre ceza adaleti sistemine giren mağdurlar en az 12,51 kere meydana gelen saldırıyı anlatmak zorunda bırakılmaktadır. Katılımcılar çocuk mağdurların ifadelerinin ÇİM’de bir kere alınması gerekirken onların dahi aynı olayı birden fazla makama tekrar tekrar anlatmak zorunda bırakıldığının altını çizmiştir.

“Bir kere anlatma olayı aslında bir kere olmuyor. Çünkü bazen en baştan tekrar tekrar anlatmak zorunda kaldılar. Bazen şöyle, anlamadım bir dakika en başa dönelim (diyorlar) hop en baştan tekrar anlatmaya başlıyor, hayatta kalan. Oradaki anlatma fiilinin bir kereden ibaret olduğunu söyleyemiyoruz o yüzden. Yani tekrar ve tekrar, tekrar ayrıntılara girerek hikaye genişleterek anlatmak zorunda kalıyor.” (G5)

“Tecavüze uğradım, onun için geldim, kapıdaki polise söylüyorum. O onu alıyor yukarıya ilgili birime götürüyor. Neydi konu falan diyorlar, işte tecavüz diyor adam kadın. İşte şu arkadaş ilgileniyor diyor, ona gidiyor. Ona bir daha söylüyor. İfade anında onun başka bir işi çıkıyor, ifadeyi başkasının alması gerekiyor. Ona bir daha anlatıyor. Hem de o ayrıntısıyla anlatıyor ve o arada da kapı açık. İçeriye giren çıkan duyan başkaları. Bu yani bu süreç başlı başına bir travma. Kadın savcının bile sen niye oradaydın gibi kadının kendini savunmaya yöneltecek sorular sorduğunu ve en başa tekrar geri döndüğünü bilirim. O arada ben müdahale ediyorum, tartışma çıkıyor. Tamam peki diyor, sizin istediğiniz gibi ifade alayım diyor. Tekrar başa dönüyor. İlla mağdur bir kere duruşmaya gelecek, ifade verecek. Yahu öncesinde bir sürü memura vermiş, niye duruşmaya çıkıp salona gelip herkesin ortasında niye bir daha anlatmak zorunda? Ama illa gelecek öyle bir kural var Alzheimer hastasını bile duruşmaya getirdiğimi bilirim. Alzheimer hastası mağdur vardı, onu da duruşmaya getirdim. Akli dengesi yerinde olmayan bir kadın vardı sokakta yaşamış bunu duruşmaya gelmek zorunda kaldı.” (G7)

Tablo 2.4: Mağdurun hukuken bilgilendirilmesi ve beden muayenesi

	Evet	Hayır
Mağdura hukuken sahip olduğu haklar hatırlatılmış mıydı?	8 (%24,5)	23 (%70)
Mağdurun avukat talep edip etmediği sorulmuş muydu?	8 (%24,5)	23 (%70)
Mağdura gidebileceği güvenli bir yer olup/olmadığı sorulmuş muydu?	9 (%27,5)	15 (%45,5)
Mağdurun gideceği yere güvenli bir şekilde ulaşması sağlanmış mıydı?	9 (%27,5)	15 (%45,5)
Olası hamilelikle ilgili bilgi verilmiş miydi? Tedavi uygulanmış mıydı?	3 (%10)	24 (%73)
Cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi verilmiş miydi? Tedavi uygulanmış mıydı?	-	29 (%88)
Sağlık görevlileri delilleri gerektiği gibi topladı mı?	8 (%24,5)	23 (%70)
Mağdurların birden fazla beden muayenesine girmesine gerek kalmış mıydı?	12 (%36,5)	19(%57,6)
Delilleri toplayan sağlık görevlileri tanık olarak mahkemeye çağrıldı mı?	12 (%36,5)	21 (%63,7)

4.4. Mağdura hukuken sahip olduğu haklar hatırlatılmış mıydı?

Katılımcıların 23'ü (%70) kolluğun mağdura hukuken sahip olduğu hakları hatırlatmadığı ve avukat talep etme hakkının olduğunu mağdura bildirmediğini belirtmiştir. 8 katılımcı hukuken sahip olduğu hakların hatırlatıldığını, 2 katılımcıysa bu hatırlatmanın kanunen zorunlu olduğu için çocuklarda yapıldığını ve avukat ataması yapıldığını ancak yetişkin mağdurlar için benzer bir prosedürün işlemediğini belirtmiştir. 6 katılımcı mağdurlara böyle bir hatırlatma yapılmamakla birlikte mağdurlara imzalatırılan matbu formlarda bu hatırlatmanın yapıldığını ancak mağdurun avukat talep etmediği ifadelerinin yer aldığını dile getirmiştir.

“Talep üzerine bile görevlendirme yapılmadığı oluyor. Talep ediyor mağdur ve bunun üzerine bile görevlendirme yapmadığı oluyor. Hakları hatırlatılıyor gibi görünüyor yine az önceki muhabbet tutanakta var onlar hakları hatırlatılmış gibi ama mağdurun hiçbir şeyden haberi yok. O imza attığı tutanakta bile neler doğru yazıyor neler yanlış yazıyor onun bile farkında değil.” (G21)

“Pek çoğunda hatırlatılmadığını ve sorulmadığını biliyoruz. Ama biliyorsunuz tutanaklarda soruldu diye yazılıyor ve zaten o mağdurların hiçbiri tutanakları okumuyorlar imzalarken dolayısıyla görünüşte soruldu ama gerçekte sorulmuyor ya da anlatılmıyor hakları.” (G26)

“Bunlar matbu yapılan işler ya maalesef ...İşte klavyelerde bir şeyler yazarken hani vatandaşın asla anlayabileceği yani o gerekli ve yeterli bilgiyi verebileceği şekilde hiçbir şekilde bilgilendirmiyorlar. Kolluğun böyle bir çalışma şekli yok.” (G9)

Katılımcılar mağdura hukuken sahip olduğu hakların hatırlatılmadığı ve avukat talep edip etmediği sorulmadığını gibi emniyette avukat talep eden mağdurların taleplerinin dikkate alınmadığını ve bu aşamada avukat talep edemeyecekleri şeklinde yanlış yönlendirildiklerini ifade etmiştir.

“Polis bence bilmiyor bilmek de istemiyor ama savcılar da bunu hiçbir şekilde talimatında geçmiyor. Yani ama ifade metnine baktığınızda avukat istemedi diye geçiyor. Yani orası öyle hazırlanmış ama polis kendilerine hatta bir müvekkillere hiç unutmuyorum defalarca söylemesine rağmen kızıyla birlikte sabaha kadar da cinsel saldırıya uğrayan bir orta yaşın üstünde bir kadındı. Söylemesine rağmen o hak mahkeme safhasında burada değil diye bir de yanlış bilgi verilmişti.” (G30)

“CMK 234 236 maddeleri gereği cinsel saldırı suçlarında mağdurlara hem psikolog hem avukat desteğinin sorulması gerekiyor, ister misin diye. İşte savcı

talimatıyla da bu konuda bir düzenleme geldi bunu asla uygulamıyorlar. Ne savcı uyguluyor bunu ne kolluk uyguluyor. Yani biz mümkün olduğunca bu bilgiyi vermeye çalışıyoruz ama olduğunda da ya şimdi bizim psikoloğumuz yok arasak yarın gelir gibi aslında zora koşma ve tehdit öne sürüyorlar. Sonrasında eğer mağdurun görünüşü istedikleri bir mağduriyete ulaşmadıysa zaten ben sana inanmıyorum anlat anlat gibi zorbalıklar uyguluyorlar” (G17)

4.5. Mağdura gidebileceği güvenli bir yer olup/ olmadığı sorulmuş muydu?

Katılımcılardan 15’i (%45,5) kollukta ifade alındıktan sonra kolluk tarafından mağdurlara gidebilecekleri güvenli bir yer olup olmadığının sorulmadığını ve mağdurun güvenli bir şekilde gideceği yere ulaşmasının sağlanmadığını ifade etmiştir. Kolluğun mağdura bu soruyu yönelttiğini ifade eden 8 katılımcıdan (%24,5) 4 tanesi bu sorunun zorunlu olduğu için mağdurun çocuk olduğu dosyalarda yapıldığını yetişkin mağdurlara yönelik kolluğun böyle bir prosedürünün olmadığını altını çizmiştir. 1 katılımcı ise bu mağdurun çocuk olduğu vakalarda dahi kolluğun çocuğu teslim etmesi zorunluymken bunu yapmaktan kaçındığını ifade etmiştir.

“Şeyin takibini pek yapılmıyor yani hani bu kadın nereye gitti, işte tehlikenin kendisine ne kadar yakın ne kadar uzak ...O aradığımız şey yok. Kadının güvenli bir alanda yaşamaya devam edebilmesine ilişkin kolluğun bir şeyi yok yani hani çabası yok.” (G14)

“Bir dosyada şey gece ikiydi karakoldayız. İşte yine zorla ÇİM'e gittik. ÇİM'den sonra da karakola döndük bir şekilde ve dediler ki ya avukat hanım siz bırakırsınız çocuğu. 14 yaşında çocuğu siz bırakırsınız dediler. Mesela hani bana dahi araç sağlamaları gerekirken çocuğu velisine teslim etmek gibi hukuki bir yükümlülükleri varken, çünkü teslim kağıdı almaları lazım. Çocuk aslında kolluğa dolayısıyla devlete teslim edilmiş bir çocuk birisinin de geri teslim alması lazım. Hiç önemsemediler siz bırakırsınız ya dediler. Ben alıp götürsem bu çocuğum izi nasıl bulunacak? Akıbet nasıl sorulacak? Böyle dosyalar var.” (G17)

“Kolluk görevlileri eğer akut şiddet içinde gelmişse o zaman işte 6284 gereği sığınma evi önerisinde bulunuyorlar. Sığınma evinde yer varsa tabii. Sığınma talep eden kişileri zaman zaman sığınma evinde yer yok deyip geri gönderdikleri oluyor.” (G26)

“Aksine genelde şöyle oluyor, ablacım kardeşim hani bir yere hani gidebilirsin ama hani orası senin için daha sıkıntılı olabilir. Her zaman işte ailenin yanı daha iyidir” (G6)

4.6. Olası hamilelik cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi verişmiş miydi? Tedavi uygulanmış mıydı?

Katılımcıların 24'ü (%73) mağdurlara olası hamilelikle ilgili bilgi verilmediği ve buna yönelik bir tedavi uygulanmadığını dile getirirken 29'u (%88) mağdurlara cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi verilmediğinin ve buna yönelik hiçbir tedavi sunulmadığının altını çizmiştir. Katılımcılardan 3'ü (%10) mağdurlara olası hamilelikle ilgili bilgi verildiğini ifade ederken bu 3 katılımcıdan 1'i bu hatırlatmanın mağdura "içine boşaldı mı?" (G14) gibi sorular yönlendirerek ve mağdurların travmasını artırıcı bir şekilde yapıldığını ifade etmiştir. Katılımcılardan hiçbiri "mağdurlara cinsel yolla bulaşan hastalıklara yönelik bilgilendirme yapılıyor mu? Buna yönelik bir tedavi uygulanıyor mu?" sorularına evet cevabını vermemiştir. Katılımcılar hamilelik, rahim tahliyesi ve cinsel yolla bulaşan hastalık mevzusunun bu suç tipindeki en problemli nokta olduğunu avukatların özellikle müvekkillerinin rahim tahliyesine erişimi konusunda büyük sıkıntılar yaşadığını dile getirmiştir. Katılımcılar rahim tahliyesinin mağdurun çocuk olduğu vakalarda dahi yapılmadığını ve mağdur çocuğun doğum yapmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

"Cinsel saldırı nedeniyle oluşan gebelikleri sonlandırmak en zorlandığımız şey. Özellikle çocuk bedeninde. Yani hatta geçen bir vakada bir meslektaşım şeyi söyledi yani çocuğu muayene etmek için bile hekim hani savcılıktan kâğıt istemiş ...Ne bulaşıcı hastalık, ne gebelik ve gebeliğin hani sonrasında gebelik gerçekleştiğinde sonlandırmak noktasında gerçekten müthiş zorlanıyor avukatlar. Hiç kimse onun altına imza atmak istemiyor. Çok enteresan ...20 haftaya kadar cinsel saldırı sonucu oluşan gebeliklerin rahatlıkla sonlandırılması gerekir. Ama o şekilde işlemiyor. Yani mahkeme kararı, şu ceza kararı, savcılığın talebi falan gibi... Onlarda böyle çok yavaş işliyor ve bu nedenle doğurmak zorunda kalan çocuk biliyorum, yani yakın geçmişte. O da tabii o bebeği yani bakmayacağı için hiçbir şekilde ve hani esirgemeye verilecek." (G30)

"Bir müvekkilim olmuştum 18 yaşından küçüktü ve cinsel saldırı sonucunda bir gebelik olmuştu ve şikâyet geç olduğu için artık kürtaj da mümkün değildi. Ve ailenin de yani mağdurun ailesi çok tutucu bir aileydi ve çocuğa da zarar verme ihtimalleri vardı. Ve sanığın ailesini de çocuğa zarar verme ihtimali vardı. O yüzden o çocuk devlet korumasına alınmıştı" (G10)

"Yok hayır yani onlar şeyde beden muayenesi formunda yazar klasik olarak ama herhangi bir yani muayene öncesinde sadece muayenenin kendisine ilişkin bilgi verilir. Esasında mağdura hani onun ötesinde bir bilgilendirme yaptıklarını düşünmüyorum." (G22)

“Bunun hatırlatılmadığını görüyoruz. Yani bu ilaç kullanabilirsin ya da işte başka bir durum söz konusu olabilir mi gibi bir şey değil. Sadece otomatik olarak mahkemenin ya da savcılığın talebiyle bağlı şekilde ne olmuş. İşte bu bir organ ya da işte cisim sokmak suretiyle bir fiil gerçekleşmiş mi, gibi çok basit temel şeylerle ilgilenip geri kalan şeyler hep kâğıt üstünde. Yani soruyoruz mesela mağdura, bu konuda size bilgi verildi mi, bir şey söylenildi mi, hiçbir şey söylenmedi ya da hiçbir işlem yapılmadı. Ama baktığımız zaman tutanak da yapılmış gibi görünüyor.” (G21)

“Hamilelik önleyici ertesi gün hapi kullanımı yok. Ya da çocukları cinsel yollarla bulaşan hastalıklarla ilgili bir önleyici koruyucu bir yola yönlendirme durumu yok” (G4)

“Ama ertesi gün hapi vermek diye bir şey mesela hiçbir dosyamda karşılaşmadım...Ceza saldırı sonucunda AİDS de olabilir ya da bulaşıcı bir başka cinsel hastalığa da kapılabilir ama bununla ilgili bir bilgi verilmiyor başvurucuya” (G11)

“Ertesi gün hapi yönlendirilmesini dahi yapmıyorlar.” (G17)

5. İkincil Mağduriyet

Araştırmaya katılan avukatların %100’ü mağdurların ceza adaleti sistemi tarafından tekrar mağdur edildiğini belirtmiştir. Mağdurların maruz kaldığı ikincil mağduriyetin temel sebebi kimdir sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.5: İkincil Mağduriyetin temel sebebi kimdir ya da hangi mercidir?

Kolluk		Savcı		Hakim		Sanık Müdafî	
33	%100	22	%66	23	%70	10	%31

Araştırmaya katılan avukatlardan 33’ü (%100) cinsel saldırı mağdurlarının kolluk tarafından ikincil mağduriyete maruz bırakıldığını belirtirken 23’ü (%70) hakimlerin, 22’si (%66) savcılarının, 10’u (%31) sanık müdafilerinin ikincil mağduriyete sebep olduklarını söylemiştir. Katılımcılar ceza adaleti süljeleri tarafından çocuk mağdurlar için dahi gereken özenin gösterilmediğini ve mağdurun çocuk olduğu vakalarda bile cinsel saldırı mitlerine başvurulduğunu dile getirmiştir.

“Yani ben 14 yaşında bir kız çocuğuna savcının onun da saçları pembe ama avukat hanım şimdi dediğini duyduğum için, 14 yaşında 45 kilo bir kız çocuğuna bu cümleyi kuran bir savcının kanundan hukuktan çok başka şeyleri konuşuyor olması lazım hani” (G17)

“Konuyla çok alakasız soruların sorulması çok hani şey şahsi merakından soruyor. Yani olaya hiçbir faydası yok. Mesela bir vakada çalışıyorum yine eski sevgilinin cinsel saldırısına maruz kalan bir genç öğrenci arkadaşımızın vakasında. Hakimin hani karşı tarafın sunduğu whatsapp zaten ilişkin var diyor. Kız yani biz hani birlikte yaşadık bilmem kaç ay ama ayrılmak istediği gün tecavüz oluyor mesela o vakada. Yani dosyadaki whatsapp yazışmalarından da ilişkinin boyutu belli falan gibi yorumlar yapıyor mesela hakim, hani konuyla hiçbir alakası yok.” (G30)

“İşin ehli olmayan işin uzmanı olmayan travmaya duyarlı olmayan insanlar tarafından bu süreçler yürütülüyor. Yani aile içi şiddet bürosunda çalışan polis de aile içi şiddet bürosunda çalışan savcı da ağır ceza mahkemesinde çalışan hakim de travma en basit travma bilgisine sahip değil. Dolayısıyla travmaya maruz kalmış bir insan ilk elden bu başvuruları yaptığında bir kere karşısında onu anlamayan e ona hiçbir şekilde e yani geçmiş olsun gibi bir hani bunu tırnak içinde söylüyorum yani yaşadığı şeyin zorluğu anladığını hissettiren bir yaklaşımla temas etmiyor ...Hani bir dosyamda mesela böyle bir şey vardı 4 saat boyunca kollukta kadının yaptığı tek şey ağlamak ve kadına gelip ağlarken yeter artık hadi anlat ne anlatacaksan şikayetçi ol ve git.” (G31)

6. Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşımı

Katılımcılara ceza adaleti sistemi sükelerinin cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşımının önyargılı, inanmayan, mağdur suçlayan biçimde olduğunu ve bu suç tipinde iftira olasılığının çok fazla gözetildiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bir tanesi ceza adaleti sisteminin mağdura acıdığını belirtmiştir. Katılımcılar ceza adaleti sistemi çalışanlarının da toplumda var olan ataerkil kültürden geldiklerini ve bu kültürden beslendiklerini dile getirmiştir. Uygulayıcıların toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel saldırılar ve travma üzerine bir eğitimlerinin ve uzmanlaşmalarının olmadığını bu durumun mağduru süreçte çok fazla örselediğini yinelemişlerdir.

6.1. Hakimler, Savcılar ve Sanık Müdafileri

Katılımcılar mahkeme aşamasında mağdurun hakimler ve sanık müdafileri tarafından çok fazla yıpratıldığını sanık müdafilerinin konuyla ilgisi olmayan olayı aydınlatmaya yaramayan saldırgan sorularına ve tavırlarına hakimler tarafından sanığın adil yargılanma hakkı kapsamında göz yumulduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar hakimlerin sordukları soruların olayla ilgisinin bulunmadığını ve soru sorma biçimlerinin ve üsluplarının yanlış olduğunu ifade etmiştir. Mağdurun geçmiş yaşamının ve kişiliğinin sorgulandığını belirterek hakimlerin rızaya, rızanın hangi aşamada nasıl kurulduğuna dair bilgi ve

eğitimlerinin olmadığına bu durumun rıza kavramını yanlış yorumlamalarına sebebiyet verdiğini vurgulamıştır.

“Yani sistemde zaten çok büyük aksaklıklar var. Sistem uygulayıcıları da dediğim gibi onlar da zaten bu toplumdaki çıkmış oldukları için ve özel bir eğitimden de geçemedikleri için yaklaşımları çok kötü olabiliyor. Daha en başından başlıyor bu şey. Yani polisten başlıyor, hakim savcı da aynı şekilde bakabiliyor olaya. Mesela savcının bir tanesi evlilik içi tecavüz mü olur gibi bir yorum yapıyor.” (G16)

“Adalet sisteminin mağdur ile sanığın konumuna dair kafası çok karışık, o yüzden mağduru sanıklaştırmak gibi bir yaklaşımı var. Sorgulanan sanık değil, mağdur oluyor bu dosyalarda. Söyle neden gittin, neden kimseye söylemedin. Mesela işte cinsel tacizde 6 aylık şikâyet süresi beşinci ayda 5 buçuk uncu ayında gitmiş şikâyetçi olmuş. Savcı diyor ki 5 ay geçmiş ya nerede aklın, neden gelmedin bu zamana kadar? Bunun çünkü psikolojik durumunu hiç düşünmüyor Diyor ki, sen de diyor aslında istiyordun da sonra bir şey kafanı bozdu geldin. Burada ne oluyor tabii mağdur sanıklaştırılmış oluyor. Bunu yargılama aşamasında da görüyoruz sorgulama tekniği mağdur üzerinde uygulanıyor. Mağdur sanığın ve sanık müdafinin önüne atılıyor adeta. Aslında o yüzden yargının ve yargı mensuplarının bu yaklaşımı yüzünden mağdurların çokça kez bitirelim tamam dosya kapansın gitsin dediğine şahit oldum.” (G17)

“Kocasından cinsel saldırıya uğruyor ve suç duyurusunda bulunuyor. Takipsizlik kararı veriyor. Gereğesi de suydur; çiftin çocuklara dinlemişti, anneniz o akşam yatak odasında bağırırdı mı, diye sormuştu savcı çocuklara. Onlarda hayır annem bağırmadı demişlerdi. Bu sebeple takipsizlik vermişti.” (G19)

“Birçok kadına yönelik şiddet dosyalarında olduğu gibi bu tür dosyalarda da adli merciler demin de ifade ettim ya iftira atıyorsa bir bakalım aralarında bir husumet var mı gibi bir yaklaşım sergiliyor. Hele hele cinsel şiddet mağduru şiddet uygulayanın eski veya mevcut partneri ise sevgili eş imam nikahlı eş hiç fark etmez. Veya bir arkadaşlık ilişkisi varsa, burada çok büyük oranla kadın ilişkilerini devam ettirmek istedi, erkek devam ettirmek istemediği için bu yola başvurdu. Kadın evlenmek istedi ama evlilik sonucunu alamadığı için bu yola başvurdu. Aslında rızayla birlikte olmuştu ve şu anda kendini toplum nezdinde tırnak içinde onların gözünde aklamak için bu benim rızam dışında başıma geldi (diyor) şeklinde bir bakış açısı var.” (G20)

“Hâkimlerin özellikle bu tarz bir dosyalarda yönelttiği sorular, soru sorma biçimleri, olayı anlatırma biçimleri, bunların hepsi çok sıkıntılı. Ben neredeyse hiç şahit olmadım yani bu konuda hassas davranan bir yargıca. Neredeyse hiç şahit olmadım diyebiliriz. Kullandıkları dil son derece ağır ve zaman zaman suçlayıcı olabiliyor. Konudan çok bağımsız sorular sorabiliyorlar. Kişiyi kendini yargılandığını hissi uyandıracak soru sorma tarzları var, soru sorma biçimleri var. Yani kişiler sanki mağdur değil de olayın suçlusuyum gibi aslında ifade veriyorlar. Gerçekten beyanlarını o şekilde veriyorlar ve bir yerden sonra gerçekten kendilerini aklamaya peşine düşüyorlar. İşte bu olay bakımından kendilerinin suçsuz olduklarını anlatmaya çalışıyorlar.” (G23)

“Bir cinsel saldırı dosyası vardı ve mahkeme başkanı doğrudan şey diye sordu: Tecavüze uğrarken neden bağırmadın? gibi bir soru sordu. Orada tabii ki de hayatta kalan dehşete kapıldı.....Çünkü somut delil istiyorlar. Neden bağırmadın, işte niye vücudunda izler yok, niye darp edilmedin, o zaman senin de rızan var mıydı? Onay vermişsin demek ki işte niye 2,3 yıl sonra çıkıp böyle bir şeyle suçladın iftira attın ...Diğer

yandan da sanık müdafilerinin şey dediğini duyuyoruz, yani zaten bakire değildi. Hani zaten içki içmişti erkeklerle orada gibi. Mağdurun sürekli kişisel hayatını, geçmiş hayatını, geçmiş cinsel hayatını ve inandırıcılığını yıkmaya çalışan bir yerde davranıyorlar.” (G15)

“Çocuklarda da yani tam ceza verilmedi. Suç organları gelişmediği için çocuğun suç işlenmemiştir diye kapatıldı ...9 yaşındaki kız çocuğunun organları gelişmediği için tecavüz olmazmış, iddianame sadece tecavüz üzerine kurulmuş, istismar üzerine kurulmamış. Halbuki suçun tanımıyla bağlı değil mahkeme, suçun tanımıyla bağlı olarak karar verdi ve kapattı dosyayı.” (G7)

Katılımcılar hakimlerin mevzuattaki değişiklikleri takip etmediğini bakanlık tarafından adli görüşme odaları (AGO) kurulmasına rağmen hakimlerin mağdurları AGO’da dinlemediğini ya da AGO’da dinleme tekniğini bilmediğini dile getirmiştir. Katılımcılar çocuk mağdurlar için dahi AGO’da dinlenme usulünün gerektiği gibi yerine getirilmediğini belirtmiştir.

“Yakın zamana kadar çocuğun adli görüşme odalarında dinlenme tekniklerini bilmeyen mahkeme başkanları vardı. Yani hani mesela şey zannediyordu, o çocuk AGO’da dinleniyor örneğin o bizi duyuyor falan zannediyordu. Yani bu anlamda biz avukat olarak işin teknik detayını da mahkemede: işte hani sayın başkan çocuk sizi duymuyor, yanında psikolog var, olması gereken de psikoloğun çocuğun yaş grubuna uygun olarak soruları ona yöneltmesi, hani siz sorularınızı sorun çocuğa soruları psikolog yönlendirecek falan diyorduk.” (G27)

“Duruşmada hatta celse arası yani başka duruşma görülürken bir sonraki duruşma benim duruşma... Duruşma arası girdim mahkeme başkanına dedim ki, bakın başkanım ben talepte bulundum bir hafta geçmiş. AGO’da dinlenmesini istiyorum müvekkilimin. 21 yaşında üniversite öğrencisi ancak hani bu nitelikli cinsel saldırı mağduru bir kişi ... Başkan, yok böyle bir şey yoktur yani yaş 18 geçmemiş midir (dedi). Dedim ki başkanım hiçbir alakası yok, ben dilekçede bunu size sundum. Zaten yaş aranmıyor, yaşa bakılmıyor. Emsal kararları sundum, 3 tane 4 tane kararı sundum, dedim. Bana işimi mi öğretiyorsunuz dedi” (G6)

Katılımcılar hayatın olağan akışına uygunluk kriterinin uygulayıcılar tarafından çok yanlış değerlendirildiğini bu durumun mağdurun ikinci kez mağdur olmasına sebep verdiğini aktarmıştır.

“Hayatın olağan akışına uygun mu değil mi, bu tartışmalar da çok cinsiyetçi bir bakış açısıyla geldiği zaman bu da bir ikincil mağduriyet yaratıyor. Diyor ki yani savcı mesela bir tane takipsizlik kararı yazmış. Zaten sevgili oldukları için bu cinsel saldırıyı

gerçekleştirmiş olması hayatın olağan akışına aykırıdır. Ya hangi değerler hangi bakış açısıyla hayatına olağan akışını biz yorumluyoruz?” (G32)

6.2. Kolluk görevlilerinin mağdura yaklaşımı

Tablo 2.6: Kolluk görevlilerinin mağdura yaklaşımı

	Kolluk görevlilerinin mağdura yaklaşımı nasıldı?
G1	Yargılayan sorgulayan
G2	Kötü, ataerkil, önyargılı
G3	Standart değil
G4	Yargılayan sorgulayan
G5	Yargılayan sorgulayan, suçlayıcı
G6	Çok kötü
G7	Saygısız, umursamaz, alay eder
G8	Olumsuz, caydırmaya yönelik
G9	Olumsuz, caydırmaya yönelik
G10	Şüpheli, koruyucu
G11	Standart değil
G12	Standart değil
G13	Standart değil
G14	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G15	Standart değil
G16	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G17	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G18	Acıyan, hassas değil
G19	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G20	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G21	Kötü, inanmayan, caydırmaya yönelik
G22	Saygısız, umursamaz, hassas değil
G23	Saygısız, umursamaz, hassas değil
G24	Saygısız, umursamaz, hassas değil
G25	Saygısız, umursamaz, hassas değil
G26	Saygısız, umursamaz, hassas değil
G27	Standart değil, sabırsız, umursamaz
G28	Kötü
G29	Önyargılı, saygısız, hassas değil
G30	Önyargılı, saygısız, umursamaz, hassas değil
G31	Önyargılı, saygısız, umursamaz, hassas değil

G32	Önyargılı, saygısız, hassas değil
G33	Önyargılı, saygısız, hassas değil

Katılımcıların altısı (%18,2) kolluğun mağdurlara yaklaşımının ön yargılı olduğunu dile getirirken, 3'ü (%10) yargılayan, 11'i (%33) saygısız, 6'sı (%18,2) inanmayan, 11'i (%33) hassas olmayan, 9'u (%27,5) umursamaz, 8'i (%24,5) caydırmaya yönelik, 6'sı (%18,2) standart değil cevabını vermiştir. Bir katılımcı birden fazla cevap verdiği için cevap sayısı katılımcı sayısından fazladır.

“Bu tüm öğelerin altını çizerek, pornografik şeylerin çok üstü tekrar tekrar vurgulanarak ya da işte neredeydin, o saatten niye oradaydın, niye ayrılmıştın, niye gittin hani yargılayıcı soruların çokluğu açısından kesinlikle ikincil mağduriyet oluyor.” (G11)

Katılımcılar mağdurun ifadesinin erkek kolluk görevlileri tarafından alındığını kendileri ve müvekkilleri tarafından ifadenin kadın görevli tarafından alınması talep edildiği halde bu taleplerinin yerine getirilmediğini dile getirmiştir. Katılımcılar kolluk görevlilerinin mağdurlarla emredici tonda konuştuğunu mağdurun içinde bulunduğu travmayı anlamaya yönelik bilgi ve bilinç sahibi olmadıklarını mağdurlarla kurdukları iletişimin mağdur açısından ikincil mağduriyete sebep olduğunu ifade etmiştir.

“(Polisler) genellikle erkekler, genellikle de suçların yani bu dosyalardaki failer erkek oluyor. Onlar (polisler) hiçbir hassasiyet göz etmiyorlar. Yani biz ısrarla kadınlar olsun istediğimizde mesela; dışarı çıktı, göreve gitti, onu bekleyin ya da işte tamam sen geç buraya otur gibi... Aslında ya bunlar böyle çok günlük dilde anlatıyorum ama gerçekten maalesef yaşadığımız bu oradaki. Herhangi bir hukuki işlem uygun olarak yapılmıyor. Ya da bilgi sahibi değiller, bilinçli değiller. Yani oradaki davranışlar gerçekten hiçbir suçun mağdur olmayan insanların bile sinirini bozacak derecede. Mağdurlar açısından durum çok daha olumsuz” (G21)

“Hassasiyet içerisinde değiller. Kullandıkları dil, yaptıkları işlemleri yapma şekilleri ve mağdurları aslında bir nevi yıldırmaya yönelik çalışmalar içerisinde olduklarını görüyorum. Yaşadığı şeyin aslında çok da önemli bir şey olmadığını veya yaşadığı şeyin sorumlusunun mağdur olduğunu kasteden ifadeler kullandıklarını biliyorum.” (G25)

“Çok eğitimsizler, dolayısıyla çok kabalar, çok ön yargılar. Hani bir kız çocuğuna yönelik cinsel istismar dosyasında annenin ifadesini alan bir memurla gerçekten çok büyük bir sorun yaşadığım ve hani şikâyet noktasına kadar geldim. Hani böyle olaya dair inanmadığını her şeyiyle belli eden, her ifadesinde sonuçta bu da babası diyerek sürekli araya girerek manipüle ettiğini mesela çok net hani gördüm, gözlemledim.” (G31)

“Polis hiç incelikli davranmıyor, yani olabildiğince ayrıntı öğrenmeye çalışırken sorduğu sorular çok suçlayıcı, yaralayıcı, tetikleyici olabiliyor. Yani olayı daha ayrıntılı anlatmasını istiyor. Eteğini kaldırdım mı? İçinde ne var? Nasıl bir şey giymiştin? Sana bunu yaptın mı, şöyle davrandı mı? İşte varsa cinsel birleşme nasıl gerçekleşti? İçine boşaldı mı? Gibi aslında polisin sormaması gereken, en azından o aşamada sormaması gereken soruları sorduğunu ve hayatta kalanı yıpratmış olduğunu biliyoruz.” (G5)

Katılımcılar mağduru çocuk olan vakalarda dahi gerekli hassasiyetin gösterilmediğini ve mağdurların ifadelerinin ÇİM’de alınması gerekirken ifadelerin kollukta alındığını ve çocukların bu sebeple mağduriyet yaşadıklarını ifade etmiştir.

“Cinsel istismara maruz bırakılan çocukların ifadelerinin mutlaka çocuk izlem merkezlerinde alınması gerekiyor. Ya ne yazık ki bazen çocuk şubelerde bu ifadelerin alınmaya çalışıldığını, ya da suçun nitelendirilmesinin farklı yapılmaya çalışıldığını görüyoruz. İzmir özelinde biz bununla ilgili birçok çalışma da yaptık. Savcılıkla, başsavcılıkla da görüştük. Hani suçun nitelendirilmesinin ancak yargılama aşamasında mümkün olabileceği, hani istismar mı, taciz mi, nitelikli istismar mı, sarkıntılık mı... Yani bunun adli kolluk birimlerince böyle bir ayrımın yapılamayacağını, onların yetkisinde de olmadığını (söyledik). Bunun bu anlamda eğer çocuk en az bir bildirimde bulunmuşsa bu bildirimi yeterli kabul edilerek hani ifadesinin ya da çocuğun dinlenmesinin diyelim çocuk izleme merkezinde gerçekleştirmesi gerektiğini konusunda bayağı bir çaba sarf ediyoruz. Emniyetle savcılıkla bu konuda görüşmelerimiz oluyor.” (G27)

“Diyarbakır’da reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarını karakolda alıyorlar çocuk şubede. Aslında biz diyoruz ki ÇİM’de alınması gerekir bunun. Bunu niye yapmıyorlar? İş yükü. Hani ÇİM’e götürecekler, ÇİM’e savcı gelecek, orada hani şey olacak. Bunu yapmıyorlar. Ee siz bunun reşit olmayanla cinsel ilişki suçu olduğunu nereden biliyorsunuz o zaman? Ön görüşme yapıyor mesela ön görüşme yapamazsın.” (G24)

Katılımcılar cinsel saldırı şikayetiyle kolluğa başvuran mağdurların şikayetlerinin tutanağa geçirilmediğini veya mağdurların kolluk tarafından şikayetçi olmaktan vazgeçirilmeye çalışıldığını dile getirmiştir.

“Yani cinsel saldırı maruz kalmış kişiye karşı başka suçlar işlenmeye başlıyorlar. Tabii onlar hiç dikkate alınmıyor. Onlar bir görevi savaştıkları olarak bile nitelendirilmiyor ...Eee geçen ki de iftira attı zaten her kadının çocuğun şeyine mi başlayacağız lafına mı başlayacağız (soruşturmaya)” (G3)

“Böyle sanki işte uğraşma bir şey çıkmaz, genellikle öyle yönlendirmeye çalışıyorlar. Yani sen geleceksin burada bir sürü uğraşacaksın ama sonuçta bir şey olmayacak. Boşuna kendini şey yapmayın falan diye göndermeye çalıştıklarını da çok duydum” (G8)

“Çaydıcı, aile içindeki o olaylarda hep bir ailenin kutsallığına atıf. İşte git barışsınız. Kol kırılır yen içinde kalır, kocandır. Koca bu cinsel saldırı nasıl ki? Zaten yapman gerekmiyor mu” (G9)

Katılımcılar kolluğun cinsel saldırı mağdurlarına karşı standart bir yaklaşımı olmadığını mağdurların karşılaştığını tavrın ilgili kamu görevlisine göre değiştiğini belirtmiştir. Katılımcılar kolluk tarafından gerekli risk değerlendirmesinin doğru yapılmadığını ve mağdurların güvenliklerinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınmadığını dile getirmiştir.

“Bir de çok baştan savma yapıyorlar. Yani bir cinsel istismar suçunda fail çocuğun çok yakınında bir yerde oturuyordu ve uzaklaştırma kararı yok. Aslında elzemdir. Bunu belirterek çok da uğraştığımız bir dosyaydı. Uzaklaşma kararını talep ettik ve evraklar aile mahkemesine götürmeyi unutmuşlar mesela. Nasıl dedim yani ya oluyor böyle? İşte insanlık hali unutuyoruz (dediler). İnsanlık hâlinin işte kişilerin hayatlarına mal olduğunda çok kavrayamıyor anladığım kadarıyla. Ama ne oluyor tabii herkes birbirini koruduğu için sistem içinde polisler tamamı hakkında şikayetçi olsam da savcı kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi. Yine başka bir dosyada savcı talimatının gönderildiği bilgisayar bir başka odadaymış ve oda sadece mesai günleri ve mesai saatleri açılmış. Bu yüzden hafta içi işte beşten sonra gelen talimatları yerine getiremeyeceğini söylemişlerdi. Şok olduk. Yani kolluğun çalışma tarzı çok şahsına münhasır, çok yanlış. Ne yazık ki dosyaların bu şekilde olmasının çok büyük sorumluluğu kolluğundur.” (G17)

“Hani (aile içinde olanlar) tam bir Opuz Türkiye davası. Yani hani kadınlar karakola gidiyorlar şikayetçi olmaya orada barıştırıyor karakolda. İşte sonra tekrar gidiyor, tekrar tekrar (barıştırıyor), cezalandırılmıyor. Hastaneye gidiyor bu sefer, darp raporu oluyor ama yine karakolda onları barıştırıyorlar filan. Sonra işte kadının ölmesiyle sonuçlanıyor” (G14)

6.3. Sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımı

Tablo 2.7: Sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımı

	Sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımı nasıldı?
G1	Nispeten daha iyi
G2	Bilinçsiz
G3	Umursamaz
G4	Daha objektif
G5	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G6	İyi (kadın doktor çok iyi)
G7	Saygılı
G8	Şikayet duymadım
G9	Standart değil, kişiye bağlı

G10	Bilmiyorum
G11	Standart değil, kişiye bağlı
G12	Kötü, emredici, hassas değil
G13	Şikayet duymadım
G14	Nispeten daha iyi
G15	Doktorlar iyi diğer sağlık çalışanları kötü
G16	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G17	Bilmiyorum
G18	İyi
G19	Bilinçsiz
G20	Kötü, bilinçsiz, hassas değil
G21	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G22	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G23	Hassas değil
G24	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G25	Hassas değil, mağdur suçlayan
G26	Standart değil, kişiye bağlı
G27	İyi
G28	Şikâyet duymadım
G29	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G30	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G31	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G32	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk
G33	Hassas değil, vaka gibi yaklaşıyor, soğuk

Katılımcıların 11'i (%33) sağlık görevlilerinin mağdura yaklaşımının hassas olmadığını söylerken, 10'u (%30,5) olaya herhangi bir vaka gibi yaklaştıklarını ve soğuk davrandıklarını dile getirmiştir. 2 katılımcı sağlık görevlilerinin bilinçsiz olduklarını söylerken, 1 katılımcı (%3,1) mağdurları suçladıklarını, 1 katılımcı (%3,1) umursamaz olduklarını dile getirmiştir. 3 katılımcı (%10) yaklaşımların standart olmadığını ve kişiden kişiye değiştiğini belirtirken, 3 katılımcı (%10) yaklaşımlarının iyi olduğunu 1 katılımcı (%3,1) ise diğer ceza adaleti süljelerine göre nispeten daha iyi olduğunu ifade etmiştir. 1 katılımcı (%3,1) mağdurlara doktorların yaklaşımının iyi olduğunu söylerken diğer sağlık çalışanların yaklaşımının kötü ve yargılayıcı olduğunu belirtmiştir. 2 katılımcı (%6,2) sağlık personelleri hakkında müvekkillerinden herhangi bir şikâyet duymadığını dile getirmiştir. Katılımcılar mağdurun çocuk olduğu vakalarda dahi sağlık personelinin gerekli hassasiyeti göstermediğini ve olaya herhangi bir vaka gibi yaklaştığını belirtmiştir.

“Ön yargılı olan, muhafazakar bakan veya konuyu hiç bilmediği için önemli doneleri delilleri atlayan, mağduriyetleri arttıran, mağdurları bilgilendirmeyen çok fazla personel var.” (G2)

“Örneğin muayeneyi yaparken bütün vücudu soyarak muayene yapıldığını biliyorum bazı müvekkillerimin aktardığına normalde işte alt bölgenin çıkartılıp üstün kalıp altın muayene ettikten sonra giydirip işte altını giydirip üstünü çıkarması gerekiyor ama tamamen soyduklarına da şahit oldum” (29)

“17 yaşındaki bir kız çocuğu, yanında da hani başka ona destek olabilecek kimsesi olmadığı için muayeneye benimle girmek istemişti. Ben sadece hani odaya gireceğimi söyledim. Tabii çok utanıyor, korkuyor. Erkek hekimi görünce daha da utandı. Ben de hakkını hatırlattım. Ondan sonra tamam dedi, ben kadın hekime muayene olmak istiyorum dedi. Bunu erkek hekimlere dönüp söyledim. Böyle bir şey yok dediler. Dedim ki kanunda yeri var bunun, nasıl böyle bir şey yok. Ondan sonra biz böyle bir uygulama yapmıyoruz, çok işimiz var vesaire. Herhangi bir sağlık sorunu yaşayan, herhangi bir kadın için bile çok dramatik olma ihtimali olan bir muayene için, ki bu genç kadın bir istismar mağduruydu ve çok korkuyordu. Onun bütün bu halini yok sayarak böyle bir şey yapamayacaklarını iletiler.” (G31)

“Umursamaz, genellikle umursamaz. Yani şöyle ki hani biz neler görüyoruz, neler şey yapıyoruz, böyle böyle ne kadar insana iftira atıyorlar tarzında yaklaşan çok hekim gördük.” (G3)

“Rahatlatıcı hiçbir şey yok. O kaygıları azaltacak hiçbir şey yok Şunu çıkart, bunu yap, böyle şunu şuraya koy.” (G12)

“Yani kadının orada o başvuruyu yapmaktan pişman olmasına ve bir an önce hani oradan ayrılmak istemesine, muayenede kendisini hiç rahat hissetmemesine yol açan bir yaklaşım da olabiliyor.” (G11)

“Aynı süreç hastanede de devam ediyor. Hastanede de yani doktor eğer yeterince bilgili ve özenli biri değilse aynı şekilde hikayeyi tekrar anlatmasını istiyor. Bazen hikâyeyi birden fazla yerde birden fazla kez anlatmak zorunda kalıyor hayatta kalan. ...Hastanede de şeyi biliyoruz, doktor mesela muayeneyi yaparken birkaç tane de işte intern yardımcı doktorudur vesaire odada oluyor. Bazen aslında oradaki şeye sadece vaka gibi davranılıyor. Bakın burada böyle olursa şöyle olur, şu öyleyse şu örnek şöyle toplanır.” (G5)

Katılımcılar bazı vakalarda müvekkillerinden açık rıza alınmadan beden muayenesinin gerçekleştirildiğini veya istismar vakalarında çocuk mağdura muayeneyi gerçekleştirecek doktorun cinsiyetinin belirtilmeden mağdurdan rıza alındığını ve erkek doktor tarafından beden muayenesi yapılan çocuğun bu sebeple ikincil travmaya maruz kaldığını belirtmiştir.

“Zaten kimi durumlarda rıza aranmaksızın kişilerde beden muayenesi yapılıyor.” (G23)

“Çocukta beden muayenesini yapacak kişinin cinsiyeti söylenmiyor. ...Yine o esnada çocukta cinsiyetini bilmediği için beden muayenesine izin veriyor ama erkek

doktorun beden muayenesini yaptığı esnada travmatik bir deneyim oluyor onun için.”
(G4)

Katılımcılar cinsel saldırı sonucunda cinsel yolla bulaşan hastalığa yakalanan müvekkillerinin sağlık sistemi içerisinde çok fazla örselendiğini birçok vakada anayasal hakları olan sağlık haklarına ulaşmada dahi büyük zorluklar yaşadığını dile getirmiştir.

“Kendisine cinsel hastalık bulaştırılan bir müvekkilim var. Yargılama süreci hâlâ devam ediyor hâlâ savcılık aşamasındayız. Hani müvekkil doktora zaten bu bilgiyle gidiyor. Korkunç bir tedavi süreci dışlama, ötekileştirme, doktorunu değiştirdi. ...Devlet hastanelerinde mümkün değil zaten hani artık vebalısın yani o gözle bakıyorlar. Yani orada bir suçun mağduru vesaire (önemli değil) sen hak ettin ondan. Allahın sopası da yok ki gibi bir yerden yaklaşıyorlar. Yani yine aynı müvekkilin mesela bence çok üzücü çok sinir bozucu, dış hekimine gidecek. Dış hekimini mesela tedavi etmiyor gibi gibi korkunç bir tavırla karşılaşıyorlar.” (G9)

“Fakat soruşturma dışındaki sağlık görevlilerince de şöyle şeyler yaşıyoruz; kişinin bir cinsel saldırı suçu mağduru olduğunu aktif devam eden bir soruşturma ya da kovuşturma süreci olduğunu bir şekilde öğrendiyse sağlık görevlisi kişiye bakmak istemiyor. Savcıdan karar getir diyor. Sağlık hakkı anayasal bir hak yani bu nasıl engellenebilir?” (G17)

7. Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşımının zaman içinde değişimi

Tablo 2.8: Ceza adaleti sisteminin suç mağdurları yönelik tavrının zaman içinde değişimi

Sizce ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yönelik tavrı zaman içerisinde değişti mi?	EVET	HAYIR
	24 (%73)	6 (%18,2)
Ne yönde değişti?	İYİ	KÖTÜ
	16 (%48,5)	8 (%24,5)

Bu değişime ne sebep oldu?	Feminist Mücadele (15) Suç oranlarının artması (1)	İstanbul Sözleşmesinden çıkılması (4) Toplumun muhafazakarlaştırılması, siyasi ve dini baskı (4)
-----------------------------------	---	---

Katılımcılardan 24'ü (%73) zaman içerisinde ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına yönelik tavrında bir değişim olduğunu söylerken 6 katılımcı (%18,25) herhangi bir değişim olmadığı dile getirmiştir. 3 katılımcı (%10) ise meslek hayatlarının bir değişim gözlemleyebilecek kadar uzun olmadığını dile getirmiştir. Bir değişim gözlemlendiğini söyleyen avukatların 16'sı (%48,5) bu değişimin iyi yönde olduğunu belirtirken 8 avukat (%24,5) kötü yönde bir değişim gözlemlediklerini ifade etmiştir.

7.1. Kötü yönde bir değişim

Kötü yönde bir değişim gözlemlediği söyleyen 8 (%24,5) avukatın 4'ü (%12,4) bu değişime İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasının sebep olduğunu dile getirirken 4'ü (%12,4) değişimin sebebinin siyaset eliyle toplumun muhafazakarlaştırılması, mahkemeler üzerindeki siyasi baskı, mahkemelerin bağımsızlığını yitirmesi ve toplum üzerindeki dini baskı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar soruya birden fazla cevap verdiği için cevap sayısı katılımcı sayısından fazladır.

“Son dönemlerde gerçekten sanık lehine kararlar çıkmaya başladı. Hani bu çok ciddi bir olumsuz gidişat. Yani ben bunun ülke yönetimiyle hani siyasi tercihlerle çok bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Yani çocukların cinsel istismarcıları ile evlendirilmesinin önünü açma yönünde bir hani yasal girişimlerin yapıldığı, kanun çıkarılmaya başlandığını hepimiz biliyoruz. ...Yargının bağımsızlığı konusundaki soru işaretlerini hani arttıran bir gidişat var bence. Yani ülkeyi yönetenlerin tercihlerine yönelik kararlar çıkması gibi bir durum çıkıyor.” (G27)

“Artık yani daha muhafazakâr, daha milliyetçi, daha militarist bir Türkiye var. Dolayısıyla da bu bütün bunlar kadına bakış açısını tabii ki çok etkiledi. Ya işte İstanbul Sözleşmesi'nden geri çekilme çok etkiledi. Dolayısıyla tabii tabii ki ciddi bir geriye dönüş var.” (G32)

“Yani pek çok işte aile ev içi şiddet nedeniyle cezaevinde olan ya da işte cinsel saldırılar nedeniyle cezaevinde olan, kadına yönelik şiddetle ilgili olarak cezaevinde olan kişiler biz şöyle şeyler duyduk yani çok çarpıcıdır gerçekten İstanbul Sözleşmesi'nden çıkıldıktan sonra tahliye olabileceklerini düşündüler. Bununla alakalı hukuki yardım almaya çalıştılar.

....İstanbul Sözleşmesi'nden çıkmak konusundaki irade sanki işte kadının korunmasını ya da mağdurların korunmasını cinsel saldırı mağdurlarının sanki hani bu korumanın azaldığı yönünde bir algı oluşturdu. Onu çok net söyleyebiliriz. Dolayısıyla burada her şeyin ötesinde yani bu toplumsal dönüşümün olmasının da ötesinde siyasi duruş, siyasi iradenin nerede durduğu ve buna mücadeleyi nasıl ortaya koyduğu bence ilk sırada önemli olan şey. Biz iki ileri bir geri yapıyoruz o konuda.” (G13)

“Muğla'daki varilde yakılan bir arkadaşımız ...o davada fail duruşmada dedi ki İstanbul Sözleşmesi'nden çekilen kişilere teşekkür ediyorum dedi. Yani başka bir duruşmada da dedi ki; artık İstanbul Sözleşmesi kalmadı, görürsünüz siz dedi. Duruşmada bunları söylediler. Tabii burada ne oluyor toplumsal dönüşümü sağlayan şey siyasilerin hamleleri oluyor.” (G17)

7.2. İyi yönde bir değişim

Ceza adaleti sisteminin cinsel saldırı mağdurlarına karşı yaklaşımında zamanla olumlu bir değişim gözlemlediğini belirten 16 avukattan 15'i (%45,5) bu değişimin feminist hukukçuların ve Türkiye feminist hareketinin verdiği mücadele sayesinde gerçekleştiğini ifade ederken 1 katılımcı (%3,1) artan suç oranlarının ceza adaleti süjelerini işlerini daha iyi yapmak zorunda bıraktığını dile getirmiştir.

“Feminist hukukçuların gösterdiği dayanışma, bütün bunlar aslında bu suça maruz kalan kadınları yalnız olmadıkları mesajını veriyor. Gerçekten tüm bu süreçlerde kadınların yanında yer alıyorlar. Hem de aslında toplumda da bir değişim dönüşüm yaratıyor. Yani işte eskiden daha çok aileler çocuklarını suçlarken suça maruz kalanı suçlarken zaman içerisinde bunun kadının suçu olmadığı bilincinin daha çok yerleşmeye başladığını söyleyebilirim.” (G1)

8. Mağdurların korunması ve delillerin kaybolmasının engellenmesi için neler yapılmalı?

Tablo 2.9: Mağdurların korunması ve delillerin kaybolması için neler yapılmalı?

	TCAS cinsel saldırılarda delillerin toplanması bakımından yeterli mi?	Mağdurların korunması, mağduriyetin önlenmesi ve delillerin kaybolmasının engellenmesi için neler yapılmalı nasıl önlemler alınmalı?
G1	Hayır	Toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin ve kadın hak bilincinin yerleştirilmesi, mağdur merkezli sistem

G2	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, cinsel saldırı kriz merkezlerinin her, mağdur merkezli sistem
G3	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, cinsel saldırı merkezleri, mağdur merkezli sistem
G4	Hayır	Bütüncül politika, cinsel saldırı kriz merkezleri
G5	Hayır	Önleme mekanizması, psikolojik değerlendirme
G6	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem
G7	Hayır	Memurların sorumluluğu artacak, ihmalde ceza,
G8	Hayır	Personelin eğitilmesi, kadın personel istihdamı, mevcut kanunların gerektiği gibi uygulanması
G9	Hayır	Beden muayenesinin iyi yapılması, objektif yaklaşılması, cinsel eğitim
G10	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem
G11	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, cinsel saldırı kriz merkezleri, mağdur merkezli sistem
G12	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem
G13	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü
G14	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü
G15	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, cinsel saldırı kriz merkezleri, mağdur merkezli sistem
G16	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G17	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, t cinsel saldırı kriz merkezleri
G18	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem
G19	Hayır	Personelin uzmanlaşması, mağdur merkezli sistem

G20	Hayır	Uzman personel, önleyici koruyucu bütüncül politikalar, toplumsal cinsiyet eğitimleri, cinsel eğilim
G21	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem, cinsel saldırı kriz merkezleri
G22	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G23	Hayır	Personelin uzmanlaşması, mağdur merkezli sistem
G24	Hayır	Mağdur merkezli sistem, uzman personel
G25	Hayır	Mağdur merkezli sistem, uzman personel, personel denetimi
G26	Hayır	Bütüncül politika, tecavüz kriz merkezleri , mağdur merkezli sistem
G27	Hayır	Toplumsal cinsiyet eğitimleri, mağdur merkezli sistem, uzmanlaşma
G28	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G29	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G30	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, t cinsel saldırı kriz merkezleri
G31	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G32	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri
G33	Hayır	İstanbul Sözleşmesi, mağdur merkezli sistem, toplumsal cinsiyet eğitimleri, zihniyet dönüşümü, cinsel saldırı kriz merkezleri

Türk ceza adaleti sistemi cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda delillerin toplanması bakımından yeterli mi? sorusuna katılımcıların tamamı (%100) hayır cevabını vermiştir.

Mağdurların sistem içerisinde daha iyi korunması, ikincil mağduriyetin önlenmesi ve delillerin kaybolmasının engellenmesi için 27 katılımcı (%82) mağdur merkezli bir

sistemin kurulması gerektiğini, 16 katılımcı (%48,5) cinsel saldırı kriz merkezleri açılması gerektiğini, 18 katılımcı (%54,6) toplumsal cinsiyet eğitimlerinin ilkokuldan başlayarak verilmesi gerektiğini, 15 katılımcı (%45,5) İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden imzalanarak sözleşmenin getirdiği her türlü yükümlülüğün uygulamaya geçirilmesi gerektiğini, 11 katılımcı (%33) toplumda ve özellikle bu alanda çalışan kamu personellerinde bir zihniyet dönüşümü olması gerektiğini, 4 katılımcı personelin uzmanlaşması gerektiğini, 1 katılımcı (%3,1) bu alanda ağırlıklı olarak kadın personelin istihdam edilmesi gerektiğini, 1 katılımcı (%3,1) önleme mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini, 1 katılımcı (%3,1) devletin bütüncül politikalar geliştirmesi gerektiğini, 1 katılımcı (%3,1) memurların sorumluluğunun arttırılması gerektiğini, 1 katılımcı (%3,1) psikolojik değerlendirme raporlarının dikkate alınması gerektiğini dile getirmiştir.

“Ona uymadığı zaman da memuriyetten çıkartmak maaş cezası yani ve şikâyeteye bağlı olmadan direkt tespit. O arada bir delil mi kayboldu, kim sorumluydu resen soruşturma açılacak. Hemen maaş cezasını yiyecek. Tekrar ettiyse uzaklaştırma bir daha yaptıysa memurluğu yanacak. Çok ciddi ekmegini elinden alacak, çok ciddi cezalar resen uygulanacak. ...Koyacaksınız önüne hayır yapmazsan bir tanesini aksatırsan şikâyeteye de gerek yok ben senin hakkında resen işlem yapacağım. O işlemi de yapacaksın. Bir de kamu görevlilerini ihmal, kusur, ağır ihmal, hafif ihmal, suç hepsinden kaynaklı pek çok yerde devlete karşı dava açılmak zorunda kalıyor. O davalar masrafsız açılmalı. O devlet memuru da dahil edilmeli, masrafsız açılmalı. Harçsız açılmalı ve çok seri yargılama orada da uygulanmalı.” (G7)

“En temel ayağın toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin ve kadın hak bilincinin yerleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir diğer boyutu var olan yasaların uygulanmasında, kadınların özellikle bu tür şiddet dosyaları, cinsel istismar dosyaları, cinsel saldırı dosyalarında mağdurun haklarının merkeze alınması gerektiğini düşünüyorum...Takdiri indirim sebepleri bazen kadınları çok ürküten, şikâyetlerinden alıkoyan, kaydıran bir pozisyon bir hal alabiliyor. O nedenle neticede hani yargılamaların neticesinde ve kurulacak hükmün de adil olması ceza ile orantılı olması bu kişilerde o adalet duygusunu tatmin edecek bir boyutta olması gerekiyor. Bunlar olmadığı zaman gerçek bir adaletten ve onarımdan söz etmek mümkün olmuyor. Çünkü yani suça maruz kalanın en çok onarım olabileceği yer failin hak ettiği cezayı aldığı ve haklılığının ve mağduriyetinin teyit edilmiş olması. ...Cezasızlık kültürünün ortadan kaldırılması gerekiyor.” (G1)

“Yani teorik düzenlemeler iyi ama bunların uygulanması noktasında çok sıkıntı var. Yani kolluklarda mesela bu konuyla ilgili gerçekten bir duyarlılık oluşturulması ve hassas bir eğitim sürecinden geçirilmesi gerekiyor.” (G8)

“Ceza adalet sisteminin biraz müştekiyi görmesi lazım. Müştekinin durumunu görmesi. İnsanların mahkemelerde desteklememiz lazım. Yani tek amacımız bu mesela kamu düzeni var ya kamu düzenini iade edilmesi. Nedir ceza yargılaması? Ne yapıyor?

Bir kamu düzeni var o kamu düzenini biz maddi gerçeğe ulaşacağız ve kamu düzenini iade edeceğiz. Sen sadece faili cezalandırıp cezaevine gönderirsen kamu düzeni düzelmiş mi oluyor? İade mi etmiş mi oluyor? Ya o müşteki, ne oldu mesela? Müşteki adına bozulan yani işte nedir yani adalet?” (G15)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN YORUMLANMASI VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ

Bu bölüm 2 ayrı kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda İstanbul, Ankara, Adana, Diyarbakır ve İzmir'den toplamda 33 mağdur vekiliyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu elde edilen veriler ispat problemi ve ikincil mağduriyet çerçevesinde değerlendirilecektir. İkinci kısımda ise sahadan toplanan verilerden hareketle Türk ceza yargılamalarında cinsel saldırıların soruşturulması ve kovuşturulması bakımından tespit edilen problemlere çözüm önerileri sunulacaktır.

5. VERİLERİN YORUMLANMASI

5.1. İspat problemi

Bu bölümde mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilerden Türkiye'de cinsel dokunulmazlığa karşı suçların soruşturma ve kovuşturma aşamasında ne gibi delil problemleriyle karşılaşıldığı uygulamadan örneklerle açıklanacaktır.

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda delil elde etmek oldukça zordur. Bunun sebepleri arasında bu suçun fail ve mağdurdan başka tanığın olmadığı kapalı kapılar ardında işlenmesi mağdurların olaydan sonra duş alarak temizlenmek istemeleri, mağdurlar geç şikayetçi olduğu için fiziksel delillerin kaybolması örnek verilebilir. Ancak dosyalarda var olan delillerin gerektiği gibi toplanmaması, korunmaması ve saklanması ve psikiyatrik rapor veya uzman kişi raporlarının alınmaması ve var olan delillerin mahkemeler tarafından yanlış değerlendirilmesi de bu problemin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu bölümde beden muayenesinin yapıldığı ve önemli biyolojik delillerin elde edilme aşaması olan hastaneler ve adli tıp ile diğer delilleri toplamakla, muhafaza altına almakla ve korumakla yükümlü olan kolluk savcılık ve mahkemeler iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

5.1.1. Kolluk, Savcılık, Mahkemeler Yönünden

Görüşmeler sonucu elde edilen verilerden en dikkat çekici olanlardan biri cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda kolluk görevlilerinin gerektiği gibi olay yeri incelemesi yapmaması ve bu aşamayı tamamen atlamasıdır. Cinsel saldırılarda mağdurun bedeni de bir olay yeridir ve mağdurun bedeni üzerinden toplanacak deliller dosyanın aydınlatılması

için önemlidir ancak bu durum olayın gerçekleştiği fiziksel mekânda bir inceleme yapılması gerekmediği anlamına gelmemektedir. Kolluk görevlilerinin olayın gerçekleştiği yere gidip orada var olan delilleri toplamaları, fotoğraflamaları ve koruma altına almaları oldukça önemlidir. Olay yerinde varsa fiziksel şiddetin gerçekleştiğine dair emareler örneğin, kırılmış cam, dağılmış eşyalar, eşyalara bulaşmış olan kan ve farklı beden sıvıları aynı zamanda varsa çarşaflar veya örtüler, saldırının gerçekleştiği yüzey üzerinde var olan vücut sıvıları vb. toplanması ve saklanması gerekmektedir. Bu deliller olayı veya olayın bir kısmını aydınlatmada önemli rol oynayabilecekken kolluk güçleri tarafından vakaların ağırlıklı bir çoğunluğunda olay yeri incelemesi yapılmadığı ve beden muayenesinden elde edilen deliller ile yetinildiği görülmüştür.

Görüşmeciler, Türkiye’de kolluğa verilen delil eğitiminin yetersiz olduğunu, kolluğun delil zincirinin ne olduğuna dair bilgisinin eksik olduğunu, delil toplama, fotoğraflama, etiketleme ve saklama alanında büyük açıklıklar olduğunu bunun da delillerin kontaminasyonuna sebebiyet verdiğini ısrarla dile getirmiştir. Bir cinsel istismar vakasında mağdurun ebeveynleri tarafından kolluğa teslim edilen çocuğun olay anında üzerinde olan kıyafetler kollukta kaybolmuştur. Cinsel istismar suçu TCK m. 103’te düzenlenen ve basit hali on beş yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suç tipidir. Böylesine önemli bir suç tipinin soruşturulduğu dosyada üzerinde meni olma ihtimali olan bir delillin kollukta kaybolması izahı güç bir durumdur. Benzer bir vakada cinsel istismar şikâyetiyle savcılığa başvuran kişiden olay anında üzerinde olan kıyafetler istenmemiş ve mağdurun vekili bu delili daha sonra mağdurdan temin ederek kendi eliyle savcının bürosuna götürmüştür. Mağdur vekili savcının bürosunda üzerinde meni olan bir delile çöp muamelesi yapıldığını ve delillin gerektiği gibi saklanması için ivedilikle harekete geçilmediğini bildirmiştir.

Sahadan toplanan verilerden kollukla savcılık arasındaki iletişimin zayıf olduğu bu durumun delillerin yeterince hızlı toplanmasının önüne geçtiği ve mağdur vekillerinin bir delilin gerektiği gibi toplanması ve saklanması için verdikleri çabaların bürokratik engellerle karşılaştığı savcının ve kolluğun sorumluluk üstlenmeyerek diğer tarafı suçladığı görülmüştür. Bir vakada savcılık tarafından kolluğa gönderilen talimatın yerine

getirilmesi için kolluğa giden mağdur vekiline kolluk tarafından savcının talimat gönderdiği bilgisayarın bulunduğu odanın akşam beşten sonra kapandığı ve bu saatten sonra gelen talimatları yerine getiremeyecekleri söylemiştir. Başka bir vakada kamera kaydı görüntülerinin alınması için kolluğun yeterince hızlı davranmadığı görüntülerin silineceği son gün mağdur vekillinin ısrarları sonucu kolluğun kayıtları aldığı fark edilmiştir. Başka bir vakada bir kız çocuğunun kaçırılması vakasının kolluk görevlileri tarafından gasp olarak sınıflandırıldığı ve mağdur vekilinin çocuğun bulunması ve delillerin toplanması yönündeki ısrarlarının “çok fazla gasp vakası var; işlemleri sıraya koyup o şekilde gerçekleştiriyoruz” denilerek geri çevrildiği görülmüştür.

“...Örnek vermem gerekirse işte kaçırılmış bir kız çocuğu vardı cinsel istismar şüphesi var çünkü bir aydır ortalıkta yok kız çocuğu şeye gittiğimde karakola gittiğimde...asayiş şube bakıyordu bu suça yani kaçırılmış çocukları şey diye değerlendiriliyor, Gasp Büro bakıyor. Hani yağma suçu gibi ve yağma suçunun konusu menkul mal yani taşınabilir mal. Ben bunu hani işlemleri hızlandırmamız gerektiğini söylediğimde memur avukat hanım bizimle iş yükümüz çok fazla bir sürü gasp olayı var dedi.” (G24)

Mahkemelerin mağdur vekilleri tarafından talep edilen delilleri toplamada isteksiz olduğu zaman zaman toplanması gereken delilleri duruşmalar arasında toplamayı unuttuğu ve kararı eksik toplanmış deliller üzerinden kurduğu görülmüştür. Bir vakada mahkeme avukatsız takip edilen bir dosyada mağdurun dinlenmesini istediği tanığı dinleme kararı verip ara karar oluşturmaya rağmen sonraki duruşmalarda tanığı dinlemeden karar verdiği görülmüştür. Mahkemelerin var olan tüm delilleri toplamadan ve değerlendirmeden karara çıkması ceza muhakemesinin maddi gerçeğin olaya çıkarılması amacına aykırı olduğu gibi mağdurun adalete erişmesine engel olarak ikinci kez mağdur olmasına sebebiyet vermektedir.

“Avukatsız takip edildiği için ilk aşamada büyük sıkıntılar oldu mesela tanığı çağırmış mahkeme bizim vekilin belirttiği tanığı sonra ara kararını kurmuş birkaç duruşma sonra unutmuş onu o tanığı çağırmamış yani...” (G16)

Mahkemelerin mağdurların içinde bulunduğu psikolojik durumu ve suçun mağdur üzerinde bıraktığı etkiyi anlamak için psikiyatrik rapor istemediği, mağdur vekillerinin

psikiyatrik rapor alınması taleplerini reddettiği ve vekiller tarafından dosyaya sunulan raporlara itibar etmediği görülmüştür. Cinsel saldırılar gibi biyolojik delil elde etmenin oldukça zor olduğu bir suç tipinde olayın aydınlatılmasında önemli bir etkisi olacak bilimsel bir raporun mahkemeler tarafından alınmaması ve rapor olan dosyalarda rapora itibar etmeden karar vermesi doğru değildir. Bu durum maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ilkesine aykırı olduğu gibi sanık açısından da adil yargılanmanın ihlaline sebep olabilecek ve mağdur açısından bir adalete erişim problemi yaratırken kamu makamlarına olan güvenin sarsılmasına sebebiyet verecektir.

Mağdur vekilleri kendileri tarafından uzman kişi olarak dinlenmesini istedikleri tanıkların mahkemeler tarafından dinlenmediği birçok dosyada tanıkların mahkeme kapısından dönmek zorunda kaldığını ve bu tanıklar dinlenmeden hükmün açıklandığını dile getirilmiştir. Bir vakada kuş diliyle yazılmış kriptö bir mesaj varken mağdur vekili tarafından mesajı çevirmesi için mahkemeye getirilen tanık dinlenmemiş ve bu mesaj çevrilmeden, içeriği anlaşılmadan hüküm verilmiştir. Başka bir vakada mağdur vekili uzman görüşünü veren bilirkişiyi mahkemede tanık olarak dinletmek istemiş ancak mahkeme bu talebi reddetmiştir.

“Uzman görüşü aldığım dosyalarda da inatla uzman görüşünü yazan bilirkişiyi dinlememek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu zamana kadar dinletebildiğim çok nadir oldu. Yani duruşma kapısından dönen kişiler de oldu.” (G32)

Yukarıdaki örnek vakalarda görüldüğü gibi kolluk ve savcının delilleri ivedilikle toplayıp muhafaza altına almaması, mahkemelerin psikiyatrik rapor ve uzman görüşü gibi bilimsel raporlara itibar etmemeleri dosyanın aydınlatılması açısından önem arz eden kriptö mesajları tercüme etmeden hüküm vermeleri cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından hali hazırda suçun doğası sebebiyle var olan delil elde etme problemini katlamaktadır. Dosyada mümkün olan tüm delillerin toplanmadan karara çıkılması ceza hukukunun maddi gerçeğin açığa çıkarılması, adil yargılanma hakkı gibi birçok ilkesini zedelerken anayasal bir ilke olan hukuk güvenliği ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. CMK m. 234’te mağdurların delillerin toplanılmasını isteme, tanıkların dinlenilmesini

isteme hakkı kanunen tanınmışken bu hakların kullanılmasının uygulamada engellenmesi izahı güç bir durumdur.

5.1.2. Hastaneler ve Adli Tıp Yönünden

Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilerden bu alanda çalışan doktorların delil toplama yöntemlerine ve delil zincirine dair özel bir eğitimlerinin olmadığı, bu durumunda da biyolojik deliller gibi kıymetli delillerin kaybolmasına sebebiyet verdiği görülmüştür. Beden muayenesi basit bir muayene olmayıp doktorun gerçekleşen saldırının türüne göre vücudun neresinde ne gibi deliller olabileceğini bilmesi ve muayeneyi bu doğrultuda gerçekleştirmesi gereken bir delil toplama sürecidir.¹⁶⁹ Ancak sahadan toplanan veriler göstermektedir ki Türkiye’de beden muayenesi gerçekleştiren doktorların böyle bir eğitimi ve delil bilgisi bulunmamaktadır. Birçok mağdur vekili eksik yapılan beden muayenesi sonucunda yargılamanın ilerleyen aşamalarında mağdurdan yeniden beden muayenesine girmesi istendiğini ancak bu aşamaya gelene kadar saldırının üzerinden yıllar geçtiğini ve mağdurun bedeni üzerinden herhangi bir delil elde etmenin imkânsız olduğunu dile getirmiştir. Bir vakada mağdur saldırının hemen ardından hastaneye başvurmasına karşın doktorun gerçekleştirdiği beden muayenesi sonucunda mağdurun üstünde hiçbir bulguya rastlanmadığı yönünde rapor yazılmış, mağdur ilk beden muayenesinin tamamlanmasının ardından hemen ikinci bir hastaneye başvurarak yeniden beden muayenesine girmiş ve ikinci raporda mağdurun üzerinden meni örnekleri dahil olmak üzere birçok bulgu elde edilmiştir. Bu durum mağdurların beden muayenesini yapan doktorların standart bir eğitimlerini ve bilgilerinin olmadığını göstermekte ve biyolojik delillerin elde edilmesini mağdurun “şanslı” olması, başvurduğu hastanedeki doktorun bu alanda kendi çabalarıyla kendini geliştirmiş ve delil toplamayı bilen bir kişi olmasına bağlamaktadır. Bu durum kabul edilebilir değildir.

¹⁶⁹ Yancey, Powell, **a.g.e.**, s. 854; Thaddeus Schmitt, Theodore P. Cross, Megan Alderden, “Qualitative Analysis of Prosecutors’ Perspectives on Sexual Assault Nurse Examiners and the Criminal Justice Response to Sexual Assault”, **Journal Forensic Nursing**, C:13, S:2, 2017, s. 63 (Çevrimiçi) [10.1097/JFN.0000000000000151](https://doi.org/10.1097/JFN.0000000000000151) Erişim Tarihi: 23.07.2023.

Mağdurların beden muayenesi yapacak doktorların mutlaka bu alanda özel eğitim almış, delilin ne olduğunu nereden ve nasıl toplanması gerektiğini toplanan delillerin ne şekilde etiketlenip saklanacağını bilen kişiler olması gerekmektedir.

Mağdur vekilleri toplanan delillerin etiketlenmesinin ve saklanmasının kanuna uygun olarak yapılmadığı yargılamanın ilerleyen aşamasında incelenen delilin mahkemeye getirilmesi ya da yeniden incelenmesi gerektiğinde delile ulaşamadığı ifade etmiştir. Bir vakada mağdurun kıyafetleri üzerinden toplanan delillerin mahkeme tarafından yeniden değerlendirilmesi talep edildiğinde adli tıpta ne delilin aslının ne de delil için yazılan raporun bulunamadığı görülmüştür. Benzer bir vakada beden muayenesi sonrası mağdurun üstünde bulunan kıyafetler alınarak meni incelemesi için adli tıpa gönderilmiştir ancak kıyafetler adli tıpta gerekli incelemeler yapılamadan kaybolmuş ve bulunamamıştır.

Elde edilen veriler göstermektedir ki bu alanda en temel problemlerden biri de mağdurun bedeni üzerinden toplanan delillerin doktorlar tarafından objektif bir şekilde değerlendirilmemesi ve doktorların delilin ne anlama gelebileceğiyle ilgili kendi kişisel yorumlarını raporlara yansıtmasıdır. İkinci bölümde görüşmecilerin aktardığı vakaların birinde nitelikli cinsel saldırı sonucu mağdurun genital bölgesinde ezilmeler ve yırtıklar meydana gelmiş ve bu, beden muayenesinde tespit edilmiştir. Ancak muayeneyi yapan doktorun bu ezilmelerin cinsel saldırı sonucu değil yaygınlığı çok düşük olan bir enfeksiyon sebebiyle gerçekleşmiş olabileceğini raporda belirttiği görülmüştür. Bunun üzerine muayeneyi yapan doktorun yazdığı raporun tekrardan bir uzman bilirkişiye gönderilmesi gerekmiş, bilirkişi doktorun raporunda belirttiği enfeksiyonun mağdurda görülme ihtimalinin çok zayıf olduğunu böyle bir ihtimalden raporda bahsedilmesinin abes olduğunu dile getirmiştir. Başka bir vakada beden muayenesini gerçekleştiren doktorun mağdurun geç bir saatte karşı cinsle içki içmeyi kabul ettiği için cinsel ilişkiye rızasının var sayılabileceğine dair beden muayenesi raporunda yer alması abesle iştirak olan ifadeler yer almıştır. Buradan görülmektedir ki beden muayenesini yapan doktorların cinsel saldırılara bakış açıları cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmekte ve doktorlar bu durumu yazdıkları raporlara aktarmaktadır. Oysa uzman bilirkişilerin mahkemelere

sundukları raporların objektif olması ve olayı aydınlatması gerekir. Bilirkişilerin suçun gerçekleşip gerçekleşmediğine dair bir yorum yapmaları mümkün değildir. Buna rağmen uygulamada doktorların bunu sıklıkla yaptığı ve bu raporların dosyaların gidişatını kötü yönde etkilediği görülmüştür. Buradan anlaşılmaktadır ki beden muayenesi yapacak olan doktorların sadece delil ve delil toplama yöntemleri üzerine değil aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel saldırı mitleri üzerine de bir eğitimden geçmesi ve mesleğini ancak hukukun ve profesyonelliğin gerektirdiği kriterle uygun olarak yapan kişilerin bu alanda çalışmaya devam etmesine izin verilmesi gerekmektedir. Aksi durumun mağdurlar açısından geri dönülmesi zor hak kayıplarına ve ikincil mağduriyetlere yol açtığı aşikardır.

Bu bölümde mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler değerlendirilmiş ve bu verilen ikincil mağduriyet ve ispat problemiyle olan ilişkileri literatürdeki farklı çalışmalara atıf yapılarak anlatılmıştır. Bir sonraki bölüm olan sonuç kısmında Türkiye’de cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından ikincil mağduriyetin azaltılması ve ispat probleminin çözülmesi için yeni bir sistem önerisinde bulunulacaktır.

5.2. İkincil Mağduriyet

5.2.1. Kolluk Bakımından

Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu mağdurların kamusal makamlarda ilk başvuru yerinin vakaların %59 oranında emniyet olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç 2014 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırması sonuçlarıyla uyumludur. 2014 yılında yapılan bu çalışmada fiziksel ve/veya cinsel şiddet mağdurlarının %89’unun hiçbir kamu kurumuna başvurmadığı başvuranlar arasında ise ilk başvuru yerinin kolluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁷⁰ Mağdur vekilleri mağdurların emniyete yanında bir avukatla gitmesinin maruz kaldığı ikincil mağduriyeti azaltmada önemli bir faktör olduğunu belirtmiş ve avukatı olmadan emniyete giden mağdurların çok daha fazla ikincil mağduriyete maruz kaldığının altını çizmiştir. Bu

¹⁷⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, 2014, s. 26 (Çevrimiçi) <http://aihmis.org.tr/aktarimlar/dosyalar/1428409374.pdf> Erişim Tarihi: 25.07.2023.

durum CMK madde 234’de düzenleme altına alınan mağdurların “*Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme*” haklarının önemini açığa çıkarmaktadır. Mağdurların maruz kaldığı ikincil mağduriyetin azaltılması için mağdurlara bu hakkın hatırlatılması ve etkili bir şekilde kullanmaları için gerekli önlemlerin alınması önemlidir.

Mağdur vekilleri kolluk görevlilerinin mağdura inanmadığını, mağduru çeşitli sebeplerle şikayetini tutanağa geçirmeden geri göndermeye veya şikayetçi olmamaya ikna etmeye çalıştığını belirtmiştir. Bu bulgular bakanlık tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Bakanlık tarafından yapılan çalışmada da şiddet gerekçesiyle kolluğa başvuran mağdurların %29’unun eşi ile uzlaştırıldığı ve %13 için hiçbir işlem yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁷¹ Mağdur vekilleri, cinsel saldırı mağdurlarının emniyette önyargıyla ve kötü muameleyle karşılaştığını ve yaşadıkları saldırıyı sadece emniyet aşamasında defalarca anlatmak zorunda bırakıldıklarını dile getirmiştir. Mağdurların saldırıyı anlatırken kolluk görevlilerinin mağduru suçlayıcı sorular yönelttiğinin altını çizmişlerdir.

Görüşmeye katılan mağdur vekilleri cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar alanında çalışan kolluk görevlilerinin bu alana dair özel bir eğitiminin olmadığını, birçoğunun meslek içi eğitim dahi almadığını ancak verilen meslek içi eğitimlerin de kolluğun bu alanda çalışma şeklini değiştirmeye yeterli olmadığını ifade etmiştir. Kolluk görevlilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair bir eğitimlerinin ve perspektiflerinin olmadığını ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara yaklaşımının cinsel saldırı mitleri etrafında şekillendiğini bu durumun da mağdurun sistem içerisinde tekrar tekrar mağdur olmasına sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir. Sahadan elde edilen verilen 2018 yılında Türkiye’de yapılan benzer bir çalışmada elde edilen verilerle uyumludur. 2018 yılında yapılan çalışmada da polisin toplumsal cinsiyete bakış açısının çalıştığı dosyalara yansıdığı ve bu durumun

¹⁷¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, s. 26.

mağdurların hak kayıplarına ve ikincil mağduriyetlerine sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁷²

Kamusal makamların cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara bakış açılarının cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş olması mağdurun yaşadığı saldırının küçümsenmesine, travmasının ağırlaşmasına ve mağdurun kamusal makamlar tarafından ikinci kez mağdur edilmesine sebep olmaktadır.¹⁷³ Bu durum işlenen suçun sorumluluğunu failin omuzlarından alıp mağdura yüklemektedir.¹⁷⁴ Mağdurlar maruz kaldıkları suçu bildirmeye çekinirken, failer herhangi bir yaptırımla karşılaşmadan hayatlarına devam etmektedir. Bunun sonucunda cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar neredeyse cezası olmayan bir suç türüne dönüşmektedir.¹⁷⁵ Bu alanda yapılan çalışmalar cinsel saldırı mağdurlarının duyulmayı ve anlaşılmayı beklerken sistem tarafından ön yargıyla, şüpheyile, mağdur suçlayıcılıkla ve yaşadığı travmanın küçümsenmesiyle karşılaşmasını neredeyse ilk saldırı kadar ağır bir ikinci saldırı (ikincil mağduriyet) olarak nitelemektedir. Bu durum mağdurun suç sonrası iyileşmesini kötü yönde etkileyerek, normal hayata dönmesini zorlaştırmakta ve travmasının ağırlaşmasına sebep olmaktadır.¹⁷⁶ Bu çalışmada elde edilen sonuçlar bu alanda daha önce yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlarla uyumludur. Yardım istemek için kolluk görevlilerine başvuran mağdurların kolluk görevlileri tarafından anlayışla karşılanmak ve maruz kaldıkları saldırının tanınması yerine şüpheyile ve ön yargıyla karşılaşmaları mağdurların

¹⁷² Ayşe Alican Şen, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği” **Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi**, C: 11, S: 22, 2018, s. 148 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/490220> Erişim Tarihi: 25.06.2023.

¹⁷³ Nicola Henry, Asher Flynn, Anastasia Powell, “The Promise and Paradox of Justice: Rape Justice Beyond the Criminal Law” **Justice Beyond The Criminal Law**, yay.haz. Anastasia Powell, Nicola Henry, Asher Flynn, Rape 1. bs., Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2015, s. 1

¹⁷⁴ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁷⁵ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁷⁶ Nasuhoğlu, **a.g.e.**, s. 6; Krahe, **a.g.e.**, s. 680; Gülcimen Karakeçi, “Women Experience Of Marital Rape In Turkey”, **Difficult Conversations A Feminist Dialogue** yay.haz. Laura Clancy, Rachael Eastham, Patricia Prieto-Blanco, , 1. Bs., Abingdon, Routledge, 2023, s. 172.

travmalarının ağırlaşmasına, maruz kaldıkları suç sebebiyle kendilerini suçlamalarına neden olmakta ve onları şikâyetten vazgeçmeye itmektedir.

Daha önce yapılan araştırmalarda kolluk görevlilerinin cinsel saldırılara bakış açısının bu alanda çalışırken mesleki performanslarına yansıdığı görülmüştür.¹⁷⁷ Bu araştırma sonucu elde edilen bulgular literatürdeki diğer çalışmalarla uyumludur. Kolluk görevlilerinin cinselliğe ve cinsel saldırılara bakış açısı mağdurlara sundukları hizmetin niteliğine yansımaktadır. Örneğin, çalışmada mağdur vekillerinin aktardığı vakalarda TCK'da evlilik içi cinsel saldırının bir suç olarak düzenlenmesine karşın evlilik içi cinselliği “görev” olarak gören kolluk görevlilerince mağdurların şikayetlerinin alınmadığı ve geri gönderilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bir vakada polis şikayet için emniyete gelen mağdura “*Koca bu cinsel saldırı nasıl ki? Zaten yapman gerekmiyor mu?*” (G9) gibi sözler sarf ederek şikayeti almaktan kaçınmıştır.

5.2.2. Hakimler, Mahkemeler ve Savcılık Açısından

Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmelerde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar alanında görev alan hâkim ve savcıların bu alanda çalışmak için özel bir eğitime (cinsel saldırının doğası, toplumsal cinsiyet eşitliği, mağdur psikolojisi, travma) ve hassasiyete sahip olmadıkları bu durumun hem mağdurlarla kurdukları iletişimi hem de yargılama sonucunda verilen kararları olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan mağdur vekillerinin %90'nı mahkemelerin sanık ile mağduru karıştırdığı ve yargılanan kişinin sanık değil mağdur olduğunu ifade etmiştir. Sorgulama tekniklerinin sanığın değil mağdurun üzerinde uygulandığı ve mağdurun beyanlarında bir tutarsızlık, açık yakalamak için mağdurun ifadelerinin didik didik edildiği ve aynı olayı yargılamanın farklı aşamalarında tekrar tekrar anlatmak zorunda bırakıldığı görülmüştür. Hakimler tarafından olayın aydınlatılmasına ilişkin olmayan mağdurun özel yaşamına dair ayrıntılı sorular sorulduğu veya yorumlar yapıldığı gözlemlenmiştir. Oysa İstanbul Sözleşmesi madde 54'te “...herhangi bir hukuk veya ceza davasında mağdurun cinsel geçmişi ve davranışıyla ilgili var olan kanıtlara yalnızca davayla ilgili ve gerekliyse izin

¹⁷⁷ Krahe, a.g.e., s. 681.

verilmesi...” gerektiği düzenlenmiştir. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar açısından mağdurun sanığa iftira atma ihtimali üzerinde çok fazla durulduğu bu sebeple yargılamanın farklı aşamalarında mağdurdan “mağduriyetini ispat etmesi” beklendiği fark edilmiştir. Mahkeme aşamasında mağdurun suçtan önceki yaşamının sorgulandığını ve objektif ve bilimsel olmayan kriterler üzerinden bir “gerçek mağdur” profili yaratılmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Herhangi bir hukuki veya bilimsel geçerliliği olmamasına karşın mahkemelerde bekaret raporu istendiği görülmüştür. Bakanlık tarafından yayımlanan adli istatistiklere göre 2020 yılında adli tıp kurumunda toplam 1730, 2021 yılında 1896 adet kızlık (bekaret) muayenesi yapılmıştır.¹⁷⁸ 2022 yılında yayımlanan adli istatistiklerde bu veri paylaşılmamıştır.

Mağdur vekilleri, hakim ve savcıların cinsel saldırılara bakış açısının cinsel mitler etrafında şekillendiğini, bu durumun da süreç içerisinde mağdurun örselenmesine sebebiyet verdiğini dile getirmiştir. Görüşmecilerden bir tanesi çalıştığı bir evlilik içi cinsel saldırı vakasında savcının “*evlilik içi tecavüz mü olur?*” (G16) gibi bir yorum yaptığını dile getirmiştir. Evlilik içi cinsel saldırı 2005 yılında yapılan Türk ceza hukuku reformuyla birlikte suç olarak düzenlenmiş ve bu düzenlemenin aradan 18 yıl geçmiştir. Bu durum göz önüne alındığında savcının vakayla ilgili yaptığı yorumun hiçbir kanuni dayanağının olmadığı ve cinsel saldırı mitlerine dayandığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan mağdur vekilleriyle yapılan görüşmelerde ceza adaleti süjelerinin hayatın olağan akışı gibi hukuki kavramları toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun bir yerden yorumlamadığı ve yaptıkları yorumların cinsel saldırı mitleri etrafında şekillendiği gözlemlenmiştir. Hakimlerin duruşmalarda mağdura “*neden bağırmadın?*” “*Neden onun arabasına bindin?*” “*Neden o saatte oraya gittin?*” gibi sorular yönelttiği gözlemlenmiştir. Mağdura yöneltilen bu tür soruların olayın aydınlatılmasıyla bir ilgisi olmadığı gibi mağdur suçlayıcı bir yaklaşım sergiledikleri mağdurların ikincil mağduriyetine sebebiyet verdikleri ve bu tür suçları bildirmemeye yönelttikleri literatürde

¹⁷⁸ T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri, (Çevrimiçi) https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/9092022143819adalet_ist-2021.pdf Erişim Tarihi: 23.07.2023.

yapılan birçok araştırmada görülmüştür.¹⁷⁹ Bu çalışmada elde edilen veriler sonucu ulaşılan sonuçlar literatürdeki çalışmalara uygundur. Mağdur vekilleri hakimlerin sordukları mağdur suçlayıcı sorular karşısında mağdurların “şoka girdiğini” ve “tamam bitirelim” gibi bir tavır sergileyerek şikâyetlerinden vazgeçtiklerini aktarmıştır.

Görüşmeler sonucunda toplanan verilerden hakimlerin ve savcılarının mağdur vekilleriyle iş birliği yapmaya açık olmadığı, savcılarının kendi aralarında da bir işbirliği kurulmadığı ve koordinasyonsuzluğun davaların uzamasına ve hak kayıplarına yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu durumla alakalı bir görüşmeci şu sözleri sarf etmiştir: “Mağduru çocuğa çocuğun ifadesi ve ilk işlemle çocuk izlem merkezi dediğimiz birimlerde yapıyor ve burasının savcısı ayrı oluyor sonrasında soruşturmayı yürüten soruşturma savcısı ayrı oluyor burada soruşturma savcısı birtakım talimatlar gönderiyor çocuk izlem merkezi yani çim savcılarına şu işlemler bu işlemler yapılsın diye ve çim savcısı diyor ki gerek görmedim yapmıyor” (G17) Bu alanda daha önce yapılan birçok çalışma ceza adaleti süreçleri arasındaki koordinasyonsuzluğun mağdurun haklarını ihlal ettiği, ikincil mağduriyete sebep olduğu, mağdur açısından bir adalete erişim problemi yarattığı ve aynı zamanda cezasızlığa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁸⁰ Bu çalışmada elde edilen bulgular daha önceki çalışmalarda elde edilen sonuçlarla uyumludur. Ceza adaleti süreçleri arasındaki koordinasyonsuzluk ve iş birliğinin olmaması mağdurun haklarını ihlal edip ikincil mağduriyete sebep olurken yargılamanın farklı aşamalarında dosyaların cezasızlıkla sonuçlanmasına sebep olmaktadır. Yukarıda verilen örnekte görüldüğü gibi

¹⁷⁹ Kahn-Lang, a.g.e., s. 4; Mulder v.d., a.g.e., s. 9; Karen Boyle, Brenna Jessie, Megan Strickland, “Rape in the News: Contemporary Challenges”, **Rape Challenging Contemporary Thinking – 10 Years On Second Edition**, yay.haz. Miranda A. H. Horvath, Jennifer M. Brown, 1. bs., Abingdon, Routledge, 2023, s. 115.

¹⁸⁰ A. C. Ciancone, Caroline Wilson, Renee Collette, Lowell W. Gerson, “Sexual Assault Nurse Examiner Programs in the United States”, **Annals of Emergency Medicine**, C:35, S:4, 2000, s. 356 (Çevrimiçi) [10.1016/s0196-0644\(00\)70053-9](https://doi.org/10.1016/s0196-0644(00)70053-9) Erişim Tarihi: 23.07.2023; Sonia M. Frías, Alejandra Ríos-Cázares, “After Rape: Mexican Women’s Help-Seeking and Access to Emergency Health Care in Public Prosecutor’s Offices”, **Feminist Criminology**, C:14, S:1, 2017, s. 18 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085116688778> Erişim Tarihi: 23.07.2023; Linda Ledray, “Expanding evidence collection time: Is it time to move beyond the 72-hour rule? How do we decide?”, **Journal of Forensic Nursing**, C: 6, S:1, 2010, s. 48 (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2009.01065.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2009.01065.x) Erişim Tarihi: 23.07.2023.

soruşturma savcısı tarafından toplanması istenen delillerin ÇİM savcısı tarafından gerek görülmediği için toplanmaması dosyanın ilerleyen aşamalarında delil yetersizliği sebebiyle sanığın beraat etmesine sebep olabilmektedir.

Bu alanda görev alan hâkim ve savcıların kanun ve mevzuatı güncel olarak takip etmedikleri ve kanuni bilgi yetersizliklerinin mağdurlar açısından hak kaybına sebep olduğu gözlemlenmiştir. İkinci bölüm verilerin analizi kısmında verilen birçok örnekte görüldüğü üzere hakimlerin büyük bir kısmı adli görüşme odalarının her yaştan mağdur için kullanılabileceğini ya da adli görüşme odasında dinlenen çocuk için soruların hâkimin kendisi tarafından direk değil bir pedagog ya da psikolog tarafından çocuğun yaşına ve algılama gücüne uygun olarak yöneltileceğini bilmemektedir. Savcıların büyük bir kısmının CMK m. 236/3'te var olan” *Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurların tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur*” düzenlemesini bilmedikleri veya uygulamadıkları görülmüştür. Mağdurların haklarına dair CMK ve sair kanunlarda yer alan bu düzenlemelerin uygulayıcılar tarafından bilinmemesi ve/veya uygulanmaması cinsel dokunulmazlığa karşı suçların soruşturulması ve kovuşturulması bakımından mevzuat ve uygulama arasında büyük farklılıklar doğmasına ve mağdurlara kanunen tanınan hak ve güvencelerin ihlaline sebep olmaktadır.

5.2.3. Sağlık Çalışanlarından Kaynaklanan İkincil Mağduriyet

Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucunda mağdurla iletişime geçen sağlık çalışanlarının doktorlar ve diğerleri olarak ayırma ihtiyacı duyulmuştur. Mağdur vekillerine göre doktorların mağdura yaklaşımıyla diğer sağlık çalışanlarının mağdura yaklaşımı aynı değildir. Doktorlar, diğer sağlık çalışanlarına nazaran daha profesyonel bir yerden mağdura yaklaşım kurabilmektedir. Ancak diğer sağlık çalışanlarının cinsel saldırılara yaklaşımının cinsel saldırı mitleri etrafında şekillendiği bu durumun ise mağdura yönelik önyargılı ve şüpheyli yaklaşımlarına sebep olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen verilerde görülmektedir ki beden muayenesi için hastaneye veya adli tıp kurumuna gelen mağdura doktorların yaklaşımı hassasiyetten uzaktır. Doktorlar mağdurları herhangi bir vaka olarak görmekte ve bu durum mağdurlar

ile kurdukları iletişime yansımaktadır. Mağdurları rahatlatacak ve onları bilgilendirecek herhangi bir yaklaşım sergilenmediği gözlemlenmiştir. Mağdurlara saldırının olası etkileri hakkında herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İfade etmek gerekir ki araştırmaya katılan mağdur vekillerinin %88'i doktorlar tarafından cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair bir bilgilendirme yapılmadığını ve buna yönelik bir tedavi uygulanmadığını belirtmiş %12'si ise böyle bir bilgilendirmenin yapıp yapılmadığını bilmediklerini ifade etmiştir. Görüşmecilerin %73'ü mağdurlara olası hamilelikle ilgili bilgi verilmediği ve buna yönelik bir tedavi uygulanmadığını belirtirken müvekkillerine ertesi gün hapı dahi sağlanmadığını bildirmiştir. Bu oranlar literatürde yapılan diğer çalışmalara göre oldukça yüksektir. 2007'de ABD'de yapılan benzer bir çalışmada cinsel saldırı şüphesiyle hastanenin acil departmanına başvuran mağdurların %96.7'sinin hamilelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar için test edildiği görülürken, %93.3'ünün İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (HIV) için test edildiği, %96.7'sine cinsel yolla bulaşan hastalıklar için tedavi uygulanırken %83.1'inin HIV için gerekli antibiyotiklerin verildiği ve tedavi uygulandığı görülmüştür.¹⁸¹ 2017'de Hollanda'da yapılan benzer bir çalışmada polise cinsel saldırı ve ev içi şiddet şikayetiyle polise başvuran mağdurların %67'sine beden muayenesi yapıldığı ve beden muayenesi gerçekleştirilen mağdurların tamamının (%100) cinsel yolla bulaşan hastalıklar, HIV ve hamilelik için test edildiğinin ve mağdurlara buna yönelik gereken antibiyotiklerin sağlanarak tedavi uygulandığı görülmüştür.¹⁸² Beden muayenesine giren cinsel saldırı mağdurların %78'inin de fiziksel veya psikolojik tedavilerine beden muayenesi sonrasında da devam edildiği gözlemlenmiştir.¹⁸³

Hollanda ve ABD'deki oranlarla kıyaslandığında Türkiye'de cinsel saldırı mağdurlarının olası hamilelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgiye ve

¹⁸¹ Plichta v.d., a.g.e., s. 19.

¹⁸²Elza Zijlstra v.d., "Vulnerability and revictimization: Victim characteristics in a Dutch assault center", **Journal of Forensic and Legal Medicine**, C:52, 2017, s. 200, 2001. (Çevrimiçi) [10.1016/j.jflm.2017.08.003](https://doi.org/10.1016/j.jflm.2017.08.003) Erişim Tarihi: 23.07.2023.

¹⁸³ Zijlstra v.d., a.g.e., s. 200.

tedaviye ulaşmada büyük zorluklar yaşadığı aşıkardır. Bu durum Türkiye’de cinsel saldırıların bir hukuki mesele olarak görülmesi ve bu problemle ilgilenmesi gereken kamusal otoritenin polisler, savcılar, hakimler olarak düşünülmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa cinsel saldırılar bir ceza hukuku problemi olduğu kadar bir halk sağlığı problemidir ve bu problemin çözümü için sağlık sisteminin mağdurun ihtiyaçlarını anlayacak ve karşılayacak şekilde dizayn edilmesi gerekir.¹⁸⁴ Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu beden muayenesi öncesi mağdura sadece muayenenin içeriğiyle ilgili yüzeysel bilgi verildiği mağdurlara maruz kaldıkları cinsel saldırının sebep olabileceği fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara dair bilgi verilmediği ve gerekli yönlendirmelerin yapılmadığı görülmüştür. Bu durumun mağdurları suç sonrası karşılaştıkları sağlık problemleri karşısında yalnız bıraktığı ve mağdurlar nereden ve ne şekilde yardım alacaklarını bilmedikleri için travmalarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Mağdurların olası hamilelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair uygulamada nasıl bir hizmet aldığına yönelik literatürde çok az çalışma olduğu ve bu alanın daha detaylı çalışılması gerektiği aşıkardır.

Mağdurlardan beden muayenesi yapılmadan önce alınan rızanın içeriğiyle ilgili sorun olduğu fark edilmiştir. Öncelikle araştırmaya katılan 2 ayrı mağdur vekili çalıştıkları vakalarda müvekkillerinden açık rıza alınmadan beden muayenesinin yapıldığını dile getirmiştir. Bir diğer problem ise beden muayenesi yapılmadan önce alınan rızada muayeneyi yapacak olan doktorun cinsiyetinin mağdura söylenmemesidir. Özellikle ÇİM’de çocuk mağdurlardan alınan onamlarda bu durumun bir problem oluşturduğu ve mağdur çocukta ikinci kez ağır bir travma yarattığı gözlemlenmiştir. Cinsel saldırılar bakımından bilgilendirilmiş açık rıza meselesi *Yazgül Yılmaz v. Türkiye* davasında konusu oluşturmaktadır. Beden muayenesine girmeden önce mağdura muayyenin kim tarafından ne şekilde yapılacağı muayenede ne arandığı ve muayene yapılmazsa mağdurun ne gibi sonuçlarla karşılaşabileceği hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmesi ve bu bilgilendirmeden sonra açık rızasının alınması gerekir.

¹⁸⁴ Mulder v.d., a.g.e., s. 2

Kadın mağdurun beden muayenesi yapacak doktorun kadın olmasını isteme hakkı her ne kadar CMK m.77’de düzenlenmiş olsa da uygulamada hastanelerin ve doktorların bu talebin gereğini yerine getirmediği görülmüştür. Uygulamada bir kadın hekim tarafından muayene olmak isteyen mağdurlara “öyle bir haklarının olmadığı” ya da “bizim öyle bir prosedürümüz yok” gibi bahaneler ileri sürüldüğü gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen verilerden beden muayenesinin kanun ve mevzuatta yazan kriterlerin ışığında yapılmadığı dikkat çekmiştir. Muayene esnasında mağdurun üst bölgesinin ve alt bölgesinin sırasıyla muayene edilmesi ve sadece muayene edilen bölgenin soyulması gerekirken mağdurların muayene esnasında tamamıyla soyulduğu görülmüştür. Bu durum hala yaşadıkları ilk travmanın etkisinde olan mağdurları ikinci kez mağdur etmektedir.

6. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu kısımda saha araştırmasında toplanan verilerden elde edilen bilgilere göre mağdur vekillerinin gözünden Türk ceza yargılamalarında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından var olduğu anlaşılan ikincil mağduriyet ve ispat probleminin çözümüne yönelik öneriler sunulacaktır. Bu öneriler iki başlık altında toplanmıştır. İlk başlıkta Türkiye’de hali hazırda var olan mevzuatın nasıl daha etkili kullanılabileceğine ilişkin olacaktır. İkinci kısımda ise henüz Türkiye’de uygulamaya geçirilmeyen ancak ABD ve birçok Avrupa ülkesinde hali hazırda uygulamada olan Cinsel Saldırı Adli Hemşiresi (*Sexual Assault Nurse Examiner-SANE*) ve Cinsel Saldırı Merkezi’nden¹⁸⁵ (*Sexual Assault Center-SAC*) bahsedilerek cinsel saldırılar konusunda etkili bir soruşturma ve kovuşturma sürecinin yürütülmesi, mağdurların ikincil mağduriyetinin önlenmesi ve cezasızlığın önüne geçilmesi için bu sistemlerin neden önemli olduğu aktarılacaktır.

6.1. Mevcut Mevzuatın Doğru Uygulanması

Mağdur vekilleriyle yapılan görüşmeler sonucu anlaşılmıştır ki, cinsel dokunulmazlığa karşı suçların soruşturulması ve kovuşturulması bakımından en önemli problemlerden biri uygulayıcıların (kolluk, savcı, hâkim, adli tabip) bu konudaki mevzuatı

¹⁸⁵Sexual assault center terimi Türkçeye tecavüz kriz merkezleri olarak da çevrilmiştir. Yazar tarafından tecavüz kelimesinin kullanılması tercih edilmediği için cinsel saldırı merkezi çeviri kullanılmıştır.

yeterince bilmemesi ve uygulayıcılar arasında bir standardın olmamasıdır. Bir başka problem ise özellikle kolluk kuvvetlerinin iş yoğunluğu sebebiyle Anayasa’da ve kanunlarda getirilen hukuki güvenceleri sağlanmadan dosyaları gelişigüzel bir şekilde yürütme ve kapatma eğilimidir. Üçüncü problem uygulayıcıların cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş cinsel saldırı anlayışlarını dosyalara yansıtmasıdır. Bir diğer sorun ise uygulayıcılar arasında koordinasyon ve iş birliğinin olmamasıdır. Bu durumun çözülmesi için üç aşamalı bir çözüm önerisi getirilmiştir.

6.1.1. Uygulayıcıların Eğitimi

Mağdur vekilleri yapılan görüşmelerde Türkiye’de kanunları uygulamakla görevli olan kişilerin (polisler, savcılar, hakimler) yaşadıkları ataerkil toplumun kodlarını taşıdığı, şiddet uygulayan fail ile empati kurabildiği ve erkek egemenliğinin devamı noktasında fail ile örtülü bir iş birliği yürütebildiğini dile getirmiştir. Bizim verilerimizden ulaştığımız sonuç Türkiye’de daha önce bu alanda yapılan araştırmaların sonuçlarıyla uyumludur.¹⁸⁶ Bu durumun düzeltilmesi için acil olarak yapılması gerekenlerin en başında bu alanda çalışacak olan kişilerin toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel saldırılar, ikincil mağduriyet ve travma alanında daha önce çalışmış, eğitim almış ve bu dosyalara gerekli hassasiyeti gösterebilecek kişilerden seçilmesidir. İkinci olarak bu alanda çalışan kişilerin sürekli olarak mesleki eğitimlerle desteklenmesidir. Cinsel saldırı mağdurlarının ikincil mağduriyetlerini önlemek ve adalet açığını kapatmak için bu alanda çalışan ceza adaleti sistemi aktörlerinin cinsel saldırı mitleri, mağdur psikolojisi ve kadına karşı şiddet konusunda eğitim alması zorunlu kılınmalıdır.¹⁸⁷ Bu eğitimin bir sefer verilmesi yeterli olmayacaktır, ceza adaleti sistemi aktörlerine bu konuda verilen tek seferlik eğitim konuyla ilgili bilgilerinin artmasına sebep olsa da personelin davranışlarında bir değişiklik

¹⁸⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, s. 26; Şen, **a.g.e.**, s. 155; Selda Taşdemir Afşar, Aylin Görgün Baran, Canan Koca Arıtan, “Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler”, **Fe Dergi: Feminist Eleştiri** 9, S:1, 2017, s. 142 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/935513> Erişim Tarihi: 25.07.2023.

¹⁸⁷ Campbell, Raja, “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence”, s.271.

yaratmayacaktır.¹⁸⁸ Ceza adaleti sistemi aktörlerinin cinsel saldırılara ve bu suçun mağduruna yaklaşımı değiştirmek için meslek hayatları boyunca devam eden eğitimlere, seminerlere katılmaları ve bu alanda gösterdikleri performansın üst bir kurul tarafından devamlı takip edilmesi eksik ya da yetersiz performans gösteren personelin farklı bölümlere transferlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.¹⁸⁹ Basmakalıp düşüncüler ve önyargılar yerine her vaka özelinde bilimsel çalışmaların ışığında hareket edilmeli ceza adaleti sistemi içerisinde mağdurların kendilerini özgürce ifade edebilmeleri ve deneyimlerini aktarabilmeleri için gerekli koşullar sağlanmalıdır. Vurgulanmalıdır ki, sorunun kökeni bu konuda çalışan kişilerin bireysel hatalarında değil, sistemin kendisindedir.¹⁹⁰ Burada önemli olan mesleki eğitimin mesleğe başlamadan önce ya da başladıktan sonra bir defaya mahsus verilmesi değil, eğitimlerin sürekliliği ve devamlılığıdır. Ayrıca bu eğitim modelleri oluştururken amaç sadece uygulayıcıların bu alanda bilgilendirilmesi olmamalı uygulayıcıların davranışlarında değişiklik hedeflenmeli bu hedefe uygun bir müfredat belirlenmelidir.

Mağdur vekilleri tarafından dile getirilen bir diğer sorun uygulayıcıların yasal mevzuattan bihaber olması ve mağdurlara kanunla tanınan güvencelerin bilgisizlik sebebiyle uygulamada karşılığını bulamamasıdır. Her ne kadar hukuku bilmek ve uygulamak kolluk kuvvetleri, savcılar ve hakimlerin mesleki zorunlulukları olsa da uygulamada durumun böyle olmadığı görülmektedir. Bu sebeple özellikle bu alanda çalışan uygulayıcıların her yeni kanun ve mevzuat değişikliğinde yeni getirilen kuralların nasıl ve ne şekilde uygulanacağı konusunda detaylı eğitim almaları önem arz etmektedir. Uygulamada hakimlerin AGO'ların nasıl kullanılacağını bilmedikleri ve AGO'ları kullanmama konusunda ısrarcı oldukları, savcıların CMK'ta mağdura tanınan hakları bilmedikleri ve uygulamadıkları görülmüştür. Kolluk kuvvetlerinin zorunlu olarak

¹⁸⁸Claudia García-Moreno v.d., "The health-systems response to violence against women" **Violence Against Women**, C. 385, 2015, s.8, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/288181206_The_health-systems_response_to_violence_against_women_vol_385_pg_1567_2015 Erişim Tarihi: 31.05.2023.

¹⁸⁹ Moreno v.d., **a.g.e.**, s. 8.

¹⁹⁰ Campbell, Raja, "The Sexual Assault and Secondary Victimization of Female Veterans: Help Seeking Experiences with Military and Civillian Social System", s. 98

yapmaları gereken hatırlatmaları, örneğin mağdurun yasal hakları, yapmadıkları gözlemlenmiştir. Ancak kolluk kuvvetleri tarafından doldurulan tutanaklarda matbu olarak bu hakların hatırlatıldığı ve mağdurun avukat talep etmediği yönünde ifadelerin yer aldığına rastlanmıştır. Bu durumun izahı güçtür. Mevzuat ile uygulamanın birbirinden bu kadar farklı olması doğru değildir. Uygulayıcıların mevzuatı bilmesi ve gerektiği şekilde uygulaması için eğitim almaları bu alanda acilen atılması gereken adımlardan biridir.

6.1.2. Uygulayıcıların Denetimi

Yapılan görüşmelerde mağdur vekilleri sahadaki en önemli problemlerden birinin kanun uygulayıcılarının denetimsizliği olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar Anayasa madde 125'te *"İdarenin her türlü fiil ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır"* düzenlemesi olsa da uygulamada görevini ihmal eden yetkililerin herhangi bir yaptırımla karşılaşmadıkları görülmüştür. Bir görüşmeci kolluğun uzaklaştırma kararı verilmesi gereken acil bir tehlikenin söz konusu olduğu bir vakada dosyayı aile mahkemesine götürmeyi unuttuğunu ancak şikayetine rağmen ilgili görevliler hakkında hiçbir işlem yapılmadığını dile getirmiştir.

"Bir de çok baştan savma yapıyorlar. Yani bir cinsel istismar suçunda fail çocuğun çok yakınında bir yerde oturuyordu ve uzaklaştırma kararı yok. Aslında elzemdir. Bunu belirterek çok da uğraştığımız bir dosyaydı. Uzaklaşma kararını talep ettik ve evraklar aile mahkemesine götürmeyi unutmuşlar mesela. Nasıl dedim yani ya oluyor böyle? İşte insanlık hali unutuyoruz (dediler). İnsanlık hâlinin işte kişilerin hayatlarına mal olduğunda çok kavrayamıyor anladığım kadarıyla. Ama ne oluyor tabii herkes birbirini koruduğu için sistem içinde polisler tamamı hakkında şikayetçi olsam da savcı kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi." (G17)

Yukarıdaki verilen örnekte görüldüğü üzere araştırmaya katılan görüşmeciler kamu görevlileri hakkında yaptıkları şikayetlerin yaptırımsızlıkla sonuçlandığını dile getirmektedir. Kamu görevlileri hakkında uygulamada ortaya çıktığına rastlanan bu cezasızlık ve yaptırımsızlık atmosferinin bir an önce son bulması görevini ihmal eden ve kötüye kullanan görevliler hakkında soruşturmaların ve kovuşturmaların ivedilikle açılarak sonuçlandırılması adli mekanizmalara güven için oldukça önemlidir. Uygulayıcılar ihmallerinin ve hukuka aykırı işlemlerinin sonucunda hukuki ve cezai yaptırımlara tabi tutulacaklarını bilmeli ve bu doğrultuda hareket etmelidir. Görüşmeciler,

bu alanda denetimin kolaylaşmasını sağlamak amacıyla kamu görevlilerinin ihmalinden ve/veya kusurundan kaynaklanan davaların harçsız açılması gerektiğini dile getirmiştir. Harç miktarlarının yüksekliği göz önüne alındığında mağdurların adalete erişiminin kolaylaştırılması için mağdur vekilleri tarafından dile getirilen bu önerinin hayata geçirilmesi olumlu sonuçlar verebilir. Zira kamu görevlilerinin ihmal ve/veya kusurları sonucunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmaması kişilerin adalete erişimini engellediği gibi adalet mekanizmalarına olan güvenin sarsılmasına sebep vermektedir.¹⁹¹ Bu durum hukuk güvenliği ilkesini zedelemekte ve kişilerin başlarına gelen bir olayda kamu kurumlarına başvurmak yerine kendi adaletlerini yaratmalarına sebep (*justicia a mano propia*) olmaktadır.¹⁹²

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar diğer suç tiplerinden farklıdır ve kendi içinde özel dinamikler barındırmaktadır.¹⁹³ Bu alanda çalışacak olan kişilerin toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel saldırıların doğası, ikincil mağduriyet ve travma üzerine eğitim alması ve aldığı eğitimde öğrendiklerini uygulamaya aktarabilmesi önemlidir. Bu sebeple bu alanda çalışan kişilerin bağlı bulundukları Bakanlık tarafından (Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı) sürekli denetlenmesi ve verilen eğitimler sonucunda davranışlarında değişiklik olmayan ve gerekli hassasiyeti gösteremeyen kişilerin farklı birimlere atamasının yapılması gerekmektedir.

6.1.3. Koordinasyon ve İş Birliği

Sahadan toplanan verilerden uygulayıcılar arasında iş birliğinin ve koordinasyonun yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Bu konuda mağdur vekillerinin karşılaştığı sorunlar ikinci bölümde detaylı bir şekilde örnekleriyle açıklandığı için burada tekrar açıklanmayacaktır. Bu koordinasyonsuzluk delillerin zamanında toplanmasının önüne

¹⁹¹ Zeynep Gambetti, “Linç girişimleri, neoliberalizm ve güvenlik devleti”, **Toplum ve Bilim**, S: 109, 2007, s. 7 (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/429898/Linc_girisimleri_neo_liberalizm_ve_guvenlik_devleti Erişim tarihi: 25.07.2023.

¹⁹² Gambetti, **a.g.e.**, s. 6; Kamu Hukukçuları Platformu, “Hukuk Güvenliği”, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 277, Ankara, 2015, s. 9 (Çevrimiçi) https://www.kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/HUKUK_GyVENL_.pdf Erişim Tarihi: 25.07.2023.

¹⁹³ Krahe, **a.g.e.**, s. 673; Karakeçi, **a.g.e.**, s. 174.

geçmekte, mağdurun olayı yargılamanın farklı aşamalarında tekrar tekrar anlatmasına sebep olmakta, dosyaların uzun süre sürüncemede kalmasına ve cezasızlıkla sonuçlanmasına sebep olmaktadır. Türkiye'nin 2011 yılında imzaladığı cinsiyete dayalı şiddet konusunda altın kurallar olarak anılan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) şiddetle mücadele için kurumlar arası koordinasyonun öneminin altını ısrarla çizerek birden fazla maddesinde koordinasyonun zorunluluğuna atıf yapmıştır. Madde 7'de devletin şiddetle mücadele için “*koordineli politikalar*” benimsemesi gerektiği belirtilirken, madde 10'da kurumlar arasındaki koordinasyonunun denetlenmesi gerektiğini, madde 15'te ise şiddet vakalarına gereken ve doğru cevabın verilebilmesi için kurumların “*koordineli işbirliği konusunda eğitimi*” düzenlemektedir.¹⁹⁴ İstanbul sözleşmesinin iç hukukumuzda yansıması olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da kurumlar arası koordinasyonunun önemi belirtilerek bu koordinasyonun bakanlık tarafından sağlanacağı düzenlenmiştir.¹⁹⁵ Ancak, İstanbul Sözleşmesi'nin ve 6284 sayılı yasanın gereği olarak sağlanması gereken kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği Türkiye'de henüz sağlanamadığı, bu konuda gerekli mevzuat çıkartılmadığı ve/veya işletilemediği görülmüştür.¹⁹⁶ Kurumlar arası koordinasyonun ve işbirliğinin sağlanması için bakanlığın 6284 sayılı Kanun madde 16 gereği üstüne düşen yükümlülükleri yerine getirmesi önemlidir. Bu alanda hizmet sunan kamu kurumlarının koordineli çalışması için dünyada farklı ülkelerde *tek kapı* sistemi geliştirilmiştir.¹⁹⁷ Cinsel saldırı merkezi olarak isimlendirilen bu sistem aşağıda ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

¹⁹⁴ Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) <https://rm.coe.int/1680462545> Erişim Tarihi: 25.05.2023.

¹⁹⁵ 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun madde 16. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6284&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 25.06.2023

¹⁹⁶ Şen, a.g.e., s. 143 .

¹⁹⁷ Covers v.d., a.g.e., s. 2.

6.2. Cinsel Saldırı Merkezi ve Cinsel Saldırı Adli Hemşiresi

Cinsel saldırı mağdurlarının sağlık ve adalet sistemleri gibi kamu hizmetlerine ulaşımının kolaylaştırılması ve bu hizmetleri alırken ikincil mağduriyet yaşamamaları için ABD ve Avrupa’da *tek kapı sistemi* olarak nitelendirilen Cinsel Saldırı Merkezleri kurulmuş ve cinsel saldırılarda çalışan uzmanlaşmış adli hemşire sistemleri geliştirilmiştir.¹⁹⁸ Bu bölümde *tek kapı sistemi* olarak isimlendirilen cinsel saldırı merkezleri ve adli hemşire (SANE) sistemi anlatılacaktır. İlk kısımda cinsel saldırı merkezinin ne olduğu neden kurulduğu, neden cinsel saldırı merkezlerine ihtiyaç duyulduğu, nasıl işletildiği ve bu merkezlerin mağdurlara ve cinsel saldırıların yargılamalarına nasıl bir katkı sunduğu anlatılacaktır. İkinci kısımda ise cinsel saldırı adli hemşiresine dair detaylı bilgiler verilecektir.

6.2.1. Cinsel Saldırı Merkezi

Cinsel saldırı merkezleri cinsel saldırı mağdurlarına multidisipliner hizmet sunan merkezlerdir.¹⁹⁹ Bu merkezlerde mağdurların şikâyet yolunu seçip seçmediğine bakılmaksızın mağdurlara beden muayenesi, sağlık muayenesi, psikolojik destek ve devam eden tedavi (*Follow-up care*) hizmetleri sunulmaktadır.²⁰⁰ Cinsel saldırı merkezleri, adli beden muayenesinin yapılabilmesi için temiz bir ortam sağlamalıdır. Cinsel saldırı merkezlerinin mağdurların kolayca ulaşabileceği bir yerde olması haftanın yedi günü 24 saat hizmet vermesi gerekmektedir.²⁰¹ Aynı zamanda mağdurlara gerekli

¹⁹⁸ Logan v.d., **a.g.e.**, s. 24; Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2; Amanda Robinson, Kirsty Hudson, “Different yet complementary: Two approaches to supporting victims of sexual violence in the UK”, **Criminology & Criminal Justice**, C:11, S:5, 2011 s. 517, <https://doi.org/10.1177/1748895811419972> Erişim Tarihi: 14.07.2023

¹⁹⁹ Maeve Eogan, Anne McHugh, Mary Holohan, “The role of the sexual assault centre”, **Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology**, C:27, S:1, 2013, s. 47 (Çevrimiçi) [10.1016/j.bpobgyn.2012.08.010](https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.010) Erişim Tarihi: 25.07.2023.

²⁰⁰ Eogan, McHugh, Holohan, **a.g.e.**, s. 47; Bavo Hendriks , Anke Marie-Josée Aimé Vandenberghe, Laura Peeters, Kristien Roelens, Ines Keygnaert, “Towards a more integrated and gendersensitive care delivery for victims of sexual assault: key findings and recommendations from the Belgian sexual assault care centre feasibility study” **International Journal for Equity in Health**, C: 17, S:152, 2018, s. 3 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0864-3> Erişim Tarihi: 25.06.2023.

²⁰¹ Eogan, McHugh, Holohan **a.g.e.**, s. 47; Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2; Hendriks v.d., **a.g.e.** s. 3.

tıbbi ve psikolojik desteği sağlamak için her zaman yeter sayıda personel istihdam etmeleri mühimdir.²⁰²

Cinsel saldırı merkezleri farklı ülkelerde farklı isimlerle anılmaktadır. ABD’de 1970’li yıllarda kurulan *Sexual Assault Response Teams* (SART-Cinsel Saldırı Müdahale Ekipleri) tek kapı sisteminin ilk örneklerindendir.²⁰³ İngiltere’de 1986 yılında *Sexual Assault Referral Centres* (SARCs- Cinsel Saldırı Yönlendirme Merkezleri) kurulmuştur.²⁰⁴ Hollanda’da *Sexual Assault Center* (SAC- Cinsel Saldırı Merkezi) olarak isimlendirilen merkezler 2012 yılında kurulmaya başlanmıştır.²⁰⁵ Belçika İstanbul Sözleşmesi’ni onaylamasının ardından aynı yıl içinde (2016) *Sexual Assault Care Centre* (SACC- Cinsel Saldırı Bakım Merkezi) kurmuştur.²⁰⁶

Bugüne kadar, 33 Avrupa Konseyi üye devleti İstanbul Sözleşmesini onaylamış²⁰⁷ ve kendi sağlık ve yargı sistemlerine uygun bir şekilde entegre edilmiş multidisipliner hizmet sağlayan cinsel saldırı kriz merkezlerini kurmayı ve geliştirmeyi taahhüt etmiştir.²⁰⁸ İstanbul Sözleşmesi madde 20 mağdurların sağlık hizmetlerine erişimini, bu hizmetlere yeterli kaynağın sağlanmasını ve mağdurlara yardım etmek ve onları uygun hizmetlere yönlendirmek için profesyonellerin eğitilmesini sağlama görevini vurgular. Cinsel şiddet vakalarının toplumsal cinsiyete dayalı doğasını tanıyarak ve taraf devletlere cinsel şiddeti ele alırken toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimsemelerini tavsiye etmektedir. Madde 56’ya göre, tüm taraf devletler mağdurların hak ve çıkarlarını korumakla yükümlüdür. Buna yeniden mağduriyetin önlenmesi, sağlık hizmetlerine erişimin

²⁰² Eogan, McHugh, Holohan **a.g.e.**, s. 47

²⁰³ Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2.

²⁰⁴ Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2; Louise Ellison, “Witness preparation and the prosecution of rape” Legal Studies, C: 27 S. 2, 2007, s. 17 (Çevrimiçi) <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/legstd27&div=18&id=&page=> Erişim Tarihi: 26.07.2023

²⁰⁵ Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2; Mulder v.d., **a.g.e.**, s. 2.

²⁰⁶ Hendriks v.d., **a.g.e.**, s. 3.

²⁰⁷ Türkiye 01/08/2014 tarihinde sözleşmeyi imzalamasına rağmen 01/07/2021 yılında Sözleşme’den geri çekilmiştir.

²⁰⁸ Hendriks v.d., **a.g.e.**, s. 3.

sağlanması, uygun desteğin sağlanması ve mağdurların daha fazla zarar görmesini önleme dahildir. Madde 25'te cinsel şiddetle mücadele için cinsel kriz merkezlerinin açılması düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre;

Madde 25 – Cinsel şiddet mağdurlarına destek

Taraflar mağdurlar için tıbbi ve adli tıp muayenesi yapmak, travma desteği ve danışmanlık hizmetleri sağlamak üzere uygun, yeterli sayıda ve kolayca erişilebilen, ırza geçmeyle ilgili kriz merkezleri veya cinsel şiddet sevk merkezleri oluşturmak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Literatürde yapılan araştırmalar cinsel saldırı merkezlerinin mağdurların psikolojik ve fiziksel sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini, şikâyet, soruşturma kovuşturma ve mahkûmiyet oranlarını arttırdığını göstermiştir.²⁰⁹ Cinsel saldırı merkezleri cinsel saldırılarla etkili mücadele edilebilmesi için Dünya Sağlık Örgütü tarafından da önerilmektedir.²¹⁰

Ülkemizde cinsel saldırı merkezlerinin bulunmaması mağdurların hak ettikleri hizmete ulaşmasının önündeki engellerden biridir. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarla etkin mücadele edilmesi, mağdurların kamusal hizmetlere kolay bir şekilde ulaşması, mağdurlara sunulan hizmetin kalitesinin artırılması ve efektif olması mağdurların cinsel saldırıları bildirmekten çekinmemesi, etkili bir soruşturma ve kovuşturma sürecinin yürütülerek cezasızlığın önüne geçilmesi için bu merkezlerin ülkemizde acilen kurulması gerekmektedir.

6.2.2. Cinsel Saldırı Adli Hemşiresi (SANE)

Cinsel saldırı adli hemşiresi bu tez çalışması yapılmadan öncü bir sorun olarak ele alınmış ve bu sistemin nasıl çalıştığı, bu sisteme neden ihtiyaç olduğu ve ceza

²⁰⁹Covers v.d., **a.g.e.**, s. 2; Eogan v.d., **a.g.e.**, s. 49.

²¹⁰ Covers v.d., **a.g.e.**, s.2.

yargılamalarına etkisi üzerine ayrıntılı bilgilerin yer aldığı bir makale yayınlanmıştır.²¹¹

Bu kısımda SANE'ler ve nasıl çalıştıkları kısa ve öz bir biçimde anlatılacaktır.²¹²

SANE, cinsel saldırılarda beden muayenesi yapmak için ileri derecede eğitim almış, klinik hazırlığa sahip, mağdurlar için nitelikli psikolojik, tıbbi ve adli tıp hizmetlerinin sağlanması için özel olarak eğitilmiş kayıtlı bir hemşiredir.²¹³ SANE sistemi cinsel saldırı mağdurların ceza adaleti sisteminde karşılaştıkları problemlere çözüm üretme amacıyla 1970'li yıllarda hemşireler tarafından hayata geçirilmiştir.²¹⁴ SANE programına kayıtlı hemşireler mağdurlara verilen hizmetin kalitesi arttırmak ve ikincil mağduriyetin önüne geçmek için birçok farklı alanda özel olarak eğitilmektedir.²¹⁵ Bu eğitimler arasında delil zincirinin gereklilikleri, kanıt toplama teknikleri, toplanan delillerin fotoğraflanması, etiketlenmesi ve saklanması, özel ekipman kullanımı (örn. kolposkopi) ve yaralanma tespit yöntemleri yer almaktadır.²¹⁶ Bunun yanında SANE'ler olası hamilelik, cinsel yolla bulaşan hastalıkların tanısı ve tedavisi, mahkemelerde uzman tanıklığı, cinsel saldırı travma yanıtı ve müdahalesi konusunda da eğitimlerden geçmektedir.²¹⁷

²¹¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: F. Esra Yıldız, "Cinsel saldırılarda Mağdurların Desteklenmesi Ve Delillerin Muhafaza Altına Alınmasına Yönelik Abd Örneği: Sane (Sexual Assault Nurse Examiner)" **Hukuki ve Kriminolojik Açından Cinsel saldırılar**, yay.haz. Rahime Erbaş, Selin Çakırhan, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi.

²¹² Konu hakkında ayrıntılı bilgi almak için makale okunabilir.

²¹³ Littel, **a.g.e.**, s. 1; Schmitt v.d., **a.g.e.**, s. 63; Yıldız, **a.g.e.**, s. 63.

²¹⁴ Campbell v.d., "The Impact of Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Program Services on Law Enforcement Investigational Practices", s. 170; Maier, "Sexual Assault Nurse Examiners' Perceptions of the Revictimization of Rape Victims", s. 288.

²¹⁵ Campbell, Bybee, Kelley, Dworkin, Patterson, **a.g.e.**, s. 172.

²¹⁶ Jonathan M. Golding v.d., "Improving the Credibility of Child Sexual Assault Victims in Court: The Impact of a Sexual Assault Nurse Examiner", **Behavioral Sciences and the Law**, C:33, S:4, 2015, s. 493 (Çevrimiçi) [10.1002/bsl.2188](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=OJ0-T1tjF1gC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Linda+E.+Ledray,+Sexual+Assault+Nurse+Examiner+Development+Operation+Guide&ots=Pi8ywRQl6W&sig=eJTCZsm7TfEuIgDNmBTO7K2IQk&redir_esc=y#v=onepage&q=Linda%20E.%20Ledray%20C%20Sexual%20Assault%20Nurse%20Examiner%20Development%20Operation%20Guide&f=false) Erişim Tarihi: 26.07.2023; Linda. E. Ledray , Sexual Assault Nurse Examiner Development Operation Guide, (Sexual Assault Resource Service, Office for Victims of Crime) s.182 https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=OJ0-T1tjF1gC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Linda+E.+Ledray,+Sexual+Assault+Nurse+Examiner+Development+Operation+Guide&ots=Pi8ywRQl6W&sig=eJTCZsm7TfEuIgDNmBTO7K2IQk&redir_esc=y#v=onepage&q=Linda%20E.%20Ledray%20C%20Sexual%20Assault%20Nurse%20Examiner%20Development%20Operation%20Guide&f=false Erişim Tarihi: 26.07.2023.

²¹⁷ Ledray, **a.g.e.**, s. 73; Janice Du Mont, Deborah Parnis "Forensic Nursing in the Context of Sexual Assault: Comparing the Opinions and Practices of Nurse Examiners and Nurses", **Applied Nursing Research**, C:16, S:3, 2003, S. 174 (Çevrimiçi) [10.1016/s0897-1897\(03\)00044-2](https://doi.org/10.1016/s0897-1897(03)00044-2) Erişim Tarihi: 26.07.2023.

SANE'lerin uygulamaya geçirildiği bölgelerde cinsel saldırıların şikâyet, soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet oranlarında artışlar görülmüştür.²¹⁸ Aynı zamanda mağdurların ceza adaleti sistemi tarafından maruz bırakıldıkları ikincil mağduriyet oranları azalmış ve mağdurların sisteme olan güveninde iyileşmeler yaşanmıştır.²¹⁹ Bunun sebepleri arasında SANE programının ceza adaleti süreçleri arasındaki iş birliği ve koordinasyonu arttırması da bulunmaktadır.²²⁰ SANE programları mağdurun bedeni veya kıyafetleri üzerinden elde edilen delillerin ne anlama geldiği ve bu delillerin dosyaların aydınlatılmasında ne şekilde kullanılacağını anlatmak için iki farklı eğitim programı düzenlemektedir.²²¹ Bunlar devam eden vaka danışmanlığı ve özel eğitim programlarıdır.²²² Devam eden vaka danışmanlığında hali hazırda görülen dosyalar için elde edilen delillerin ne anlama geldiği beden muayenesinde rastlanan bulgularla olay yeri incelemesi sırasında elde edilen delillerin birlikte nasıl değerlendirilebileceği konusunda kolluk kuvvetleri SANE'lerle sürekli iletişim halinde çalışmakta bir nevi beyin fırtınası yapılmaktadır.²²³ Özel eğitim programları ise SANE'ler tarafından birden fazla aktöre sunulmaktadır. Örneğin, kolluk kuvvetleri, mağdur vekilleri, savcılar, adli tıp laboratuvar personelleri.²²⁴ Bu eğitimlerde SANE'ler cinsel saldırıların doğası ve gerçekleşme biçimleri, mağdurlarla nasıl iletişim kurulması gerektiği, beden muayenesinde ne gibi delillerin bulunabileceği ve bu delillerin ne anlama geldiği, mağduru çocuk ve/veya engelli olan dosyalarda gözetilmesi gereken spesifik durumlar, yaralanma belirtileri ve

²¹⁸ Campbell, Bybee, Kelley, Dworkin, Patterson, **a.g.e.**, s. 170; Logan, Cole, Capillo, **a.g.e.**, s. 27; Schmitt v.d., **a.g.e.**, s. 63.

²¹⁹ W.K. Taylor, "Collecting Evidence for Sexual Assault: The Role of the Sexual Assault Nurse Examiner (SANE)", **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, C:78, S:91-4, 2002, s. 92 (Çevrimiçi) [10.1016/S0020-7292\(02\)00051-6](https://doi.org/10.1016/S0020-7292(02)00051-6) Erişim Tarihi: 26.07.2023.

²²⁰ Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 273; Jennifer Cole, T.K. Logan "Negotiating the Challenges of Multidisciplinary Responses to Sexual Assault Victims: Sexual Assault Nurse Examiner and Victim Advocacy Programs", **Research in Nursing & Health**, C:31, S:1, 2008, s. 76 (Çevrimiçi) [10.1002/nur.20234](https://doi.org/10.1002/nur.20234) Erişim Tarihi: 26.07.2023.

²²¹ Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 271.

²²² Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 271.

²²³ Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 271.

²²⁴ Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 271.

meni bulunamamasının neden saldırının gerçekleşmediği anlamına gelmediği vb. konularda ayrıntılı bilgiler ücretsiz olarak diğer ceza adaleti s jelerine anlatılmaktadır.²²⁵

SANE programları sadece biyolojik delillerin kaybolmasını engellememekte aynı zamanda mağdurla sağlıklı iletişim kurarak mağdurun adalet sistemine güvenmesi sağlamakta ve ceza adaleti sistemi içerisinde yer alan tüm kilit aktörler (kolluk, savcılık, adli tıp, doktorlar, hemşireler, mahkemeler) arasındaki iletişimi, koordinasyonu ve iş birliğini geliştirerek cinsel saldırılara karşı kamusal cevap mekanizmalarının işlevselliğini de arttırmaktadır.²²⁶

Bu çalışmanın saha araştırması kısmında ülkemizde cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda mağdurların ikincil mağduriyetlere maruz bırakıldığı ve delil toplama, saklama, değerlendirme konusunda eksiklikler olduğu ve dosyaların bu sebeple cezasızlıkla sonuçlandığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu durum mağdurların ceza adaleti sistemine olan güvenini zedelemekte ve mağdurları suçu bildirmemeye itmektedir. Bunun önüne geçilebilmesi için dünyanın farklı ülkelerinde uygulamada olan ve cinsel saldırıların soruşturma ve kovuşturulmasını birçok bakımdan iyileştiren SANE sisteminin ülkemizde de uygulamaya sokulması gerekmektedir.

²²⁵ Campbell, Patterson, Cabral, **a.g.e.**, s. 271; Littel, **a.g.e.**, s. 5; Girardin **a.g.e.**, s. 126.

²²⁶ Ahrens, Campell, Wasco, **a.g.e.**, s. 923; Girardin **a.g.e.**, s. 130; Yıldız, **a.g.e.**, s. 86.

SONUÇ

“Yani bir suçla maruz kalan bir insandan duymuştum ben bunu “Sicilime işlenir mi?” sorusu bu benim sicilime işlenir mi, yani bunu failler sormuyor bu ülkede bunu maruz kalan insanlar soruyor.” (G32)

Yukarıda araştırmaya katılan bir mağdur vekilinin cinsel saldırıya maruz kalmış bir müvekkilinin kendisine sorduğu soruya yer verilmiştir. Bu soru cinsel saldırı mağdurlarının toplum ve ceza adaleti sistemi bakımından maruz bırakıldıkları muameleyi çok net bir şekilde özetlemektedir. Mağdurlar maruz kaldıkları suç sebebiyle kendilerini suçlamakta ve failin taşınması gereken sorumluluğu taşımaktadır. Bu durum ceza adaleti sisteminde cinsel saldırılar bakımından fail ile mağdurun yerinin değişmesine sebep olmakta ve failin değil mağdurun yargılandığı bir dinamiğe dönüşmektedir. Yargılama süreçleri failin suçu işleyip işlemediğinin ispatı üzerine ilerlemek yerine mağdurun mağduriyetini ispat etmesi gereken bir süreç dönüşebilmektedir. Bu durum mağdurun ikincil mağduriyetine sebep olurken failin herhangi bir cezai yaptırıma uğramaksızın toplumsal hayata geri dönmesine ve toplumdaki diğer bireyler için tehlike arz etmeye devam etmesine yol açmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından ikincil mağduriyet ve ispat probleminin ele alınması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın giriş bölümünde bu konunun çalışılmasının neden önemli olduğu aktarılmış ve çalışmanın kapsamı belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılacak olan saha çalışmasına değinilmiştir.

Birinci bölümde çalışmada kullanılacak kavramların açıklaması yapılmış ve literatür taramasına yer verilmiştir. Türk ceza muhakemesinde nelerin delil olarak kabul edildiği aktarılmış ve neden cinsel saldırılar bakımından bir delil elde etme probleminin olduğu kısaca anlatılmıştır. İkincil mağduriyetin ne olduğu ve neden meydana geldiği farklı yargısal sistemlerdeki örnek olaylara bakılarak aktarılmıştır. Cinsel saldırı mağdurlarının polisler, savcılar ve mahkemeler tarafından maruz bırakıldığı ikincil mağduriyet Türkiye, Avrupa ve ABD’deki çalışmalar aktararak ve görülen davalardan örneklerle anlatılmıştır. Ceza adaleti sistemi içerisindeki basmakalıp düşüncelere örnekler

verilmiş ve cinsel saldırı mitlerinin ceza yargılamalarını nasıl etkilediği farklı hukuk sistemlerinden verilen örneklerle aktarılmıştır. Sistem personellerinin mağdurlara yaklaşımından ve bu yaklaşımın mağdurlarda bıraktığı etkilerden bahsedilerek sorunun sistemsel yönüne atıf yapılmıştır. Saha araştırmasının amacı ve yöntemi anlatılmış, araştırma için seçilen örneklem, etik ve araştırmada karşılaşılan sınırlılıklar aktarılmıştır. Hipotezler kısmında araştırma sonucu elde edilmesi öngörülen sonuçlar açıklanmıştır.

İkinci bölümden İstanbul, Ankara, Adana, İzmir ve Diyarbakır'dan toplam 33 mağdur vekiliyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Bu bölümde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından mağdur vekillerinin gözünden Türkiye'deki ceza yargılamaların bir fotoğrafı çekilmek istenmiştir. Veriler olduğu gibi aktarılmış ve verileri yorumlama kısmı bir sonraki bölüme bırakılmıştır.

Üçüncü bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda saha araştırmasından elde edilen veriler yorumlanmıştır. Bu yorumlama esnasında Türkiye'de cinsel saldırılar bakımından neden bir ikincil mağduriyet ve ispat problemi yaşandığı sorusuna cevap aranmış ve problemlerin altında yatan temel sebep aranmıştır. İkinci kısımda ise ilk kısımda var olduğu anlaşılan problemlerin nasıl çözüleceğine dair çözüm önerileri getirmiştir. Bu öneriler de iki bölüme ayrılarak aktarılmıştır. İlk bölümde hali hazırda var olan mevcut yasal düzenlemelerimizin nasıl ve ne şekilde daha aktif kullanılacağıyla ilgili öneriler sunulmuştur. İkinci bölümde ise ülkemizde henüz uygulaması olmayan ama dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde cinsel saldırılarla etkili mücadele etmek için kullanılan cinsel saldırı merkezleri ve SANE'ler aktarılmıştır. Cinsel saldırı merkezleri ve SANE'lere neden ihtiyaç duyulduğuna bu sistemlerin nasıl çalıştığına ve ceza yargılamalarını nasıl etkilediğine dair kısa bilgiler verilmiştir. Son olarak bu sistemlerin cinsel saldırılarla etkili mücadele edilebilmesi, mağdurların ikincil mağduriyetinin önlenmesi ve cezasızlığın son bulması için ivedilikle ülkemiz de uygulamaya sokulması gerektiği bildirilmiştir.

Cinsel saldırılar kapalı kapılar ardında işlenen ve çoğunlukla fail ve mağdur dışında hiçbir tanığın bulunmadığı suç tiplerindendir. Bu suçlarda var olan ispat problemi, toplumun bu suç tipine bakış açısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel saldırı mitleri

mağdurlara kendilerine inanılmayacağını, yargılanacaklarını, ayıplanacaklarını ve toplumsal konumlarını kaybedeceklerini düşünmekte ve mağdurlar birçok vakada bildirim yolunu seçmemektedir. Bildirilen vakaların ise çok küçük bir kısmı soruşturma ve kovuşturma evresine geçmekte ve kovuşturma evresinde bildirilen vakaların yaklaşık %7'si mahkumiyetle sonuçlanmaktadır. Ancak bu suç tipinde şikayet, soruşturma, kovuşturma ve mahkumiyet oranlarının düşük olması değiştirilemez bir statüko olarak kabul edilmemelidir. Mevcut durumu değiştirmek için bu suç tipinde ceza yargılamalarından cinsel saldırı mitlerinin arındırılması gerekmektedir. İkinci olarak mevcut mevzuatın doğru bir biçimde uygulanması mevzuatı uygulamayan ve görevlerini ihmal eden kamu personeline karşı ağır yaptırımların uygulanması gerekir. Bu alanda çalışan tüm kamu personelinin cinsel saldırı mitleri, toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel saldırını doğası gibi eğitimlere tabi tutulması bu eğitimlerin sürekli ve devamlı olması gerekmektedir. Eğitimler sonucunda davranışını değiştirmeyen ve bu suça objektif olarak yaklaşmayıp kendi cinsel saldırı mitleri etrafında şekillenmiş bakış açısını çalıştığı dosyalara yansıtan kişilerin bu dosyalardan alınarak farklı birimlere atamasının yapılması gerekmektedir.

Delilin ne olduğu, nasıl toplanacağı ve ne şekilde değerlendirileceği konusunda sistemde büyük problemler olduğu görülmüştür. Bu vakalarda çalışan tüm aktörlerin, delil elde etme, koruma ve saklama yöntemleri konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Cinsel saldırı vakalarında ne tür delillere ulaşılabileceği ve bu delillerin vakayı aydınlatmak için nasıl bir işlevi olduğu sürekli devam eden eğitimlerle alanda çalışan aktörlere aktarılmalıdır. Bu sebeple SANE sisteminin acil olarak ülkemize getirilmesi ve uygulamaya konulması gerekmektedir. Cinsel saldırılar bakımından *tek kapı* yönteminin belirlenmesi ve cinsel saldırı merkezlerinin bir an önce kurulmaya başlanması gerekmektedir. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarla etkili mücadele edilebilmesi için uluslararası sözleşmelerin doğru bir biçimde uygulanması ve İstanbul Sözleşmesi'nin ivedilikle yeniden imzalanması ve cinsel saldırılar bakımından sözleşmede öngörülen tüm kriterlerin (cinsel saldırı kriz merkezleri dahil olmak üzere) hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu suç tipiyle etkili ve doğru mücadele edilmesi bilimin ışığında

geliştirilmiş, gelişmiş ülkelerde uygulamaya konulan ve ceza yargılamalarına olumlu etkisi 1970’lerden bu yana yapılan birçok farklı çalışmada ortaya konulmuş kurumların ve standartların ülkemizde uygulamaya konulması ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun madde 16.
Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6284&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 25.06.2023
- Adalet İstatistikleri 2018-2022: Adalet İstatistikleri 2018-2022
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792019103654adale_ist_2018.pdf
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adale_ist-2022calisma100kapakli.pdf Erişim Tarihi: 14.07.2023.
- Taşdemir Afşar, Selda, Görgün Baran, Aylin, Koca Arıtan, Canan: “Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler” **Fe Dergi: Feminist Eleştiri** 9, S:1, 2017, s. 142 (Çevrimiçi)
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/935513> Erişim Tarihi: 25.07.2023.
- Ahrens, Courtney E., Campbell, Rebecca, Davidson, William S.: “Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Programs Alternative System for Service Delivery for Sexual Assault Victims” *Journal of Interpersonal Violence*, C.15, S:9, 2000, s. 923, (Çevrimiçi)
<https://doi.org/10.1177/088626000015009002> Erişim tarihi: 01.06.2023.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” 2014, s.26 (Çevrimiçi) <http://aihmis.org.tr/aktarimlar/dosyalar/1428409374.pdf>
Erişim Tarihi: 25.07.2023.
- Aksoy, Ercüment, Çetin, Gürsel, İnancı, Mehmet Akif, Çocuk İstismarı ve İhlali, **Adli Tıp Ders Notları**, 1999 (Çevrimiçi)
<https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html> Erişim Tarihi: 31.05.2023.

Polat, Oğuz,
Sözen, M. Şevki,
Yavuz, Fatih:

Gökçen, Ahmet, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 20. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022.
Artuk, Mehmet
Emin, Alşahin,
M. Emin, Çakır,
Kerim:

Gökçen, Ahmet, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.
Artuk, Mehmet
Emin:

Avrupa
Konseyi: “Non-Criminal Remedies for Crime Victims” 2009, s. 22, (Çevrimiçi)
<https://rm.coe.int/168070021c> Erişim Tarihi: 26.05.2023.

Bacaksız, Pınar, “Yargıtay’ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspata Yaklaşımı”
Bayzit, Tuğba: **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, Özel Seri, 2019, s.386, 388,
(Çevrimiçi) <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/PINAR-BACAKSIZ-TUGBA-BAYZIT.pdf> Erişim Tarihi: 21.05.2023

Boyle, Karen, “Rape in the News: Contemporary Challenges” **Rape Challenging Contemporary Thinking – 10 Years On Second Edition**, yay.haz.
Jessie, Brenna, Strickland, Miranda A. H. Horvath, Jennifer M. Brown, 1. bs., Abingdon, Routledge,
Megan: 2023, s. 115.

Brooks-Hay,
Oona: “Doing the “Right thing”? understanding why rape victim-survivors report to the police” **Feminist Criminology**, C.15, S: 2, 2019, s. 174–195,
(Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085119859079> Erişim Tarihi: 21.05.2023

Campbell,
Rebecca: “Rape survivors' experiences with the legal and Medical Systems” **Violence Against Women**, C.12, S:1, 2006, s. 30–45, (Çevrimiçi)
<https://doi.org/10.1177/1077801205277539> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

Campbell,
Rebecca: “What Really Happened? A Validation Study of Rape Survivors’ Help Seeking Experiences With the Legal and Medical Systems” **Violence and Victims**, C. 20, S: 1, 2005, s. 56, (Çevrimiçi) [10.1891/088667005780927647](https://doi.org/10.1891/088667005780927647)
Erişim Tarihi: 31.05.2023.

Campbell,
Rebecca: “The Psychological Impact of Rape Victims’ Experiences With the Legal, Medical, and Mental Health Systems” **American Psychologist**, C.63, S:8,

2008, s.703, (Çevrimiçi) [10.1037/0003-066X.63.8.702](https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.8.702) Erişim Tarihi: 31.05.2023.

Campbell, Rebecca, Bybee, Deborah, Kelley, Kathleen D., Dworkin, Emily R., Patterson, Debra: “The Impact of Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Program Services on Law Enforcement Investigational Practices” **Criminal Justice And Behavior**, C. 39 S: 2, 2012, s. 170, (Çevrimiçi) [10.1177/0093854811428038](https://doi.org/10.1177/0093854811428038) Erişim Tarihi:31.05.2023.

Campbell, Rebecca, Townsend, Stephanie M., Long, Susan M., Kinnison, Kelly E., Pulley, Emily M., Adames, S. Bibiana, Wasco, Sharon M.: “Responding to Sexual Assault Victims’ Medical and Emotional Needs: A National Study of the Services Provided by SANE Programs” **Research in Nursing & Health**, C. 29, 2006, s. 384, (Çevrimiçi) [10.1002/nur.20137](https://doi.org/10.1002/nur.20137) Erişim Tarihi: 01.06.2023.

Campbell, Rebecca, Patterson, Debra, Fehler-Cabral, Giannina: “Using ecological theory to evaluate the effectiveness of an indigenous community intervention: A study of sexual assault nurse examiner (SANE) programs” **American Journal of Community Psychology**, C.46, S:3-4, 2010, s.263–276, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9339-4> Erişim Tarihi: 21.05.2023.

Campbell, Rebecca, Raja Sheela: “The Sexual Assault and Secondary Victimization of Female Veterans: Help Seeking Experiences with Military and Civillian Social System” **Psychology of Women Quarterly**, C.29, S:1, 2005, s.98, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2005.00171.x> Erişim Tarihi: 26.05.2023.

Campbell, Rebecca, Raja, Sheela: “Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence” **Violence and Victims**, C.14, S:3, 1999, s.261, (Çevrimiçi) [10.1891/0886-6708.14.3.261](https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.3.261) Erişim Tarihi: 26.05.2023.

Campbell, Rebecca, Seftl, Tracy, Barnes, “Community Services for rape survivors: Enhancing psychological well-being or increasing trauma?” **Journal of Consulting and Clinical**

- Holly E., Ahrens, Courtney E., Wasco, Sharon M: **Psychology**, C. 67, S:6, 1999, s.1, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.6.847> Erişim Tarihi: 21.05.2023.
- Campbell, Rebecca, Wasco, Sharon M., Ahrens, Courtney E., Sefl, Tracy, Barnes, Holly E.: “Preventing the “Second Rape” Rape Survivors Experiences With Community Service Providers” **Journal Of Interpersonal Violence**, C.16, S: 12, 2001, s. 1240, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/088626001016012002> Erişim Tarihi: 01.06.2023.
- Ciancone, A.C., Wilson, Caroline, Collette, Renee, Gerson, Lowell W.: “Sexual Assault Nurse Examiner Programs in the United States” **Annals Of Emergency Medicine**, C:35, S:4, 2000, s. 356 (Çevrimiçi) [10.1016/s0196-0644\(00\)70053-9](https://doi.org/10.1016/s0196-0644(00)70053-9) Erişim Tarihi: 23.07.2023.
- Cole, Jennifer, Logan, T.K.: “Negotiating the Challenges of Multidisciplinary Responses to Sexual Assault Victims: Sexual Assault Nurse Examiner and Victim Advocacy Programs” **Research in Nursing & Health** , C:31, S:1, 2008, s. 76 (Çevrimiçi) [10.1002/nur.20234](https://doi.org/10.1002/nur.20234) Erişim Tarihi: 26.07.2023.
- Covers, Milou L. V., Karst, Wouter, Bicanic, Iva A. E.: “Development of multidisciplinary sexual assault centres in the Netherlands”, **European Journal of Psychotraumatology**, C.13, S:2, 2022, s.2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2127475> Erişim Tarihi: 31.05.2023
- Davis, Robert C., Brickman, Ellen, Baker, Timothy: “Effects of supportive and unsupportive responses of others to rape victims: Effects on concurrent victim adjustment” **American Journal of Community Psychology**, C.19, S: 3, 1991, s. 443-451, (Çevrimiçi) [10.1007/BF00938035](https://doi.org/10.1007/BF00938035) Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Değirmenci, Olgun: “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:77, 2008, s.37
- Delibalta, Hüseyin: “Ceza Muhakemesinde Maddi Deliller ve Cinsel Saldırı Suçlarında İspat” **İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2020, s. 82. (Çevrimiçi)

<http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/18405/Tez%20Do%20syasi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 20.07.2023.

- Demirel, Bakırhan, Büşra: "Unlawfully Obtained Evidences in Turkish Criminal Procedure Law" **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C:3, S:1, 2015, s. 240.
- Demirel, Muhammed: "Ceza Hukukunda Rızanın İki Boyutu: Tipikliğe Engel Olan Rıza ve Hukuka Uygunluk Nedeni Olan Rıza", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 78, S: 3, 2020, s. 1487, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1459887> Erişim Tarihi: 18.07.2023.
- Du Mont, Janice, Parnis, Deborah: "Forensic Nursing in the Context of Sexual Assault: Comparing the Opinions and Practices of Nurse Examiners and Nurses" **Applied Nursing Research**, C:16, S:3, 2003, S. 174 (Çevrimiçi) [10.1016/s0897-1897\(03\)00044-2](https://doi.org/10.1016/s0897-1897(03)00044-2) Erişim Tarihi: 26.07.2023.
- Dursun, Selman: "Türk Ceza Hukuku'nda Cinsel saldırılara Genel Bir Bakış" **CHD**, S:24, 2014, s.57.
- Ellison, Louise: "Witness preparation and the prosecution of rape" **Legal Studies**, C: 27 S. 2, 2007, s. 17 (Çevrimiçi) <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/legstd27&div=18&id=&page=> Erişim Tarihi: 26.07.2023
- Eogan, Maeve, McHugh, Anne, Holohan, Mary: "The role of the sexual assault centre" **Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology**, C:27, S:1, 2013, s. 49 (Çevrimiçi) [10.1016/j.bpobgyn.2012.08.010](https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.010) Erişim Tarihi: 25.07.2023.
- Erbaş, Rahime: "ABD Hukukunda Mağdur Haklarının Gelişimi Üzerine Bir İnceleme" **CHKD**, C: 3, S: 1, 2015, s.75.
- Erbaş, Rahime, Can, Neslihan, Akdemir, Ahsen, Çakırhan, Selen: "Attrition in Sexual Offenses with Evidentiary Challenges The Example of Türkiye" **European Perspectives on Attrition in Sexual Offenses**, yay. haz. Rahime Erbaş, Lexington Books, 2023, s. 189.
- Öztürk, Bahri, Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan, Gezer, Özge Sırma, Saygılar Kırıt, Yasemin F., Alan, Esra, **Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

Özaydın,
Özdem,
Tütüncü, Efser
Erden, Altınok
Villemin, Derya,
Tok, Mehmet
Can:

Eryılmaz, Mesut Bedri: **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.

Frías, Sonia M., Ríos-Cázares, Alejandra: “After Rape: Mexican Women’s Help-Seeking and Access to Emergency Health Care in Public Prosecutor’s Offices” **Feminist Criminology**, C:14, S:1, 2017, s. 18 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085116688778> Erişim Tarihi: 23.07.2023.

Gambetti, Zeynep: “Linç girişimleri, neoliberalizm ve güvenlik devleti” **Toplum ve Bilim**, S: 109, 2007, s. 7 (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/429898/Linç_girişimleri_neo_liberalizm_ve_güvenlik_devleti Erişim tarihi: 25.07.2023.

Garcia-Moreno, C., Hegarty, Kelsey, Lucas d'Oliveira, Ana Flávia Pires, Koziol-McLain, Jane: “The health-systems response to violence against women” **Violence Against Women**, C. 385, 2015, s.8, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/288181206_The_health-systems_response_to_violence_against_women_vol_385_pg_1567_2015 Erişim Tarihi: 31.05.2023.

Gerger, Heike, Kley, Hanna, Bohner, Gerd, Siebler, Frank: Heike Gerger v.d., “The Acceptance of Modern Myths About Sexual Aggression Scale: Development and Validation in German and English” **Aggressive Behavior**, C. 33, S:5, 2007, s.423 (Çevrimiçi) [10.1002/ab.20195](https://doi.org/10.1002/ab.20195) Erişim Tarihi: 26.05.2023.

Girardin, Barbara W.: “The Sexual Assault Nurse Examiner A Win-Win Solution” **Topics In Emergency Medicine**, C. 27, S: 2, 2005, s. 125, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/232206727_The_Sexual_Assault_Nurse_Examiner_A_Win-Win_Solution Erişim Tarihi: 01.06.2023.

Golding, Jonathan M., Wasarhaley, Nesa E., Lynch, Kellie R.: “Improving the Credibility of Child Sexual Assault Victims in Court: The Impact of a Sexual Assault Nurse Examiner” **Behavioral Sciences and the Law**, C:33, S:4, ,2015, s. 493 (Çevrimiçi) [10.1002/bsl.2188](https://doi.org/10.1002/bsl.2188) Erişim Tarihi: 26.07.2023.

Lippert, Anne,
Magyarics,
Casey L.:

Greeson, Megan R., Campbell, Rebecca, Fehler-Cabral, Giannina: "Nobody Deserves This": Adolescent Sexual Assault Victims' Perceptions Of Disbelief And Victim Blame From Police" **Journal Of Community Psychology**, C. 44, S: 1, 2016, s.92, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1002/jcop.21744> Erişim Tarihi: 31.05.2023.

Haas, Stans de, Berlo, Willy van, Bakker, Floor, Vanwesenbeeck, Ine: "Prevalence and Characteristics of Sexual Violence in the Netherlands, the Risk of Revictimization and Pregnancy: Results From a National Population Survey" **Violence and Victims**, C. 27, S: 4, 2012, s. 593, (Çevrimiçi) <http://dx.doi.org/10.1891/0886-6708.27.4.592> Erişim Tarihi: 30.05.2023.

Hakeri, Hakan, Tekin, Derya: **Tartışmalı Sorularla Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2.bs., Adalet Yayınevi, 2022.

Hendriks, Bavo, Aimé Vandenberghe, Anke Marie-Josée, Peeters, Laura, Roelens, Kristien, Keygnaert, Ines: "Towards a more integrated and gendersensitive care delivery for victims of sexual assault: key findings and recommendations from the Belgian sexual assault care centre feasibility study" **International Journal for Equity in Health**, C: 17, S:152, 2018, s. 3 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0864-3> Erişim Tarihi: 25.06.2023.

Henry, Nicola, Flynn, Asher, Powell, Anastasia: "The Promise and Paradox of Justice: Rape Justice Beyond the Criminal Law" **Justice Beyond The Criminal Law**, yay.haz. Anastasia Powell, Nicola Henry, Asher Flynn, Rape, 1. bs., Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2015, s. 1.

J. Mulder, T.A.M. Teunissen, E.S. Pranger, A. Hiddink-Til, A.L.M. Lagro-Janssen: "Reporting after sexual violence: The influence of victim, assault and perpetrator characteristics" **Journal of Forensic and Legal Medicine**, C.79, 2020, s.2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2020.102076> Erişim Tarihi: 30.05.2023.

Jones, Jeffrey S., Alexander, "Why women don't report sexual assault to the police: The influence of psychosocial variables and traumatic injury" **The Journal of Emergency**

- Carmen, Wynn, Barbara N., Rossman, Linda, Dunnuck, Chris: **Medicine**, C.36, S: 4, 2009, s. 417–424, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1016/j.jemermed.2007.10.077> Erişim Tarihi: 21.05.2021
- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) <https://rm.coe.int/1680462545> Erişim Tarihi: 25.05.2023.
- Kahn-Lang, Ariella: “Why Don’t Rape and Sexual Assault Victims Report? A Study of How the Psycho-Social Costs of Reporting Affect a Victim’s Decision to Report” **Washington University in Saint Louis Economics Honors Thesis**, 2008, (Çevrimiçi) https://mpa.ub.uni-muenchen.de/43249/1/MPRA_paper_43249.pdf Erişim Tarihi: 21.05.2023.
- Kamu Hukukçuları Platformu: Kamu Hukukçuları Platformu, “Hukuk Güvenliği” Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 277, Ankara, 2015, s.9 (Çevrimiçi) https://www.kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/HUKUK_GyVENL_.pdf Erişim Tarihi: 25.07.2023.
- Karakeçi, Gülçimen: “Women Experience Of Marital Rape In Turkey” **Difficult Conversations A Feminist Dialogue**, yay.haz. Laura Clancy, Rachael Eastham, Patricia Prieto-Blanco, 1. Bs., Abingdon, Routledge, 2023, s. 172.
- Karakehya, Hakan: “Ceza Muhakemesinin Amacı” **İÜHFM** C:65, S:2, 2007, s. 123.
- Kirbaş Canikoğlu, Seher: - “Kadının Beyanı Esastır”: Çok Bilinmeyenli Bir Denklem” Ankara Barosu Dergisi, S:4, 2015, s. 231 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/398476> Erişim Tarihi: 25.07.2023.
- Koca, Mahmut, Üzülmez, İlhan: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.
- Koca, Mahmut, Üzülmez, İlhan: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

- Krahe, Barbara: “Societal Responses to Sexual Violence Against Women: Rape Myths and the “Real Rape” Stereotype” **Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration**, Yay. haz. Helmut Kury ve ark., 1. bs, Switzerland, Springer Cham, 2 Haziran 2016, s.671, (Çevrimiçi) https://doi.org/10.1007/978-3-319-08398-8_24 Erişim tarihi: 26.05.2023.
- Laxminarayan, Malini: “Interactional justice, coping and the legal system: Needs of vulnerable victims” **International Review of Victimology**, C.19, S:2, 2013, s.145, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0269758012472767> Erişim Tarihi: 25.05.2023.
- Laxminarayan, Malini: “Procedural Justice and Psychological Effects of Criminal Proceedings: The Moderating Effect of Offense Type” **Social Justice Research**, C.25, 2012, s.391, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/s11211-012-0167-6> Erişim Tarihi: 25.05.2023.
- Ledray, Linda: “Expanding evidence collection time: Is it time to move beyond the 72-hour rule? How do we decide?” **Journal of Forensic Nursing**, C: 6, S:1, 2010, s. 48 (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2009.01065.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2009.01065.x) Erişim Tarihi: 23.07.2023.
- Ledray, Linda E.: Sexual Assault Nurse Examiner Development Operation Guide, (Sexual Assault Resource Service, Office for Victims of Crime) s.182 https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=OJ0-T1tjF1gC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Linda+E.+Ledray,+Sexual+Assault+Nurse+Examiner+Development+Operation+Guide&ots=Pi8ywRQl6W&sig=eJTCZsm7TfEuIgdNrnBTO7K2IQk&redir_esc=y#v=onepage&q=Linda%20E.%20Ledray%20C%20Sexual%20Assault%20Nurse%20Examiner%20Development%20Operation%20Guide&f=false Erişim Tarihi: 26.07.2023.
- Lind, E. Allan, Tyler, Tom R.: **The Social Psychology of Procedural Justice**, 1. bs., New York, Springer Science+Business Media, LLC, 1988, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2115-4> Erişim Tarihi: 25.05.2023.
- Littel, Kristen: “Sexual assault nurse examiner (SANE) programs: Improving the community response to sexual assault victims” **OVC Bulletin**, 2001, (Çevrimiçi) http://www.vawnet.org/sites/default/files/assets/files/2016-09/OVC_SANE0401-186366.pdf Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Logan, T K, Cole, Jennifer, Capillo, Anita: “Sexual Assault Nurse Examiner Program Characteristics, Barriers, and Lessons Learned” **Journal of Forensic Nursing**, C.3, S:1, 2007, s. 24, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2007.tb00089.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2007.tb00089.x) Erişim Tarihi: 01.06.2023.

- Lonsway, Kimberly A., Archambault, Joanne: “The “Justice Gap” for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reform” **Violence Against Women**, V. 18, S: 2, 2012, s. 158, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1077801212440017> Erişim Tarihi: 31.05.2023
- Maier, Shana L.: “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perception of Their Relationship With Doctors, Rape Victim Advocates, Police and Prosecutors” **Journal of Interpersonal Violence**, C.27, S:7, 2012, s. 1314-1340, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260511425242> Erişim Tarihi: 21.05.2023.
- Maier, Shana L.: Shana L. Maier, “Sexual Assault Nurse Examiners’ Perceptions of the Revictimization of Rape Victims” **Journal of Interpersonal Violence**, C.27, S:2, 2012, s.290, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260511416476> Erişim Tarihi: 26.05.2023.
- Maier, Shana L.: ““I have heard horrible stories . . .”: rape victim advocates' perceptions of the revictimization of rape victims by the police and medical system” **Violence Against Women**, C:14, S.7, 2008, s. 786-808 [10.1177/1077801208320245](https://doi.org/10.1177/1077801208320245) Erişim Tarihi: 14.07.2023.
- Maontada, L. “Injustice in Harm and Loss” **Social Justice Research**, C.7, S: 1, 1994, s.7 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1007/BF02333820> Erişim Tarihi: 25.05.2023.
- Munro-Kramer, Michelle L., Dulin, Alexandra C., Gaither, Caroline: “What survivors want: Understanding the needs of sexual assault survivors”, **Journal of American College Health**, 2017, s.2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1080/07448481.2017.1312409> Erişim Tarihi : 30.05.2023.
- Muzumdar, Prathamesh: “Influence of interactional justice on the turnover behavioral decision in an organization” **Journal of Behavioral Studies in Business**, C.5, 2012, s.3, (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2180697 Erişim Tarihi: 25.02.2023.
- Nasuhoğlu, Ayla Duygu: “Cinsel Saldırı Suçuna İlişkin Mitlerin Türk Ceza Hukukunda Yargı Kararlarındaki Olası Tesirlerinin Araştırılması” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Kriminoloji Ve Ceza Adaleti Yüksek Lisans Tezi, 2023, s.7.
- Orth, Uli: “Secondary Victimization of Crime Victims by Criminal Proceedings” **Social Justice Research**, C. 15, S: 4, 2002, s.314 (Çevrimiçi) [10.1023/A:1021210323461](https://doi.org/10.1023/A:1021210323461) Erişim Tarihi: 25.05.2023

- Özbek, Veli **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
Özer, Doğan,
Koray,
Bacaksız, Pınar:
- Özbek, Veli **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
Özer, Doğan,
Koray,
Bacaksız, Pınar:
- Özgenç, İzzet: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Özgenç, İzzet: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Özgüney, Işın: “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Mitleri ve Suçun Karanlık Alanı” **Hukuki ve Kriminolojik Açıdan Cinsel saldırılar**, yay.haz. Rahime Erbaş, Selin Çakırhan, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, s. 113.
- Öztürk, Bahri: **Ceza Muhakemesi Hukuku (Ana Hatlarıyla)**, 9. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Paksoy, Mehmet Enes: “Cinsel saldırılarda İspat Meselesi”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:11, S:22, 2021, S. 233.
- Patterson, Debra: The linkage between secondary victimization by law enforcement and rape case outcomes” **Journal of Interpersonal Violence**, C.26, S:2, 2011, s. 328–347, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260510362889> Erişim Tarihi: 21.05.2011.
- Patterson, Debra, Greeson, Megan, Campbell, Rebecca: “Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems” **Health & Social Work**, C.34, S: 2, 2009, s. 127–136, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1093/hsw/34.2.127> Erişim Tarihi: 21.05.2023.
- Plichta, Stacey B., Clements, Paul T., Houseman, Clare: “Why SANEs Matter: Models of Care for Sexual Violence Victims in the Emergency Department” **Journal of Forensic Nursing**, C.3, S:1, 2007, s.15, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1939-3938.2007.tb00088.x](https://doi.org/10.1111/j.1939-3938.2007.tb00088.x) Erişim Tarihi: 31.05.2023.

- Reis, Maria José dos, Lopes, Maria Helena Baena de Moraes, Osis, Maria José Duarte: “‘It's much worse than dying’: the experiences of female victims of sexual violence” **Journal of Clinical Nursing**, C: 26, S: 15-16, 2016, s. 2356 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/jocn.13247> Erişim Tarihi: 03.08.2023.
- Ricciardelli, Rosemary, Spencer, Dale C., Dodge, Alexa: ““society wants to see a true victim”: Police interpretations of victims of sexual violence” **Feminist Criminology**, C.16, S:2, 2020, s. 216–235, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/1557085120970270> Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Robinson, Amanda, Hudson, Kirsty: “Different yet complementary: Two approaches to supporting victims of sexual violence in the UK” **Criminology & Criminal Justice**, C:11, S.5, 2011 s. 517, <https://doi.org/10.1177/1748895811419972> Erişim Tarihi: 14.07.2023
- Scheuerman, Heather L., Gilbert, Talia N., Keith, Shelley, Hegtvedt, Karen A.: “Discerning justice: clarifying the role of procedural and interactional justice in restorative conferencing” **Contemporary Justice Review**, 2020, s.4, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1080/10282580.2020.1755843> Erişim Tarihi: 25.05.2023
- Schmitt, Thaddeus, Cross, Theodore P., Alderden, Megan: “Qualitative Analysis of Prosecutors’ Perspectives on Sexual Assault Nurse Examiners and the Criminal Justice Response to Sexual Assault” **Journal Forensic Nursing**, C:13, S:2, 2017, s. 63 (Çevrimiçi) [10.1097/JFN.0000000000000151](https://doi.org/10.1097/JFN.0000000000000151) Erişim Tarihi: 23.07.2023.
- Starzynski, Laura L., Ullman, Sarah E., Filipas, Henrietta H., Townsend, Stephanie M.: “Correlates of women's sexual assault disclosure to informal and formal support sources” **Violence and Victims**, C.20, S: 4, 2005, s. 417–432, (Çevrimiçi) [10.1891/088667005780927593](https://doi.org/10.1891/088667005780927593) Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Şahin, Cumhuri, Göktürk, Neslihan: **Ceza Muhakemesi Hukuku-I**, 12. Bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

- Şahin, Cumhuri, **Ceza Muhakemesi Hukuku-II**, 12. Bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
Göktürk,
Neslihan:
- Şen, Ayşe “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği
Alican: Süreci Ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği” **Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi**, C: 11, S: 22 , 2018, s. 148 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/490220> Erişim Tarihi: 25.06.2023.
- Taştan, Mehmet: **Cinsel saldırılarda İspat Sorunu ve Yargılama Usulü**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2021.
- Taylor, W.K.: “Collecting Evidence for Sexual Assault: The Role of the Sexual Assault Nurse Examiner (SANE)” **International Journal Of Gynecology And Obstetrics**, C:78, S:91-4, 2002, s. 92 (Çevrimiçi) [10.1016/S0020-7292\(02\)00051-6](https://doi.org/10.1016/S0020-7292(02)00051-6) Erişim Tarihi: 26.07.2023.
- Temkin, Jennifer: “Doctors, Rape and Criminal Justice” **The Howard Journal**, V: 35, S:1, 1996, s. 2, (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.1996.tb00856.x> Erişim Tarihi: 31.05.2023
- Tepki çeken Şule Çet Tepki çeken Şule Çet raporunu hazırlayan doktora men cezası kesinleşti, **Cumhuriyet Gazetesi**, 10.02.2022, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/tepki-cekken-sule-cet-raporunu-hazirlayan-doktora-men-cezasi-kesinlesti-1906742> Erişim Tarihi: 30.05.2023.
- Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan, Önok, Murat: **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. bs., Ankara, Seçkin Hukuk, 2018.
- Türk Dil Kurumu: Türk Dil Kurumu mağdur tanımı <https://sozluk.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.07.2023.
- Ullman, Sarah E., Fıllpas, Henrietta H.: “Correlates of formal and informal support seeking in sexual assault victims” **Journal of Interpersonal Violence**, C.16, S:10, 2001, s. 1028–1047 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/088626001016010004> Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Ünver, Yener, Hakeri, Hakan: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

- Martin, Patricia Yancey v.d., “Accounting Assault ” :for the “Second Assault ” Legal Organizations’ Framing of Rape Victims” **Law & Social Inquiry**, C.19, S:4, 1994, s.856, (Çevrimiçi) [10.1111/j.1747-4469.1994.tb00942.x](https://doi.org/10.1111/j.1747-4469.1994.tb00942.x) Erişim Tarihi: 26.05.2023.
- Yıldız, Fatma Esra: “Cinsel saldırılarda Mağdurların Desteklenmesi Ve Delillerin Muhafaza Altına Alınmasına Yönelik Abd Örneği: Sane (Sexual Assault Nurse Examiner)” **Hukuki ve Kriminolojik Açıdan Cinsel saldırılar**, yay.haz. Rahime Erbaş, Selin Çakırhan, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, s. 61.
- Zijlstra, E. Esselink, G. Moors, M.L. LoFoWon, S. Hutschemaekers, G. Lagro-Janssen, A.: “Vulnerability and revictimization: Victim characteristics in a Dutch assault center” **Journal of Forensic and Legal Medicine**, C:52, 2017, s. 200, 2001. (Çevrimiçi) [10.1016/j.jflm.2017.08.003](https://doi.org/10.1016/j.jflm.2017.08.003) Erişim Tarihi: 23.07.2023.
- Yargıtay Kararları** Y. 14. CD., 20.06.2012 T., 6645/7000
Y. 5. CD., 15.06.2011 T., 3451/4769
Y. 5. CD., 24.02.2010 T., 7018/1510
- AIHM Kararları** Yazgül Yılmaz v. Türkiye, Bşv. no. 36369/06 (AIHM 1 Şubat 2011)